ספרים נוספים · קונטרסים

קונטרס תורתו אומנותו

קונטרס תורתו אומנותו

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קונטרס-תורתו-אומנותו/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף השער 4
הקדמה 4
מעלת לימוד התורה 7
חובה על כל יהודי ללמוד תורה 8
מתי החלו ללמוד תורה? 9
חשיבות ומעלת לימוד התורה 10
זלמן שז״ר 11
התורה מגינה ובזכותה מנצחים 12
עונש על ביטול תורה 17
מעלת לומדי התורה 18
ביזוי תלמיד חכם, ועונש המבזהו 19
היסטורית הדיחוי 25
מדוע לאורך השנים לא גייסו את בני הישיבות? 29
אורית שוחט 29
שלי יחימוביץ 30
ח״כ רן כהן 30
יהורם גאון 30
צבי לביא 30
נחום ברנע 31
האם באמת חסרים חיילים לצה״ל? 31
אהוד ברק 31
עמוס כרמל 31
אל״מ במילואים ד״ר ראובן גל 32
פרופ' משה ליסק 32
אורית שוחט 32
וועדות שדנו בקיצור השירות 33
וועדת בן בסט 34
מסקנה 34
פוליטיקאים וקצינים על הפטור 35
דוד בן גוריון 35
משה דיין 36
יצחק שמיר 36
שמעון פרס 36
אהוד ברק 37
אל״מ אהרן דוידי 37
דעת רבני הציונות הדתית - המזרחי 38
ישיבות ההסדר 46
מסקנה 48
מי הם המשתמטים האמיתיים? 50
שוויון בנטל 50
חיל השם 50
משתמט = מי שאינו שומר תורה ומצוות 53
כולם שווים? 54
אל תראוני שאני שחרחורת 55
עולם חסד ייבנה 57
אם כולם ילמדו בישיבה מי ישרת בצבא? 58
לימוד תורה מול לימוד סינית 62
לימוד תורה ברצף ולאורך זמן 62
כוחי ועוצם ידי 67
ניצול הפטור לרעה 68
בעבר הלוחמים היו רק הצדיקים - למה היום לא? 69
לא תעמוד על דם רעך 70
בין הזמנים 70
עילויים 71

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון CC BY-NC-SA 2.5 - אסור בשימוש מסחרי
בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל הרב שלמה בניזרי שדרות גולדה מאיר 5 י-ם

דע מה שתשיב - בעניין גיוס בני הישיבות ועוד
הרב שלמה בניזרי שליט"א

דף השער

דע מה שתשיב
קונטרס תורתו אומנותו
ובו סקירה כללית על מעלת לימוד ולומדי התורה. גנות ועונש המבזה תלמידי חכמים. היסטוריית דיחוי הגיוס של בני הישיבות. פוליטיקאים על הפטור. דעת רבני הציונות הדתית. הסדר מהו? המשתמטים החילונים. הנחל החרדי. חיל השם. עולם החסד החרדי, ועוד.
חיברתיו בחסדי ה' עלי שלמה בניזרי ס"ט
מהדורה ראשונה שבט התשע"ג
כל הזכויות שמורות למחבר שלמה בניזרי שדרות גולדה מאיר 5 י-ם
אשמח לקבל באהבה כל הערה והארה
ובמידה ויהיו ראויות אשלבם במהדורות הבאות.
פקס למשלוח הערות והארות: 02-5375073
ניתן לצלם לצורך זיכוי הרבים, אך לא למטרת רווח כספי.
לעילוי נשמת מרת אימי עישה אליס בת רוחמה ע"ה
נלב"ע כ"ב כסלו תשע"ג

הקדמה

בימים טרופים אלו, התבקשתי ע"י תלמידי חכמים מגדולי הדור, ובראשם מו"ר **הרה"ג ראובן אלבז שליט"א** ראש מוסדות אור החיים, וכן מציבור רחב להוציא לאור חוברת הסברה, ובה דעת תורה אמיתית וברורה, לגבי הסוגיה הבוערת והמסעירה את דעת הקהל בישראל, והיא גיוס או אי גיוס בני ישיבות לצבא.
נתבקשתי להסביר את דעת התורה כנגד הטענות: "מדוע לא לקחת חלק במאמץ המלחמתי כמו כולם?", וכדברי משה לשבט ראובן, גד וחצי שבט מנשה: "האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבו פה!" (במדבר ל"ב, ו').

וכן איפה "לא תעמוד על דם רעך?" (ויקרא י"ט, ט"ז).

כמו כן, עפ"י תורתנו הקדושה יש לשלוח לצבא דווקא חיילים שהם יראי ה', כי במלחמה יש סכנה, וחלילה חטאי החיילים עלולים לקטרג ח"ו, ולכן חייל שנכשל אפילו בעוון קל היה חוזר מעורכי המלחמה, ושאר טענות שנטענות לכאורה בצדק כנגד בני התורה. (חלק מהטענות המגובות בפסוקים וכד', נאמרות לצערנו הרב ע"י אנשים המגדירים עצמם כדתיים, ומספקים חומר בעירה והסתה למתנגדי התורה ולומדיה).

ראשית אבהיר שאכן הבמה להסבר הדברים היא לא בסתם ויכוח עקר בין דתי לחילוני בפרוזדור או במשרד, או בראיון רדיופוני קצרצר ברדיו חילוני או דתי, משום שבדיונים כאלו אין סיכוי לאף צד לשכנע את השני. אנו היראי שמיים בני התורה, באים בשם ערכים מקודשים בני אלפי שנים, הקשורים לאלפי דינים אחרים, שבלי לימוד הדברים מהיסוד לא ניתן לשכנע את הצד שכנגד. ואילו החילונים באים אלינו לויכוח עם טענות של דם, "אתם מתים באוהלה של תורה, ואנו מתים בקרב", "לא ראינו חרדים בבתי קברות, רק חילונים ודתיים לאומים", כאשר הם מדברים בדם אין לנו שום סיכוי בויכוח (וי - כוח) כזה לשכנעם, אלא ההיפך הוא הנכון, בדרך כלל ידינו תהא על התחתונה, כי בויכוח אמוציונאלי (רגשי) מול רציונאלי (שכלי), יד האמוציות על העליונה.

ובפרט שהתקשורת הנשלטת בידי אותם אנשים שונאי תורה מובהקים, אשר שנאת התורה ותלמידי חכמים מעבירה אותם על דתם ודעתם, אז כל שכן שאין לנו כל סיכוי במצב זה.

לפיכך, לאור ("לחושך") כל ההסתה כנגד בני הישיבות, המביאה למורך וחולשה בקרבנו, כדרכו של עמלק להכניס ספיקות (**עמלק** = בגימטריה **ספק**), לכן **חוברת זו בראש ובראשונה מיועדת לבני התורה** הרוצים להתחזק בעצמם, ולהיות חזקים ובטוחים בצדקת דרכם מול כל המסיתים והמדיחים נגד התורה ולומדיה. כמובן שבחומר המצוי כאן אם יהיו אחרים שירצו לקוראו, ייתכן שדבר זה עשוי להשפיע עליהם לחשוב אחרת, ואולי אף לשנות את דעתם.

דרך אגב, אין אני חושב שטענות ושאלות החילונים אינם צודקות לכאורה, כי באמת לפי עולם המושגים והערכים שהם חונכו עליהם, טענותיהם צודקות. הם חונכו שכדי להפיל מטוס צריך טיל, כדי להרוג את האויב צריך נשק, הם אינם מכירים את המושגים הרוחניים שאנו חונכנו ומחנכים עליהם, כגון: שבכוח התפילה ולימוד התורה - הם מגנים עלינו, כנאמר: (זכריה ד', ו') "לא בחיל ולא בכח, כי אם ברוחי אמר ה' צבאות", וכן: " אל תיראי תולעת יעקב מתי ישראל, אני עזרתיך נאם ה', וגאלך קדוש ישראל"

(ישעיהו מ"א, י"ד), וחז"ל דרשו במכילתא דרבי ישמעאל (בשלח - מסכתא דויהי פרשה ב'): "מה תולעת זו אינה מכה את הארז אלא בפה, כך אין להם לישראל אלא תפלה", כלומר כוחנו העיקרי הוא בכוח הפה, בכוח לימוד התורה והתפילה, ולכן, לנוכח הבורות שלהם בנושאי יהדות הם ראויים לקבל מאיתנו הסברים.

אך מי באמת ראוי להסברים? למי שבאמת רוצה לדעת, למי שבאמת מוכן לשמוע דעות אחרות ולא להישאר נעול על דעות כזב, ולחיות על סטריאוטיפים על החרדים. ויש כאלו המעוניינים, כפי שראיתי התבטאות של הזמר הלאומי של הישראלים - **יהורם גאון** (זמר, ושדרן בקול ישראל), וז"ל: **"אבל אם אתה באמת רוצה להבין ולדעת, לפני שאתה מתלהם או משתלח וצועק "פרזיטים"**, אם אתה אומר לעצמך באמת: ...אני רוצה להבין ולדעת כדי שאולי בניי או נכדיי יוכלו פעם לחיות בארץ הזאת טוב יותר, כשהם מובנים ומבינים את הסובב אותם, מבינים ומכירים את האנשים שגרים ממש מולם בשכונה... **אז קודם כל נסה להבין את הגישה החרדית בכללה, האומרת ומכתיבה בקנאות בלתי מתפשרת שכל קיומה של המסורת מעוגן אך ורק בעולם התורה"**.

אך לפוליטיקאים מרושעים, הנבנים מהרצון להחריב את עולם הישיבות, ולעיתונאים החיים מהסתה פרועה כנגד התורה, להם איננו חייבים כל הסבר כי הם אינם מוכנים לשמוע, ועליהם אמר שלמה במשלי (כ"ו, ד'): "אל תען כסיל כאיוולתו, פן תשווה לו גם אתה", וכן אמר דוד בתהלים (קל"ט, כ"א): "הלא משנאיך ה' אשנא".

כל מטרתם של אנשים אלו היא אחת - חורבן והרס עולם התורה. אין הם מצליחים להבין איך עולם התורה מממשיך להתקיים, לאחר תהליך חילון כל כך עמוק שהם עשו במשך שנות קיום המדינה. לא רק שעולם התורה לא נחלש, אלא שהוא הולך וגדל מיום ליום, בבחינת: "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ" (שמות א', י"ב). הם רואים שמערכת החינוך שלהם בדעיכה נוראית, ירידת רמת הלימודים, החוצפה למורים גואה, עלייה באלימות בין התלמידים, גידול בצריכת הסמים, וזאת מול מערכת החינוך המופלאה שלנו, שהולכת מחיל אל חיל בכל התחומים ומתפתחת פלאים.

קשה להם לראות את התבטלות הציבור שלנו לגדולי ישראל, ואת קבלת מרותם בבחינת "ושמרת לעשות ככל אשר יורוך" (דברים י"ז, י'), וזה לצנינים בעיניהם. היטיב להגדיר את "כאבם" זה **מיכאל הרסגור** (פרופ' להיסטוריה באוניברסיטת ת"א): "ברגע שהם ילכו לצבא הבלון הנפוח הזה יתפוצץ, משום שההשתמטות היא הגורם מספר אחת לכך שיש להם 20% מקולות המצביעים. **אבל מה שיותר חשוב הוא שהשירות בצה"ל יוציא את בחורי הישיבות מהשפעת הרבנים, לכן הרבנים כל כך מתנגדים**", עכ"ל, הבנתם! מה

מפריע להם? שבחורי הישיבות מקבלים את מרות הרבנים, כאשר אצלם איש הישר והעקום בעיניו יעשה, נערים פני זקנים ילבינו, זקנים יעמדו מפני קטנים, בן מנוול אב, ואילו אצלנו רבנינו הם עטרת לראשנו.

אני טוען שבהסברה יסודית שורשית, ניתן לשכנע כל אדם בר דעת בחיוניות לימוד התורה, עד כדי שהוא יקום ויאמר שחובה להשאיר את עולם הישיבות על כנו. ראייתי לכך היא מ"החוזרים בתשובה", שחלקם הגדול בעבר חשבו כמו כל חילוני ממוצע: שהחרדים הם "פרזיטים" "משתמטים" ועוד. וראה זה פלא, לאחר תקופה קצרה בתשובה הם משנים את כל גישתם 180 מעלות, והם עומדים בראש המצדדים בלומדי התורה, מדוע? משום שבתקופה זו הם נוטרלו מכל ההסתה ושטיפת המוח המרושעת של אותם מרעילי בארות התורה, הם נחשפים לעולם מושגים וערכים אחרים, לא גשמיים אלא רוחניים, ערכיים, הגורמים למהפך אדיר במחשבותיהם.

המקורות שהשתמשתי בהם לצורך כתיבת קונטרס זה הם: דברי חז"ל וגדולי ישראל, חוברת הסברה של מנוף - המרכז למידע יהודי, "מכתב לשמיניסט", עיתונות כללית, גיוס כהלכה / יחזקאל כהן, מרכז המחקר והמידע של כנסת ישראל, דו"ח ועדת הכנסת לשוויון בנטל, ועוד .

תודה מיוחדת לאחי הגדול הרה"ג ר' **דוד בניזרי** שליט"א, ראש כולל אור החיים בבית שמש, על הערותיו והארותיו המחכימות ששולבו בתוך הקונטרס .

וכן תודה לרב דני נשיא מערכים, וכן לרב שי-ישעיהו הורביץ שעברו על החומר והעירו הערות חשובות ששולבו בקונטרס .

תודה מיוחדת לטכנאי המחשב ר' שרון מאיוסט הי"ו, על עזרתו הטכנית הרבה.

הבהרה: קונטרס זה לא נועד חלילה וחס לפגוע בכי הוא זה בכבודם או במעמדם של חיילי צה"ל, או להמעיט מערכם או מערך מעשיהם למען בטחון ישראל, מטרת החיבור היא לייקר את מעמד התורה ולומדיה, מאחר והוא נרמס עד עפר ע"י כל מיני ארחי פרחי. חיילי צה"ל ראויים לכל הערכה ולכל ברכה, וכנהוג בבתי כנסיות רבים שבהוצאת ספר התורה מברכים אותם, ויהי רצון שה' ישמור צאתם ובואם, מעתה ועד עולם.

מעלת לימוד התורה

לפני שאתייחס לסוגיה הבוערת בעניין גיוס בני הישיבות, החלטתי להרחיב תחילה בפרק זה מעט על מעלת התורה , כדי לתת לאנשים מושג מהי תורה ומהו ערכה,

ומהי חשיבותה לעם ישראל כעם וככוח המגן עלינו, הן ברוחניות והן בגשמיות, ולאחר מכן להתייחס לעניינים הבוערים, לצערי הרב, אנשים המכנים את עצמם דתיים הם אלו שעומדים בראש המסיתים, ולענ"ד דבריהם נובעים מחוסר ידיעת התורה וערכיה במקרה הטוב, ובמקרה הרע משנאת ת"ח. אנשים אלו המבזים ת"ח מוגדרים בהלכה אפיקורסים שאין להם חלק לעולם הבא, ואם יראו כעת את דברי חז"ל הקשים, אולי יתעוררו לתשובה וישנו את מעשיהם והתבטאויותיהם.

חובה על כל יהודי ללמוד תורה

בספר יהושע פרק (א', ח') כתוב: "לא ימוש ספר התורה הזה מפיך, **והגית בו יומם ולילה** למען תשמר לעשות ככל הכתוב בו, כי אז תצליח את דרכך ואז תשכיל".

הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה (בהקדמה) כתב ש**הלכות תלמוד תורה** יש בכללן שתי מצות עשה: (א) ללמוד תורה. (ב) לכבד מלמדיה ויודעיה.

ושם (פרק א') פירט הרמב"ם מי חייב ללמוד תורה, איך ועד מתי, וז"ל:

הלכה ח' - "**כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה**, בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורין, בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש כחו, אפילו היה עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים, ואפילו בעל אשה ובנים **חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה**, שנאמר: "**והגית בו יומם ולילה**".

הלכה ט' - "גדולי חכמי ישראל היו מהן חוטבי עצים, ומהן שואבי מים, ומהן סומים, **ואף על פי כן היו עוסקין בתלמוד תורה ביום ובלילה**, והם מכלל מעתיקי השמועה איש מפי איש מפי משה רבינו".

הלכה י' - "**עד אימתי חייב ללמוד תורה**? **עד יום מותו**, שנאמר: "ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך", וכל זמן שלא יעסוק בלימוד הוא שוכח".

וכך פסק מרן **השולחן ערוך** (בהלכות תלמוד תורה, חיו"ד סימן רמ"ו הלכה א')

"**כל איש ישראל חייב בתלמוד תורה**, בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורים, בין בחור בין זקן גדול. אפילו עני המחזר על הפתחים, אפילו בעל אשה ובנים, חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה, שנאמר: והגית בו יומם ולילה (יהושע א', ח'). ומי שא"א לו ללמוד, מפני שאינו יודע כלל ללמוד או מפני הטרדות שיש לו, יספיק לאחרים הלומדים".

"**הגה**: ותחשב לו כאילו לומד בעצמו (טור). ויכול אדם להתנות עם חבירו שהוא יעסוק בתורה והוא ימציא לו פרנסה ויחלוק עמו השכר, אבל אם כבר עסק בתורה אינו יכול למכור לו חלקו בשביל ממון שיתנו לו".

מתי החלו ללמוד תורה?

לימוד תורה ובתי מדרש ללימוד תורה הוזכרו עוד לפני האבות הקדושים, שם בן נח ונינו - עבר הוזכרו כלמדנים בבתי מדרש, כמובא **באוצר המדרשים** (אייזנשטיין, הלל עמוד 135): "חמשה צדיקים עמדו בעולם: נח, שם ועבר, אשור ואברהם, נח לא הקפיד לעבוד אלא עמד ונטע כרם, **שם ועבר הטמינו עצמם** [**ועסקו בתורה**] ".

וכן מובא גם **בילקוט שמעוני** (תורה פרשת תולדות רמז ק"י) לגבי רבקה אמנו ע"ה: "ותלך לדרוש את ה'", וכי בתי כנסיות ובתי מדרשות היו באותן הימים? אלא לא הלכה אלא **לבית מדרשו של שם ועבר**, ללמדך כל מי שהוא מקבל פני זקן כאלו הוא מקבל פני שכינה".

לימוד התורה בישיבה בעם ישראל החל כבר מהאבות הקדושים, והמשיך הלאה במצרים, במדבר ועד ימינו ללא כל הפסקה, כמובא בגמרא במסכת יומא (דף כ"ח ע"ב), וז"ל: "דאמר רבי חמא ברבי חנינא: **מימיהם של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם**.

היו במצרים - ישיבה עמהם, שנאמר: (שמות ג') "לך ואספת את זקני ישראל", **היו במדבר - ישיבה עמהם**, שנאמר: (במדבר יא) "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל". **אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה** היה, שנאמר: (בראשית כ"ד) "ואברהם זקן בא בימים", **יצחק אבינו זקן ויושב בישיבה** היה, שנאמר: (בראשית כ"ז) "ויהי כי זקן יצחק", **יעקב אבינו זקן ויושב בישיבה** היה, שנאמר: (בראשית מ"ח) "ועיני ישראל כבדו מזקן". אליעזר עבד אברהם זקן ויושב בישיבה היה, שנאמר: (בראשית כ"ד) "ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המשל בכל אשר לו", אמר רבי אלעזר: **שמושל בתורת רבו**. (בראשית ט"ו) "הוא דמשק אליעזר" - אמר רבי אלעזר: שדולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים".

וכן הרמב"ם בהלכות עבודה זרה (פרק א' הלכה ג') פירט לנו איך החל אברהם לעבוד את ה', ואיך הועברה התורה והאמונה בה' מדור לדור, וז"ל: "...ויקרא שם בשם ה' אל עולם" (בראשית כ"א, ל"ג), וכיון שהיו העם מתקבצין אליו ושואלין לו על דבריו, היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירהו לדרך האמת, עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות והם אנשי בית אברהם, ושתל בלבם העיקר הגדול הזה. וחיבר בו ספרים **והודיעו ליצחק בנו**, וישב יצחק מלמד ומזהיר. **ויצחק הודיע ליעקב ומינהו ללמד**, וישב מלמד ומחזיק כל הנלוים אליו. **ויעקב אבינו למד בניו כולם, והבדיל לוי ומינהו ראש והושיבו בישיבה ללמד דרך השם ולשמור מצות אברהם, וציווה את בניו שלא יפסיקו מבני לוי ממונה אחר ממונה כדי שלא תשכח הלמוד. והיה הדבר הולך ומתגבר בבני יעקב ובנלוים עליהם, ונעשית בעולם אומה שהיא יודעת את ה'**. עד שארכו הימים לישראל

במצרים וחזרו ללמוד מעשיהן ולעבוד כוכבים כמותן, חוץ משבט לוי שעמד במצות אבות. ומעולם לא עבד שבט לוי עבודה זרה".

כאשר נאלץ **יעקב אבינו** ע"ה לרדת לגלות במצרים, שלח לפני כן את יהודה לבנות ישיבה, ורק אח"כ ירד למצרים, כמובא בחומש בראשית (פרק מ"ו, כ"ח): "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורת לפניו גשנה, ויבאו ארצה גשן".

ועל כך מובא במדרש אגדה (בובר, בראשית פרק מ"ו סימן כ"ח): "ד"א "ואת יהודה שלח", **לתקן לו בית תלמוד, שיהיה מורה בו בתורה, ויהיו שם השבטים קוראים בתורה**", כלומר יהודי בכל מצב ובכל מקום חייב שתהיה לו ישיבה שהיא מרכז החיים (ולא מתנסיי"ם וכד'), וכן לומדי תורה.

ואכן, מאז ועד ימינו אנו לא פסק ולא נדם קול התורה מעם ישראל אפילו רגע אחד, הן בהיותו בארץ ישראל בשיא תפארתו ואף בשפלותו, והן בהיותו בגולה בין שבעים זאבים, הן בימי מלחמה וכל שכן בימי שלום, תמיד ישבו ולמדו תורה, כי התורה היא כוחנו והיא סוד שרידותנו.

חשיבות ומעלת לימוד התורה

* במסכת מגילה (דף ט"ז עמוד ב') מובאים דברי חז"ל הקדושים על מעלת לימוד התורה ביחס למצוות החשובות ביותר, ומשם מתברר שמעלתה גדולה אף מהצלות נפשות, כיבוד אב ואם ובנין בית המקדש:

"אמר רב יוסף: **גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות.** (ועיין בתוס' סוטה (דף כ"ב עמ' ב') שכתבו שכל זה באופן שלא הגיע לידו עניין הצלת נפשות, שאם רואה טובע בנהר ויעצום עיניו וילמד, חטא גדול בידו).

אמר רב ואיתימא רב שמואל בר מרתא: **גדול תלמוד תורה יותר מבניין בית המקדש**, שכל זמן שברוך בן נריה קיים - לא הניחו עזרא ועלה.

אמר רבה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא: **גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם**, שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש".

* במשנה **מסכת אבות** (פרק א' משנה ב'): "שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה, הוא היה אומר: על שלשה דברים **העולם עומד**: **על התורה**, ועל העבודה, ועל גמילות חסדים" - הקדים התורה ואח"כ עבודה וגמילות חסדים, בבחינת ות"ת כנגד כולם.

* מסכת נדרים (דף ל"ב עמוד א'): "דאמר ר' אליעזר: **גדולה תורה - שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ**, שנאמר: אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי".

* מסכת מועד קטן (דף ט' עמוד ב'): "כתיב (משלי ג'): **"יקרה היא מפנינים** וכל חפציך לא ישוו בה, הא חפצי שמים - ישוו בה, וכתיב (משלי ח') וכל חפצים לא ישוו בה - **דאפילו חפצי שמים לא ישוו בה!**"

* מסכת ברכות (דף ח' עמוד א'): "והיינו דאמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא: מיום שחרב בית המקדש **אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד**".

* מסכת ברכות (דף י"ז עמוד א'): "אמר ליה רב לרבי חייא: נשים במאי זכיין? באקרויי בנייהו לבי כנישתא, **ובאתנויי גברייהו בי רבנן, ונטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן**" (מאפשרות לבעליהן ללמוד תורה, וממתינות להם עד שישובו מהישיבה).

רמב"ם הלכות **תלמוד תורה** (פרק א' הלכה ג'): "אין לך מצוה בכל המצות כולן שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה, **אלא תלמוד תורה כנגד כל המצות כולן**, שהתלמוד מביא לידי מעשה, לפיכך התלמוד קודם למעשה בכל מקום".

הלכה **ד'** - "היה לפניו עשיית מצוה ותלמוד תורה, אם אפשר למצוה להיעשות ע"י אחרים לא יפסיק תלמודו, ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתלמודו".

"ואמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה: **אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבניין בית המקדש**. ואמר ריש לקיש לרבי יהודה נשיאה: כך מקובלני מאבותי, ואמרי לה מאבותיך: **כל עיר שאין בה תינוקות של בית רבן - מחריבין אותה**. רבינא אמר: **מחרימין אותה**".

וכך פסק **הרמב"ם** הלכות **תלמוד תורה** (פרק ב' הלכה א'): "מושיבין מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר, **וכל עיר שאין בה תינוקות של בית רבן מחרימין את אנשי העיר עד שמושיבין מלמדי תינוקות**, ואם לא הושיבו מחרימין את העיר, **שאין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן**".

* מסכת שבת (דף ל' עמוד א'): "אמר לו: (תהלים פ"ד) "כי טוב יום בחצריך מאלף", **טוב לי יום אחד שאתה יושב ועוסק בתורה מאלף עולות** שעתיד שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח".

זלמן שז"ר

(נשיא מדינת ישראל השלישי, בין השנים התשכ"ג - התשל"ג) (1963 - 1973)

"והלא ענין לנו עם האומה העברית, האומה שידעה את החוק של "ושננתם לבניך" עוד מראשית עלייתה על הבמה ההיסטורית, **ואומה זו הן ידעה גם** בשנות האפלה שלה לשמור על נכס זה של לימוד חובה לכל ילדיה. ועוד בימי ר' שמעון בן שטח, בשעת

התכנסותה מן הגולה חזרה לארץ ישראל, ידעה להושיב מלמדי תינוקות בכל עיר ובכל כפר, בכל גליל ובכל מדינה, וקבעה שכל עיר שאין בה מלמד תינוקות אין דינה כדין עיר. ואף בחשכת פזוריה, ובכל קהילותיה, ידעה להטיל על כל קהילה להכניס לקרבה מלמדי תינוקות על חשבון כל יושביה, עשיר ורש, בין עיקר בין מרובה ילדים, רווק ולא רווק - **כולם יחד צריכים לשאת בעול לימוד תורה**".

(דברים אלו נאמרו על ידי מר שז"ר בשנת התש"ט, 1949 בהיותו שר החינוך הראשון של מדינת ישראל, והודפסו ע"י מדינת ישראל על שטר של 200 ש"ח)

התורה מגינה ובזכותה מנצחים

לראשונה ראינו שלימוד התורה מגן על עם ישראל בזמן מלחמה, ושהעמידו לומדי תורה כנגד העמדת לוחמים, היה זה במלחמת מדין, לפני כניסת בני ישראל לארץ ישראל.

בספר במדבר (פרק ל"א) מובא שה' ציוה את משה לנקום במדיין, על האסון שהמיטו על בני ישראל, ממש בכניסתם לארץ ישראל, וז"ל:

א) וידבר ה' אל משה לאמר:

ב) נקם נקמת בני ישאל מאת המדינים, אחר תאסף אל עמיך:

ג) וידבר משה אל העם לאמר, החלצו מאתכם אנשים לצבא, ויהיו על מדין לתת נקמת ה' במדין:

ד) **אלף למטה אלף למטה לכל מטות ישראל תשלחו לצבא**:

ה) וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה, שנים עשר אלף חלוצי צבא:

ו) וישלח אתם משה אלף למטה לצבא, אתם ואת פינחס בן אלעזר הכהן לצבא, וכלי הקדש וחצצרות התרועה בידו".

על הנאמר בפס' ד' "**אלף למטה**" פעמיים, כתב **המדרש רבה** (במדבר רבה, וילנא, פרשת מטות פרשה כ"ב סימן ב') שהכוונה לאלף לוחמים, אלף שומרי כלים, **ואלף לומדי תורה** מכל שבט, וז"ל: "אלף למטה וגו' - י"א **שני אלפים מכל שבט** ושבט שלח, וי"א **ג' אלפים מכל שבט** ושבט, י"ב אלף משמרים את כליהם וכו', **וי"ב אלף לתפלה**, ומנין שכן? שנאמר: "אלף למטה אלף למטה" הרי כ"ד אלפים, "וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה" - הרי י"ב אחרים, מהו וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה? **שהיו נמסרין זוגות זה לזה**".

* דבר דומה לזה שבמלחמה חלק לוחמים וחלק לומדים, ראינו בגמרא **במסכת שבועות** (דף ל"ה עמוד ב'), ששם דרשה הגמ' על הפסוק בשיר השירים (ח'): "כרמי שלי לפני האלף לך שלמה" - שלמה לדידיה, **ומאתים לנוטרים את פריו - רבנן**".

רש"י (שם) פירש, וז"ל: "ומאתים לנוטרים" כו' - **לרבנן, הניחם ויעסקו בתורה אחד משה שבהם**".

והריטב"א שם (חידושי הריטב"א) פירש ג"כ כרש"י, וז"ל: "האלף לך שלמה" לדידיה - פי' לאנפוקינון בקרבא ולמעבד בהון אנגריא, "ומאתים לנוטרים את פריו רבנן" וכו', **פירוש, למעסק בתורה ושאין עליו עול מלכות** [נ"א: **למתעסק** בתורה שאין כו']".

* וכן מתבהר ממסכת **סנהדרין** (דף מ"ט עמוד א') שהיה שילוב מנצח בין הלומדים ללוחמים: "דאמר רבי אבא בר כהנא: **אלמלא דוד - לא עשה יואב מלחמה, ואלמלא יואב - לא עסק דוד בתורה**. דכתיב: (שמואל ב', ח') "ויהי דוד עשה משפט וצדקה לכל עמו, ויואב בן צרויה על הצבא". מה טעם דוד עשה משפט וצדקה לכל עמו? משום דיואב על הצבא. ומה טעם יואב על הצבא? משום דדוד עשה משפט וצדקה לכל עמו", כלומר, כדי שיואב יצליח בקרב חייב לומד תורה כנגדו.

* בחומש **ויקרא** (פרק י"ט כ"ג) מובא: "וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו, שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל".

על פסוק זה מובא **במדרש ויקרא רבה** (וילנא, פרשת קדושים פרשה כ"ה, א'), וז"ל: "וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל", ההי"ד (משלי ג') "עץ חיים היא למחזיקים בה" וכו', אמרי רב הונא בשם ר' בנימין בן לוי אמר, משל למלך שאמר לבנו צא לפרקמטיא, אמר לו אבא מתיירא אני בדרך מהליסטים (שודדים) ובים מפני אפורטין (שודדי ים), מה עשה אביו? נטל מקל וחקקו ונתן בו קמיע ונתנה לבנו, ואמר לו: יהי המקל הזה בידך ואי אתה מתיירא משום בריה, אף כך אמר הקדוש ברוך הוא למשה, אמור לישראל: בני עסקו בתורה, ואין אתם מתייראים משום אומה".

* בחומש ויקרא (פרק כ"ו, ג') מובא: "אם בחקתי תלכו - (פירש"י עפ"י תורת כהנים) - **שתהיו עמלים בתורה**) - או אז: (ג) "**ונתתי גשמיכם בעתם**, ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו: (ו) **ונתתי שלום בארץ** ושכבתם ואין מחריד, והשבתי חיה רעה מן הארץ **וחרב לא תעבר בארצכם**: (ז) **ורדפתם את איבכם** ונפלו לפניכם לחרב".

* מסכת **בבא קמא** (דף י"ז עמוד א'): "א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי, מאי דכתיב: (ישעיהו ל"ב) אשריכם זורעי על כל מים, משלחי רגל השור והחמור? **כל העוסק בתורה** ובגמילות חסדים - אית דאמרי: **אויביו נופלים לפניו כיוסף**, דכתיב: (דברים ל"ג) בהם עמים ינגח יחדו אפסי ארץ".

* ובתלמוד הירושלמי במסכת **חגיגה** (פ"א ה"ז): "תני ר"ש בן יוחאי, אם ראית עיירות שנתלשו ממקומן בארץ ישראל, דע שלא החזיקו בשכר סופרים ומשנים, מה טעמא?

(ירמי' ט', י"א) **"על מה אבדה הארץ**, ניצתה כמדבר מבלי עבר? ויאמר ה': **על עזבם את תורתי"**.

ושם מסופר שרבי יהודה הנשיא - רבי - שלח את ר' חייא, ר' אסי ור' אמי לעבור בעיירות ארץ ישראל לתקן להם ספרים ומלמדים. הגיעו למקום אחד ולא מצאו שם לא ספר ולא מלמד. אמרו לאנשי העיר: **הביאו לנו את שומרי העיר**, **הלכו והביאו להם חיילים העומדים על המשמר בחומת העיר. אמרו להם: אלו שומרי העיר?! אלו מחריבי העיר!** (כלומר כשבוטחים רק בהם יוצא מהם חורבן), אמרו להם אנשי העיר: **ומי אלו שומרי העיר**? **אמרו להם הספרים והמלמדים**, שכן כתוב: (תהלים קכ"ז א') "אם ה' לא יבנה בית, שווא עמלו בוניו, **אם ה' לא ישמור עיר שווא שקד שומר"**.

זוהי השקפת התורה במלוא עוזה. לומדי התורה נמצאים בישיבות לא בפטור אלא בזכות, לא ח"ו השתמטות יקרא לזה, כי אם מסירות נפש בשעת מלחמה למען עמידת העם בפני צר ואויב מחוץ. מסירות נפש בשעת שלום למען חוסנו הרוחני, והישארות תוקף סגולתו של עם סגולה בארץ סגולה.

לאחר מלחמת העולם השנייה בה שיכל רבי **יוסף כהנמן מפונוביץ** זצ"ל את כל בני משפחתו, הגיע לרומא כדי לחלץ ילדים ששהו בכנסיה נוצרית, בבורחם מציפורני החיה הנאצית. בדרכו עבר ליד שער הניצחון של טיטוס, שעליו ישנו עיטור שהקים רשע זה לאחר ניצחונו על עם ישראל בחורבן בית שני. ירד הרב מהרכב ועמד מול השער, ואמר בהאי לישנא: "טיטוס טיטוס! אתה חושב שניצחת את העם היהודי? צא וראה מה נותר מתרבותך, כולם נמצאים בתוך המוזיאונים, ואילו אני צאצא של אותם עבדים נדכאים הנראים בתבליט, שהם חיים וקיימים בזכות תורתנו הנצחית והקדושה".

* ובמסכת מכות (דף י' עמוד א') מובא: "א"ר יהושע בן לוי, מאי דכתיב: (תהלים קכ"ב) "עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלם", מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה? **שערי ירושלם - שהיו עוסקים בתורה"**.

* בזוהר (כרך ב' שמות פרשת בשלח דף מ"ד עמוד א') מובא: רח"א, "ימינך ה' נאדרי בכח", זוהי התורה שמאדירה את הימין, וע"כ "ימינך ה' תרעץ אויב". **כי אין דבר בעולם שישבור כוחם של עמים עכו"ם**, **כמו בשעה שישראל עוסקים בתורה**. שכל זמן שישראל עוסקים בתורה מתחזק הימין, ונשבר כוחם ועוזם של העמים עכו"ם. ומשום זה נקראת התורה עוז, כמש"א: "ה' עוז לעמו יתן".

* בראשית רבה (וילנא פרשת תולדות פרשה ס"ה): "**הקול קול יעקב**", א"ר ברכיה **בשעה שיעקב מרכין בקולו ידי עשו שולטות**, דכתיב (שמות ט"ז): "וילונו כל העדה" "ויבא

עמלק", **ובשעה שהוא מצפצף בקולו אין הידים ידי עשו, אין ידי עשו שולטות.** א"ר אבא בר כהנא לא עמדו פילוסופין בעולם כבלעם בן בעור וכאבנימוס הגרדי, נתכנסו כל עובדי כוכבים אצלו, אמרו לו: תאמר שאנו יכולים ליזדווג לאומה זו, אמר לכו וחזרו על בתי כנסיות ועל בתי מדרשות שלהן, **ואם מצאתם שם תינוקות מצפצפין בקולן אין אתם יכולים להזדווג להם**, שכך הבטיחן אביהן ואמר להם: "הקול קול יעקב" - **בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות אין הידים ידי עשו, ואם לאו - הידים ידי עשו**".

* מדרש תהלים (בובר מזמור י"ב): "זהו שאמר הכתוב: "אבד חסיד מן הארץ" (מיכה ז', ב'), אדרינוס שחיק עצמות שאל: **באיזה זכות אומה זו עמדה**? אמרו לו יש בהם חסידים, **ויש בהם צדיקים שעמלים בתורה** ועוסקין במצוות, מיד גזר והטיל מזה גמסאות על הארץ, כיון שנתנו עליהם העול הזה, חדלו מלעסוק בתורה, ועל זה אמר דוד הושיעה ה' כי גמר חסיד". ישנה גירסא **בילקוט שמעוני** (תהלים רמז תרנ"ו) השונה במעט, וז"ל: "א"ל יש בה צדיקים, יש בה יגעים בתורה, מיד גזר והטילו מרגזאות (גזירות רעות לאיים על ישראל כדי שיתבטלו מהתורה) על הארץ, כיון שנתנו עליהם העול הזה חדלו מליגע בתורה".

הסבר המדרש - כשהגיע אדריאנוס קיסר לארץ ישראל שאל את האסטרטגים שלו, כיצד אומה זו שורדת? כלומר, הוא ראה שכל הקמים על ישראל אבדו, ולא הצליחו לשבור את רוחו של העם, כגון: המצרים, סיסרא, סנחריב, נבוכדנצר ועוד רבים. האסטרטגים שלו לא ציינו ששרידותנו תלויה בנשק, בכוח פיזי או עוצמה גשמית כל שהיא, **אלא כוחנו הוא בזכות הצדיקים ולומדי התורה**, ואת זה הבינו באימפריה הגדולה ששלטה אז בעולם, שישראל שורדים בדרך על טבעית ושאינה רגילה, מה שבני עמנו היום לצערנו הרב לא משכילים להבין, או מבינים אך אינם רוצה להסכים.

* מסכת **סנהדרין** (דף צ"ד עמוד ב'): "והיה ביום ההוא יסור סבלו מעל שכמך, ועלו מעל צוארך, **וחובל על מפני שמן**" (ישעיהו י'), אמר רבי יצחק נפחא: **חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות**. מה עשה? נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר: כל מי שאינו עוסק בתורה יידקר בחרב זו, בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ, מגבת ועד אנטיפרס ולא מצאו תינוק ותינוקת, איש ואשה, שלא היו בקיאין בהלכות טומאה וטהרה", כלומר, בזכות מה ניצח חזקיה את צבא סנחריב העצום? בזכות התורה הרבה שלמדו אז בזמנו (ראה בהמשך בהרחבה).

* ויקרא רבה (וילנא פרשת בחוקותי פרשה ל"ה): "תני בשם ר' אלעזר: **הסייף והספר ניתנו מכורכין מן השמים**, אמר להם הקדוש ברוך הוא: **אם שמרתם מה שכתוב בספר זה הרי**

אתם ניצולים מן הסייף, ואם לאו - סוף שהוא הורג אתכם". וכן מובא **בספרי** (דברים פרשת עקב פיסקא מ').

* מסכת **כלה רבתי** (פרק ב'): "תאנא בכל יום מלאך יוצא מלפני הקדוש ברוך הוא **לחבל את העולם, ולהפכו** לכמות שהיה, **אלא כיון שהקדוש ברוך הוא מסתכל בתינוקות של בית רבן, ובתלמידי חכמים שיושבים בבתי מדרשות, מיד נהפך כעסו לרחמים**".

* מסכת קידושין (דף פ"ב עמוד א'): "רבי נהוראי אומר: מניח אני כל אומנות שבעולם **ואיני מלמד את בני אלא תורה**, שאדם אוכל משכרה בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא. ושאר כל אומנות אינן כן, כשאדם בא לידי חולי, או לידי זקנה, או לידי יסורין ואינו יכול לעסוק במלאכתו - הרי הוא מת ברעב, **אבל התורה אינה כן, אלא משמרתו מכל רע בנערותו, ונותנת לו אחרית ותקוה בזקנותו**".

* זוהר (כרך ב' שמות פרשת בשלח דף מ"ד עמוד א') - רח"א: "ימינך ה' נאדרי בכח", זוהי התורה שמאדירה את הימין, וע"כ "ימינך ה' תרעץ אויב". **כי אין דבר בעולם שישבור כוחם של עמים עכו"ם, כמו בשעה שישראל עוסקים בתורה. שכל זמן שישראל עוסקים בתורה מתחזק הימין, ונשבר כוחם ועוזם של העמים עכו"ם**. ומשום זה נקראת התורה עוז, כמש"א: "ה' עוז לעמו יתן".

* זוהר (כרך ב' שמות פרשת בשלח דף מ"ד עמוד א') ז"ש "על מה אבדה הארץ" וגו', "ויאמר ה': על עזבם את תורתי", **כי כל זמן שישראל עוסקים בתורה נשבר כוחם ועוזם של כל עובדי ע"ז**, ז"ש: "ימינך ה' תרעץ אויב". א"ר אלעזר: ודאי כן הוא כמו שלמדנו, שכל זמן שקולם של ישראל נשמע בבתי כנסיות ובבתי מדרשות הקול קול יעקב, ואם לא הידיים ידי עשו, וכבר ביארנו.

* "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה"(ישעיה א', כ"ז) - בספר **טללי אורות** (עמ' שס"ח) מובא שרבי **יוסף חיים זוננפלד** רבה של י"ם מצא רמז נפלא בפסוק זה. "**ציון במשפט תפדה**" (1076) - בגימטריה "**תלמוד ירושלמי**" (1076), "**ושביה בצדקה**" (524) - בגימטריה "**תלמוד בבלי**" (524), ללמדך, שרק בקיום שני התלמודים תפדה ציון מיד הגויים, ולא בחיל ובכוח.

רבי **יצחק זאב מבריסק** (הגרי"ז) אמר: "מובטחני שברוח הקודש נאמרה, ולא עוד אלא, שאף ייתכן לומר, שמשום כך קראו גופא לשני התלמודים בשם "תלמוד בבלי" ו"תלמוד ירושלמי".

עונש על ביטול תורה

אלו הרוצים לבטל את בני התורה מלימודם, צריכים לקחת בחשבון את הסיכונים הגדולים לעם ישראל, ולהם עצמם.

* מסכת שבת (דף קי"ט עמוד ב'): "אמר רב המנונא: **לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביטלו בה תינוקות של בית רבן**, שנאמר: (ירמיהו ו') שפך על עולל בחוץ וגו' מה טעם שפך - משום דעולל בחוץ.

* מסכת **בבא מציעא** (דף פ"ה עמוד א'): "אמר רב יהודה אמר רב: מאי דכתיב: (ירמיהו ט') מי האיש החכם ויבן את זאת, ואשר דבר פי ה' אליו ויגדה, **על מה אבדה הארץ**? דבר זה אמרו חכמים ולא פירשוהו, אמרו נביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו, שנאמר (ירמיהו ט'): "**ויאמר ה' על עזבם את תורתי** אשר נתתי לפניהם", אמר רב יהודה אמר רב: **שלא ברכו בתורה תחילה**". (רש"י - גילו דעתם שאינה מתנה חשובה להם").

* ובתלמוד הירושלמי במסכת **חגיגה** (פ"א ה"ז): "תני ר"ש בן יוחי, **אם ראית עיירות שנתלשו ממקומן בארץ ישראל**, דע שלא החזיקו בשכר סופרים ומשנים, מה טעמא? (ירמי' ט', י"א) "על מה אבדה הארץ, נצתה כמדבר מבלי עבר? ויאמר ה': **על עזבם את תורתי**".

* זוהר (כרך ב' שמות פרשת בשלח דף מ"ד עמוד א') - **ובשעה שישראל אינם עוסקים בתורה, מתחזק השמאל**, ומתחזק כוחם של העמים עכו"ם שיונקים מן השמאל, **ושולטים עליהם על ישראל**, **וגוזרים עליהם גזירות שאינם יכולים לעמוד בהם**, **ועל זה נגלו בני ישראל ונתפזרו בין האומות**.

* מסכת נדרים (דף ל"ב עמוד א'): "אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר: מפני מה **נענש אברהם אבינו**, **ונשתעבדו** בניו למצרים מאתים ועשר שנים? מפני שעשה **אנגרייא בת"ח** (הר"ן - הוליכן למלחמה), **שנאמר**: (בראשית י"ד) וירק את חניכיו ילידי ביתו".

* מסכת סוטה (דף י' עמוד א'): "דרש רבא: **מה נענש אסא**? (רש"י - לחלות) **מפני שעשה אנגריא** (רש"י - עבודת המלך) **בתלמידי חכמים**, שנאמר: (מלכים א', ט"ו) "והמלך אסא השמיע את כל יהודה".

* מסכת **סנהדרין** (דף ק"ו עמוד א'): "מאי לשון רפידים? רבי אליעזר אומר: **רפידים** שמה, רבי יהושע אומר: **שריפו עצמן מדברי תורה**, שנאמר: (ירמיהו מ"ז) לא הפנו אבות אל בנים מרפיון ידים".

רש"י - "מפני רפיון ידיים - של תורה ומצות, והכי נמי רפידים - רפיון ידיים הוא, **כלומר**, **מפני שרפו ידיים מן התורה**, **בא עליהם עמלק**". (לא שהפסיקו ללמוד תורה, אלא שהייתה כאן רק התרופפות וכבר מצא עמלק מקום לתבוע את אשר הובטח לו "ופרקת עולו").

לא רק בני יעקב חיים עם אמונה והבטחה זו, גם עשיו ובניו קיבלו הבטחה כזו מאביהם, שבמידה וישראל יפרקו עול תורה אז הם יוכלו על ישראל, כמובא בספר **בראשית** (פרק כ"ז, מ'): "ועל חרבך תחיה ואת אחיך תעבד, **והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך**". וע"ז מובא **במדרש בראשית רבה** (וילנא פרשת תולדות פרשה ס"ז): "א"ר יוסי בר חלפתא, **אם ראית אחיך פורק עולה של תורה מעליו, גזור עליו שמדים ואתה שולט בו**".

* מסכת **עירובין** (דף ס"ג עמוד ב'): "דאמר רבי אבא בר פפא: לא נענש יהושע אלא בשביל שביטל את ישראל לילה אחת מפריה ורביה, שנאמר (יהושע ה'): "ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא" וגו', וכתיב: "ויאמר (לו) [לא] כי אני שר צבא ה' עתה באתי" וגו'. אמר לו: אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים, **ועכשיו ביטלתם תלמוד תורה**. - על איזה מהן באת? - אמר לו: **עתה באתי**. מיד: (יהושע ח') "וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק".

רש"י - "הכי קאמר ליה: אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים, בערב ביטלתם התמיד, ועכשיו שחשיכה אתם מבטלים תלמוד תורה, **לפי שהיו עסוקים במלחמה ביום לא היה להן עת לעסוק בתורה אלא בלילה**, והדבר מוכיח שעל עסקי תלמוד תורה הוכיחו".

מעלת לומדי התורה

"**אילו היו אומות העולם יודעים מה היה המקדש יפה להם, קסטריות** (מבצרים) **היו מקיפים אותו כדי לשומרו** (מדרש במדבר רבה א', ג'), כלומר, כל השפע שיורד לעולם זה בזכות בית המקדש, ולו ידעו זאת אומות העולם היו מציבים שמירה חזקה כדי לשומרו מפני כל צר ואוייב.

על אותו משקל אפשר לומר - לו ידעה מדינת ישראל כמה עוזרות הישיבות לקיומה, חיילים הייתה מעמידה סביב להן, לשמור על התלמידים לבל יבטלו אף רגע אחד מלימודם, כי בנפשו של היישוב הוא. שהרי כל קיום והתפתחות מדינת ישראל לענ"ד הוא בגדר של נס, ודברים כעין אלו שמעתי לפני מספר שנים מראש ממשלת אנגליה גורדון בראון, שאמר: "שאחד הניסים הגדולים של ה-120 הוא התפתחותה של מדינת ישראל". כדי שיתרחש נס של הקב"ה צריך עפ"י אמונתנו זכויות (נכון, גם עשייה), והזכות של המדינה, שאותה אני רואה שעמדה למדינת ישראל, היא לומדי התורה לרבבותיהם, שכיום ב"ה כאן הוא מרכז לימוד התורה הגדול ביותר בעולם.

* בגמרא במסכת **בבא בתרא** (דף ז' עמוד ב') מובא דיון לגבי חומה שבונים אותה מפני האויב, מי צריך לממן אותה, וז"ל: "רבי יהודה נשיאה רמא דשורא אדרבנן (רש"י - רמא דשורא אדרבנן - הטיל יציאת חומת העיר על החכמים כמו על שאר בני אדם). אמר ריש לקיש:

רבנן לא צריכי נטירותא, דכתיב: (תהלים קל"ט) "אספרם מחול ירבון", אספרם למאן? אילימא לצדיקים דנפישי מחלא, השתא כולהו ישראל כתיב בהו: (בראשית כ"ב) "כחול אשר על שפת הים", צדיקים עצמם מחול ירבון? אלא הכי קאמר: אספרם למעשיהם של צדיקים - מחול ירבון, וק"ו: ומה חול (רש"י - שהוא מועט ממעשיהם של צדיקים) שמועט - מגין על הים (רש"י - והוא לו לחומה), **מעשיהם של צדיקים שהם מרובים - לא כל שכן שמגינים עליהם**. כי אתא לקמיה דרבי יוחנן, אמר ליה, מאי טעמא לא תימא ליה מהא: (שיר השירים ח') "אני חומה ושדי כמגדלות", אני **חומה - זו תורה**, **ושדי כמגדלות - אלו תי"ח** (רש"י - אלמא אין צריכין חומה), ור"ל סבר לה כדדרש רבא: (שיר השירים ח') "אני חומה" - זו כנסת ישראל, "**ושדי כמגדלות**" - **אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות**".

* מסכת ברכות (דף ל"ד עמוד ב'): "אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם, ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו, **אבל תלמידי חכמים** עצמן - (ישעיהו ס"ד) "**עין לא ראתה אלהים זולתך, יעשה למחכה לו**".

* רמב"ם הלכות שמיטה **ויובל** (פרק י"ג הלכה י"ב): "ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל, ובביזתה עם אחיו? מפני שהובדל לעבוד את ה' לשרתו, ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים, שנאמר: "יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל", **לפיכך הובדלו מדרכי העולם, לא עורכין מלחמה כשאר ישראל**, ולא נוחלין, ולא זוכין לעצמן בכח גופן, אלא **הם חיל השם**, שנאמר: "ברך ה' חילו", והוא ברוך הוא זוכה להם, שנאמר: "אני חלקך ונחלתך". (כשבכנסת יקבלו שכל ויבינו שבני הישיבות הם חיילים בצבא ה', אז החייל הזה יקרא עפ"י המלצת הרמב"ם "**חיל ה'** ").

הלכה י"ג - "**ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם, אשר נדבה רוחו אותו** והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה', והלך ישר כמו שעשהו האלהים, **ופרק מעל צווארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם**, הרי זה נתקדש קדש קדשים, ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעוה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים, הרי דוד ע"ה אומר: "ה' מנת חלקי וכוסי, אתה תומיך גורלי".

ביזוי תלמיד חכם, ועונש המבזהו

בדורנו אנו רואים את הזלזול הרב בתלמידי חכמים, שכל זב חוטם ומצורע פוער את פיו כנגדם, בבחינת: "כל המצר לישראל נעשה ראש" (גיטין נ"ו:). מן הסתם אין הם יודעים את גודל עוונם, לפיכך אביא כעת מהו ביזוי ת"ח ומה עונשו.

* בחומש ויקרא (פרק כ"ו, ט"ו) מובא: "ואם **בחקתי תמאסו**" (שם פס' ט"ו) - (פירש"י - **אם תמאסו את החכמים**), ואם **משפטי תגעל נפשכם לבלתי**" - (פירש"י - **תשנאו את החכמים**), או אז "ונתתי פני בכם **ונגפתם לפני איביכם**, **ורדו בכם שנאיכם ונסתם ואין רדף אתכם**" (שם י"ז), כלומר, התורה מתרה ומזהירה ששנאת תלמידי חכמים גורמת לאסונות מול האויבים.

מסכת **שבת** (דף קי"ט:) א"ך יהודה: **לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביזו בה תלמידי חכמים**, שנאמר (דברי הימים ב' ל"ו): "ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים, ובוזים דבריו, ומתעתעים בנביאיו עד עלות חמת ה' בעמו, עד (אין) [לאין] מרפא", מאי עד לאין מרפא? - אמר רב יהודה אמר רב: **כל המבזה תלמידי חכמים אין לו רפואה למכתו**".

וכן מובא שם עוד: "אמר רב יהודה אמר רב: מאי דכתיב (דברי הימים א' ט"ז): "אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו?" "אל תגעו במשיחי" - אלו תינוקות של בית רבן, "**ובנביאי אל תרעו" - אלו תלמידי חכמים**".

הרמב"ם הלכות תלמוד תורה (פרק ו' הלכה י"א) פסק, וז"ל: "**עוון גדול הוא לבזות את החכמים או לשנאותן**, לא חרבה ירושלים עד שבזו בה תלמידי חכמים, שנאמר: "ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים ובוזים דבריו ומתעתעים בנביאיו", כלומר בוזים מלמדי דבריו, וכן זה שאמרה תורה: "אם בחקותי תמאסו", **מלמדי חוקותי תמאסו**, **וכל המבזה את החכמים אין לו חלק לעולם הבא**, **והרי הוא בכלל "כי דבר ה' בזה**".

וכן פסק **בשולחן ערוך** (חיו"ד, הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם, סימן רמ"ג סעיף ו'): "**עוון גדול הוא לבזות תלמידי חכמים או לשנאותן**, **וכל המבזה את החכמים אין לו חלק לעולם הבא**, והוא בכלל: "כי דבר ה' בזה" (במדבר ט"ו, ל"א).

המשנה במסכת **סנהדרין** (דף צ' עמוד א') דנה במי שיש לו או אין לא חלק לעולם הבא, וז"ל: "**ואלו שאין להם חלק לעולם הבא**: האומר אין תחיית המתים מן התורה, ואין תורה מן השמים, ואפיקורוס".

ובגמ' שם במסכת **סנהדרין** (דף צ"ט עמוד ב') דנה הגמ' מהו אפיקורוס?: "**אפיקורוס** - רבי ורבי חנינא אמרי תרוייהו: **זה המבזה תלמיד חכם**. אפיקורוס כגון מאן? - אמר רב יוסף: כגון הני דאמרי **מאי אהנו לן רבנן? לדידהו קרו**, **לדידהו תנו** (מה הועילו לנו החכמים, לצורכם הם למדו ושנו). (**רש"י** - מאי אהני לן - **והם אינן יודעין שעולם מתקיים עליהם**).

אמר ליה אביי: **האי מגלה פנים בתורה** נמי הוא, דכתיב: (ירמיהו ל"ג) "**אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי**". (**רש"י** - אם לא בריתי יומם ולילה וגו' - **שמהנין לעולם ומקיימין [אותו], והוא אומר דלא מהני מידי**).

אמר רב נחמן בר יצחק: מהכא נמי שמע מינה, שנאמר: (בראשית י"ח) **"ונשאתי לכל המקום בעבורם"**. (רש"י - מהכא נמי שמעינן - **שהצדיקים מהנין לאחרים**).

הרמב"ם בפירושו למשנה (מסכת סנהדרין פרק י') פירש את המילה אפיקורוס, וז"ל: "ומילת **אפיקורוס** היא מילה ארמית, ענינה **ההקלה והזלזול בתורה או בחכמי התורה**, ולפיכך מניחים שם זה בסתם על מי שאינו מאמין ביסודות התורה, או **מבזה את החכמים, או איזה תלמיד חכמים שיהיה, או רבו**".

וכן פסק **הרמב"ם** עוד בהלכות תשובה (פרק ג' י"ד): "כל אחד ואחד מעשרים וארבעה אנשים אלו שמנינו, אף על פי שהן מישראל אין להם חלק לעוה"ב, ויש עבירות קלות מאלו ואעפ"כ אמרו חכמים **שהרגיל בהן אין להם חלק לעוה"ב**, וכדי (וכדאי) הן להתרחק מהן ולהיזהר בהן, **ואלו הן**: ...**והמבזה תלמידי חכמים**, והמבזה רבותיו והמבזה" וכו'.

מסקנה - המבזה ת"ח באומרו "מה הועיל לנו לימודך", וכן המכנהו בכינויי גנאי, כגון: "פרזיט", "משתמט" וכדי, הריהו אפיקורוס ומגלה פנים בתורה, שדינו הוא שאין לו חלק לעולם הבא.

בנוסף לכך שאין לו חלק לעולם הבא, מובא ברמב"ם ובשו"ע שגם בעולם הזה הוא מנודה.

הרמב"ם בהלכות שחיטה (פ"ב הלכה י"ב), וכן פסק בשו"ע (חיו"ד סימן ב', ב') אסרו את שחיטתו: "אם היה מומר לעבודה זרה, או מחלל שבת בפרהסיא, או **אפיקורוס** והוא כופר בתורה ובמשה רבינו וכו', הרי הוא כעכו"ם **ושחיטתו נבילה**".

הרמב"ם בהלכות אבל (פ"א הלכה י'): **"האפיקורסים** והמומרים והמוסרים, כל אלו **אין מתאבלים עליהם**... שהרי אבדו שונאיו של הקב"ה, ועליהם הכתוב אומר: "הלא משנאיך ה' אשנא".

הרמב"ם בהלכות עדות (פרק י"א הלכה י"א) פסק שהוא פסול לעדות: "המוסרים **והאפיקורסים** והמינים והמשומדים, לא הוצרכו חכמים למנות אותם בכלל **פסולי עדות**, שלא מנו אלא רשעי ישראל. אבל אלו המורדים והכופרים פחותים הם מן הגויים, שהגויים לא מעלים ולא מורידים, ויש לחסידיהם חלק לעולם הבא. ואלו מורידים ולא מעלים, ואין להם חלק לעוה"ב".

הרמב"ם הלכות תפילין (פ"א הל' י"ג) **פסק שספר תורה, תפילין ומזוזות שכתבן אפיקורוס ישרפו**".

מרן השו"ע (חיו"ד סימן קכ"ד, ח') פסק, **שאם נגע האפיקורוס ביין, היין יין נסך ואסור בשתייה**.

הרמב"ם בשו"ת הרמב"ם (סימן רס"ה) **פסק, שאין לצרף את האפיקורוס למניין של מתפללים**.

להמחשת וחיזוק האידיאל של לימוד תורה כערך עליון, וכמגן העם היהודי הן מההיבט הרוחני והן מהחומרי, אביא רעיון וסיפור נפלא המובא בספר לקח טוב על התורה.

בראשית (פרק י"ח פסוק כ"ו): "ויאמר ה': **אם אמצא בסדם חמשים צדיקם בתוך העיר, ונשאתי לכל המקום בעבורם**".

הגמרא במסכת **סנהדרין** (דף צ"ט.) אומרת שאלו האומרים "מאי אהנו לן רבנן, לדידהו קרו, לדידהו תנו", כלומר מה תועלת יש לנו מהחכמים, הרי כל מה שהם לומדים אין זה אלא לצורך עצמם, נקראים "מגלים פנים בתורה", ומפרש רש"י: "כופרים במה שכתוב בתורה".

כאחד המקורות לדין זה, מביאה הגמ' את הפסוק "ונשאתי לכל המקום בעבורם". מכאן שבכוח הצדיקים להגן על כל תושבי המקום שבו הם נמצאים. ואפילו אם בני המקום הם רשעים שכבר נגזר דינם לכליה.

הוסיף מו"ר **הגר"א לופיאן** זצ"ל ואמר: הנה נתאר לעצמנו מה היה קורה אילו אכן נמצאו צדיקים בסדום, העיר לא הייתה נהפכת, והחיים היו נמשכים במסלולם הרגיל. בוודאי אף אחד מאנשי סדום הניצולים לא היה מעלה בדעתו שאת חייו הוא חייב לצדיקי המקום. וכאז גם עתה. איש אינו יודע כמה גזירות התבטלו בדורנו ובדורות הקודמים, בזכות הצדיקים החיים בכל דור ודור. ולא זו בלבד, אלא כאשר חוזרים אנשי הצבא מהמערכה עטורי ניצחון, רבים הם הסבורים כי הניצחון הושג רק בזכות הלוחמים. לכן, חובה עלינו לשנן את הנלמד מהפסוק: "ונשאתי לכל המקום בעבורם", **ולזכור תמיד את גודל התרומה שתורמים הצדיקים ולומדי התורה**.

דוגמא לדבר אנו מוצאים **במדרש איכה** (פרשה ב'), שם מסופר על מאתיים אלף גיבורים שהיו בצבא בר כוכבא. במשך שלש שנים וחצי הקיף אותם אדריאנוס בביתר, ולא יכול להם. בכל אותה העת שהה בביתר דודו של בר כוכבא, רבי אלעזר המודעי, שהיה עסוק בשקו ובתעניתו, ובכל יום היה מתפלל ואומר: "רבש"ע אל תשב בדין היום". כאשר ראה אדריאנוס שאינו מצליח לכבוש את העיר, עמד לחזור לארצו. לפני שיצא משם, בא אליו כותי אחד וא"ל: "**יש באפשרותך לנצח אותם רק אם תדע לפגוע בכוח האמיתי שלהם, והוא ר' אלעזר המודעי. שכן כל זמן שר"א המודעי מתפלש בשק ואפר ומתפלל, לא**

תצליח לכובשם". הלך אותו כותי ומצא את ר"א מתפלל. עשה את עצמו כאילו הוא לוחש לו דבר מה על אוזנו, מיד באו אנשים אל בר כוכבא ואמרו לו: "דודך ר"א רוצה להשלים עם אדריאנוס, וראייה לדבר, ראינו כותי אחד מסתודד עמו. שלח בר כוכבא לקרות לכותי ושאלו": מה אמרת לר"א?" השיב לו: "מוטב שאיהרג ולא אגלה סודות המלך". לאחר שסיים ר"א את תפילתו, קרא לו בר כוכבא ושאלו: "מה אמר לך הכותי? " א"ל כיוון שהייתי שקוע בתפילה לא שמעתי כלל. נתמלא בר כוכבא כעס, **בעט בדודו והרגו**. מסיים המדרש: "**מיד גרמו עוונות ונלכדה ביתר**".

מסופר שבני כפר אחד באו לפני הגאון רבי **יצחק אלחנן מקובנא**, ובקשו ממנו שימליץ בפניהם על מועמד מתאים לכהונת רב בכפרם. שלחם ר' יצחק אלחנן אל אברך מסוים, בהמליצו עליו כמתאים למלא את מבוקשם. כאשר באו האנשים אל האברך והציעו לו את המשרה, אמר להם שמצידו הוא מוכן, אבל היות והוא סמוך על שולחן חותנו, הוא מוצא את עצמו חייב לבקש ממנו רשות לכך. כאשר הציע את העניין בפני חותנו, אמר לו הלה: "לשם מה אתה זקוק לזה, וכי חסר לך כסף? א"כ אוסיף לך על הסכום שהינך מקבל ממני בכל חודש, ובלבד שתישאר עמי".

חלפה שנה ובפני ר' יצחק אלחנן התייצבה משלחת מעיירה חשובה, ושאלה ממנו על מועמד מתאים להיות רב בעיירה שלהם. ר' יצחק אלחנן שלחם אל אותו אברך, והלה השיב להם כדברים שאמר לקודמיהם. אשתו שמעה את דבר ההצעה וחפצה שיענה בחיוב, אך הסכימה שישאל את אביה. התשובה לא איחרה לבוא, שוב חזר החותן ושאלו: "לשם מה נחוץ לך העניין, וכי חסר לך כסף? א"כ אוסיף לך על הסכום החודשי שהינך מקבל ממני, ובלבד שתישאר כאן".

חלף פרק זמן נוסף ושוב הגיע אל ר' יצחק אלחנן משלחת, בבקשה להצעה של מועמד לרבנות. הפעם הייתה זו משלחת נכבדה מעיר גדולה וחשובה. גם הפעם הפנה ר' יצחק אלחנן את המבקשים אל הכתובת הנ"ל. בבוא משלחת הנכבדים עם כתב רבנות בידם, לא יכלה האשה לעמוד מנגד ואמרה, שהפעם היא אינה מוותרת. התשובה צריכה להיות חיובית. בעלה הלך לשאול את אביה, והלה חזר על דבריו ושוב הבטיח תוספת על התקציב. אך כאן התפרצה האשה ואמרה לאביה: "**עד מתי תחזיק ותתמוך בנו**? הגיע הזמן שניפרד ולא נהיה יותר תלויים בך". תגובתו של האב הייתה קצרה: "**מי יודע מי מחזיק את מי!**" ...

כעבור כמה שבועות של הכנות עזבו האברך ואשתו את העיירה, כשהם על עגלה עמוסה בחפציהם, ומגמת פניהם אל העיר הגדולה. כאשר יצאו את עירם והגיעו עד מרחק של

תחום שבת, השיג אותם פרש בהול שהביא להם מברק. במברק הייתה בשורה מרה: "**אבי האשה שבק חיים לכל חי**". אז הבינו כולם היטב את משמעות דברי האב: "**מי יודע מי מחזיק את מי!**"...

בספר **להגיד** (שמות עמ' 115) מובא סיפור על **המגיד הירושלמי** הרב **שבתאי יודלביץ**, שהוזמן פעם ע"י תלמידו לשאת דרשה בפני חיילים בבסיס צבאי. לפני דרשת הרב עמד שם קצין בכיר שנשא נאום בפני החיילים. המפקד דיבר בזחיחות דעת על כוחו של צה"ל, כי הימים היו בדיוק אחרי מלחמת ששת הימים, שתקופה זו הייתה תקופה של גאווה צבאית, צה"ל היה אז ערך מקודש ובעל הערצה עצומה. לקראת סיום נאומו נעמד לו המפקד בגב זקוף, הגביה את ידו, ופנה אל הרב ואמר לו: "מי לא יודע כי חיל האויר היה שותף מלא לניצחון האחרון של המלחמה, הם הרי התקדמו בכל החזיתות. חיל ההנדסה - נרתמו גם הם במסירות בתחומים אחראיים ביותר. חיל רגלים - מסרו את נפשם וקידמו את הצלחת המערכה. בקיצור, הניצחון הגדול הגיע בתרומתם של חיילנו ביבשה, באויר ובים, והנה חיילים נכבדים, הגיע לכאן רב מי-ם, אולי ממש ממאה שערים או מישיבה אחרת, **להציג בפניכם את מספר האחוזים - שבחורי הישיבות תרמו לניצחון**.

אלפי החיילים מחאו כף בעוז ונאומו הסתיים: "בבקשה כבוד הרב", הכריז בציניות, ושוב מחאו כפיים.

עליתי על הבמה, ופתחתי בדברים כאשר אני רותח בפנימיותי: חבר'ה, חיילים נכבדים. נשאלה כאן שאלה - מה תרמנו לניצחון? כמה אחוזים העניקו בני הישיבות לניצחון? אפתח את דברי בתשובה קצרה לגופו של עניין, אח"כ נעסוק בנושאים אחרים:

כפי הידוע לכם ולי, התחזית הכללית של מפקדי הצבא הייתה - שאנו עומדים בפתחה של מלחמה עגומה, **לפני פתיחת המלחמה דיברו על כששים אלף הרוגים** רח"ל, עד כדי כך שהוחלט להקצות את גינות העיר הגדולות - בכמה ערים - לקבורה ארעית בעיצומה של המלחמה. (עפ"י עדות עיתון "הארץ", באותם ימים הוכנו שני קברי אחים גדולים, אחד ליד הר הרצל, ואחד בעין דור).

בכמות כזו של הרוגים ח"ו, מי היה עוסק בקבורתם? בחורי הישיבות. הם אלו שהיו מתגייסים לקבורתם כחברה קדישא, המוסרים נפשם למצוה קדושה זו. ואז, כמובן, שהמפקד הנכבד הנואם, היה מכריז שתרמנו רבות למערכה. אבל, חיילים נכבדים, הקב"ה לא רצה שנתבטל מתורתנו, הוכרז בפמליה של מעלה כי מוותרים על אותם ששים אלף הרוגים, וזכות לימוד התורה תגן עליהם, א"כ, אני מודיע בזאת מעל הבמה,

כי אנו, **בני הישיבות תרמנו ששים אלף אנשים**, כמו כן **תרמנו את גני העיר בת"א ובי-ם**... **וכי רצונכם דווקא להיות בקברים**?! מה איכפת לכם שה' העניק חיים לרבבות חיילים ואזרחים, ובמקום קברים ארעיים ישנן גינות עם דשא ירוק, קומו על רגליכם ותודו להקב"ה! מחיאות כפיים סוערות מהחיילים ומאיתנו לכבוד הרב.

על העיקרון דלעיל, מובא סיפור עם הגאון הגדול רבי **ישראל מאיר הכהן - "החפץ חיים"**, אשר השתתף בערב התרמה להקמת בית חולים. היו שם גבירים שתרמו מיטות לטובת בית החולים, אחד תרם עשר מיטות, השני עשרים, וכן על זו הדרך. לקראת סוף מסע ההתרמה "עקץ" אחד הגבירים את ה"חפץ חיים" ושאלו: "נו! ומה בחורי הישיבות תורמים?" ענהו הח"ח באותו מטבע: "תלמידי החכמים תורמים, שבכוח תורתם יהיו פחות אלף חולים שלא תצטרכו אתם הגבירים לתרום את מיטותיהם", ופני המן חפו.

היסטורית הדיחוי

שחרורם של תלמידי הישיבות קדם להקמת המדינה. במלחמת השחרור היישוב היהודי בארץ ישראל היה קטן ומנה אז כ-600 אלף איש, וראש המטה הארצי של "ההגנה" מר ישראל גלילי, שחרר עפ"י הוראת דוד בן גוריון את תלמידי הישיבות מחובת הגיוס, חובה שהנהגת היישוב הטילה אז ב-9 במרס על כל הנשים והגברים עד גיל 45.

וז"ל מכתב השחרור: "**נתקבלה החלטה כי בני הישיבות, לפי רשימות מאושרות, פטורים משירות בצבא**... החלטה זו כוחה יפה למשך שנת תש"ח, ובסוף השנה תיבחן הבעיה מחדש".

בתקופה זו המצב בארץ ישראל היה קשה מאוד, ובעיקר בי-ם הנצורה שבה נהרגו מאות מהפצצות הלגיון הערבי, והיה מחסור גדול במזון, מים ודלק. למרות המצב הקשה, דעת ראשי הישיבות הייתה שאין להטיל על בני הישיבות שום חובת גיוס להגנה ואח"כ לצה"ל. נימוקיהם היו שביטול תורה של בני הישיבה ע"י שירות צבאי, ולו אפילו לאימונים צבאיים בלבד אסור איסור גמור. שירות צבאי ולימוד תורה הם תרתי דסתרי. בני הישיבות תורמים את חלקם להגנת העם בלימוד תורה כל היום.

הרבנים גם דחו הצעת פשרה מרחיקת לכת שהציע להם "הוועד הפועל של המרכז לשירות העם", האומרת: "תלמידי הישיבות, ככל הצעירים בי-ם, יקבלו אימונים להגנה עצמית, מתוך הנחה שלא יוצאו לפעולה אלא במקרה של הכרח ופיקוח נפש". אך הרבנים נשארו בסירובם לכל הצעה.

הרב **איסר זלמן מלצר** אמר: "הנני פונה לראש המפקדה ...**לא לשלוח יד בבני הישיבות**".

הרב **יעקב משה חרל"פ** (תלמיד הראי"ה קוק, וראש ישיבת מרכז הרב): "ולזאת דעתנו דעת תורה, **שכל בן ישיבה ידע את תפקידו הנאמן להיות מחיל ה', ואין עליו שום חובה להתייצב, להיפקד ולהירשם לשום עבודה של פלוגה אחרת**".

הרב **צבי פסח פרנק** (רבה של י-ם): "ולזאת יצא מאיתנו דעתנו דעת תורה בתור הלכה פסוקה, **שכל בן ישיבה, חובש ותופש בית המדרש, אל יתייצב, ויפקד וירשם לכל דבר הקשר לשמירה, גיוס** וכד'. וחלילה לפקפק בזה כלל וכלל, וכל שכן להיכנס בזה בדיונים ובויתורים וכו', ולחפש היתרים בזה, אפילו גם לשעה קלה" (מתוך כרוז שפורסם בעיתון "היומן" ב-5.5.49).

הרב **שלמה יוסף זוין** התנגד לפסק הרבנים דלעיל, ופרסם חוברת הלכתית בעיצומה של מלחמת השחרור, וז"ל: "כל הכבוד וההערצה למרנן ורבנן, גאוני עיר הקודש, אבל הרשות ניתנה לשאול: ילמדונו רבותינו, זו מניין לכם? זו מניין לכם, שבני תורה ות"ח פטורים מלהשתתף במלחמת מצוה של עזרת ישראל מיד הצר הצורר העומד עליו לכלותו ולהשמידו, חלילה? זו מניין לכם, לפרסם בצורה של הלכה פסוקה "ודעת תורה", שבני הישיבות אין להם - לא להירשם ולא להיפקד ולא להתייצב, ולא כלום? ". **אך** (עיין לקמן), **שבשנים הבאות לאחר קום המדינה הביע דעתו שאסור לגעת בלומדי התורה**, בבחינת "אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו", וכן תקף קשות את המפד"ל והקיבוץ הדתי שקיבלו החלטה שיש לגייס את בני הישיבות, וקרא להם לחזור מההחלטה הנוראה הזו, (עיין לקמן באורך).

גם דעת הרב **צבי יהודה הכהן קוק** במלחמת הקוממיות בשנת התש"ח הייתה, שעל כולם להתגייס, וזאת בניגוד לדעת גדולי הדור שבאותה תקופה. דעתו אז התפרסמה בחוברת "**למצוות הארץ**" ושם ציין הרב: "חייבים לעמידה על נפשנו להצלת החיים מפני פראי המדברות המוסתים והמאורגנים וכו', מפני חיוב תורני כפול". (אך עיין לקמן, שגם הוא לאחר המלחמה דעתו הייתה לשחרר את בני הישיבות ממספר נימוקים, וכך נהגו ונוהגים עד היום בישיבתו, ישיבת מרכז הרב).

הפטור שהעניק ראש המטה הארצי של ההגנה חודשים אחדים לפני הקמת המדינה, התמסד בשנים הראשונות לקיומה. בישיבה של וועדת הביטחון של מועצת המדינה, שהתקיימה בכ"ז באלול התש"ח (1.10.48) נשאל בן גוריון: "הנכון שאין חובת גיוס חלה על תלמידי הישיבות? ע"כ השיב ב"ג: "**פנו למשרד הביטחון אנשי ה"אגודה"**

שיש 400 **בחורי ישיבה**, **שהם כולם בגיל צעיר**, **ושאם הם יתחייבו בגיוס צריך יהיה לסגור את בתי הישיבות**, **ושהם גם בארצות אחרות שוחררו מגיוס**, **ושהיה הסכם שהם ישוחררו**".

הרב הרצוג - בחורף שנת התש"ט ביקש הרב הראשי לא"י הרב י.א. הלוי הרצוג מבן גוריון, לשחרר את תלמידי הישיבות משירות בצה"ל: "אחרי העיון וההתבוננות החודרת מבחינת קיומה של תורתנו הקדושה אחרי השואה האיומה, **שבה הושמדו רבבות תלמידי הישיבות באירופה**, **ראשיהם וחכמיהם** הי"ד, ולא נשאך מהם רק שריד - מעט, אחד מעיר ולא שניים ממשפחה ...**דעתי היא שיש לשחרר אותם מחובת הצבא בכדי לתת למעטים הללו להמשיך בלימוד תורתנו הקדושה**, **שהיא גם לצורך ולכבוד מדינתנו**".

בן גוריון השיב לרב הרצוג, "אבקש מראש המטה הכללי לעיין בתשומת לב הראויה בבקשתך".

את הסכמתו הרשמית לשחרור קבוע של בחורי הישיבות, נתן בן גוריון **במכתב** ששלח בשנת 1949 אל השר הרב **יצחק מאיר לוין**, מנהיג "אגודת ישראל" ונציגה בממשלה.

ב-9.1.50 התקיימה פגישה של גדולי ישראל אז עם ב"ג, וכה כתב ב"ג ביומנו: "באה אצלי משלחת ראשי ישיבה: הרב מלצר, הרב טיקוצ"ינסקי, הרב כ"ץ מפ"ת, הרב סורוצקין ועוד צעיר אחד (הרב טננבוים). באו לבקש על שחרור בחורי ישיבה משרות ביטחון. **ואם כי הודעתי להם מראש שבקשתם כבר ניתנה**, ביססו דבריהם באריכות. בזה אחר זה ביקשו שניתן חוק על שחרור. הסברתי להם שהחוק לא יתקבל. הציעו תקנות ע"י הממשלה או שר הביטחון, שמא ישתנה בינתיים שר הביטחון. נימקתי קושי התקנה ...**הם חוששים שרוב בחורי הישיבה יפסיקו משנתם - לא ישובו אליה**. גם לא הסכימו להצעתי לאמן בחורי הישיבות במקומם, כי הבאתי ראיה ממשה רבנו ויהושע בן נון" וכו'.

בשנת **התשי"א**, לאחר שהשחרור כבר היה לנוהג קבוע, חזר הרב הרצוג לנושא. בדברים שבכתב גם בפעם זו, כמו במכתבו אל בן גוריון, מדגיש הרב הרצוג, שהשואה והחשש לעתיד לימוד התורה כתוצאה ממנה היא הסיבה לבקשה, וז"ל: "כבר הבעתי את דעתי, שזוהי מלחמת מצוה, ולמלחמת מצוה מוציאין אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה (משנה סוטה ח', ז'), **אכן בנוגע לבני ישיבות**, **כדי שלא תשתכח תורה**, **ח"ו**, **מישראל**, **שאלו שבא"י הן שארית הפליטה** - נעשו סידורים מיוחדים בישוב החדש לחוד ובירושלים לחוד".

בשנת 1954 הורה שר הביטחון, פנחס לבון, לגייס כל בחור ישיבה שמשך שחרורו מצה"ל היה 4 שנים ומעלה. **משה שרת**, **ראש הממשלה באותה עת**, **הורה לו לבטל את הוראתו**. היה זה הניסיון היחיד לממש את הביטוי "דחיית גיוס", ע"י הגבלת הדחייה לפרק זמן קצוב.

בעקבות מעשהו זה של לבון, כתב לו בן גוריון מכתב, וז"ל: "אולי יועיל אם תדע זאת: אף פעם לא נעשה ביני ובין שום מפלגה דתית הסכם בעניין פטורי בחור ישיבה. עשיתי הדבר מתוך **התנדבות חופשית** ... **הפטורים**, בניגוד למה שראיתי באחד העיתונים, **לא היה פרי הסכם קואליציוני**. אגב, ריבוי מספר בחורי הישיבה - אם מלאכותי ואם כן, מחייב לפי דעתי שינוי השיטה של הפטורים".

המצופה מסוף דברי בן גוריון היה, שיתחיל מיד בצמצום והגבלת מספר בני הישיבות המקבלים דיחוי, אך לא כך היה, בן גוריון ומפלגתו המשיכו לתת פטורים גורפים ואף הרחיבו אותם, למרות שבכל אותם שנים (1952 - 1977) אגודת ישראל לא הייתה בממשלה.

בשנת 1957 **הרחיב ב"ג את המושג "תורתו אומנותו", והחילו גם על מי שמלמד תורה ולא רק על מי שלומד תורה**. כך נוצר מושג חדש "**ללמוד וללמד**".

ההרחבה אפשרה לשחרר משרות צה"ל בכל שנה 100 בחורים נוספים - פרט לתלמידי הישיבות - אם יתחייבו ללמד "בחיידרים", בתלמודי תורה ובבתי ספר במשך 4 שנים. ההסדר כלל שלשה חודשי אימונים צבאיים, ושרות במילואים בתום 4 שנות ההוראה. המשמעות העקרונית של השינוי מתבטאת בהסכמה, לשחרר משרות חובה גם לצורך שאינו תלמוד תורה.

בחודש אוקטובר בהיות משה דיין שר הביטחון, קבעה ועדת שרים מיוחדת, שמספר המשוחררים החדשים בכל שנה לא יעלה על 800. ההחלטה הייתה תקפה במשך כ-8 שנים עד שבוטלה בשנת 1977 ע"י שר הביטחון דאז עזר ויצמן. בשנת 1975 סירב שר הביטחון שמעון פרס להגדיל את המכסה. אולם מנתונים שפרסמה ועדת "מנחם הכהן", עולה, שלמרות זאת היה מספר המשוחררים החדשים בשנה זו קרוב ל-900 והוא הדין בשנת 1976.

והחל משנת 1977 התקבלו עוד הקלות רבות לבני הישיבות, אך יש לציין שהחל משנה זו אגודת ישראל הייתה כבר בממשלה, וב-1984 גם תנועת ש"ס.

מדוע לאורך השנים לא גייסו את בני הישיבות?

בבדיקה שערכתי, ראיתי שנושא גיוס בני הישיבות עלה לסדר היום מאז קום המדינה אין ספור פעמים, הן בכנסת והן בשיח הציבורי. לאורך כל הדרך נושא זה היווה הסתה פרועה נגד הציבור החרדי בכלל, ונגד בני הישיבות בפרט, בבחינת "ככלב שב על קיאו, כסיל שונה באיוולתו" (משלי כ"ו, י"א). לחילונים בכל התקופות (לפחות עד שנת 1977), הייתה האפשרות לגייס את בני הישיבות כי החרדים לא היו בקואליציה, ומי שרצה לחוקק כל חוק כנגדם ולגייסם, יכול היה לעשות זאת בקלות. אך הדבר לא נעשה, אלא להיפך, משנה לשנה, ומקדנציה לקדנציה, המצב רק הלך והשתנה לטובת בני הישיבות (עיין לעיל בפרק הקודם), ועל כגון דא נאמר: "כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ".

והשאלות הנשאלות בעקבות כך הם:

מדוע לא גייסו את החרדים כשיכלו?

האם יכול להיות שלא חפצו בהם אז, ושאינם חפצים בהם גם היום?

האם יכול להיות שהחרדים הם נטל על הצבא?

וא"כ, אז למה הם קוראים ומסיתים כל היום לגייסם?

על כך אנסה לענות רק בעזרת האישים הבאים, ללא פרשנות מצידי, שברגעי אמת הם אמרו את האמת הידועה לכל.

אורית שוחט

(עיתונאית בכירה בארץ)

כשיחפשו פעם הגדרה קולעת ל"**מיהו ישראלי**", אפשר יהיה לומר, **כל מי שמצדד בגיוס בחורי הישיבות**. כאילו שמדינת ישראל היא לא יותר מלשכת גיוס אחת גדולה. **לאף אחד אין כוונה לגייס את החרדים, הצבא אינו זקוק להם, ולכן הדיון החוזר הזה הינו לא יותר מאופיום לחילוניים. כל אחד משתמש בקלישאות כדי לשרת את יחסי הציבור שלו. כדי להתחבב בלי להתאמץ.**

במשחק הזה משתמש השמאל כמו הימין, כל אחד מהסיבות שלו. הדרישה לגיוס חרדים היא מסיתה, כי אין בה כוונה של מימוש אלא רק יצר התעללות".

לא ניתן לבסס צבא על חוק. א"א לגייס קבוצת אנשים בכוח, וחקיקה זו עשויה להביא למרד אזרחים גדול. **צה"ל אינו ערוך, אינו מעוניין ואינו יכול לקלוט את היהדות החרדית בתוכו, אם היא תגיע לבקו"ם מכוח החוק בלבד**. מי יסכים כי בצה"ל יהיו מטבחים נפרדים עם הכשרים, איסור הדרכת חיילות, שמירה על צאת הכוכבים לשיטת ר' תם וכד' ". (א. ש. "הארץ" 15.4.98).

שלי יחימוביץ

(יו"ר מפלגת העבודה והאופוזיציה)

"מצער אותי, שנושא שהוא כ"כ משמעותי וכ"כ בליבת החברה הישראלית, הפך לחומר בעירה, **לספינים פוליטיים חסרי שחר, שאין מאחוריהם שום כוונה אמיתית**.

ראש הממשלה תפר לעצמו קואליציה מפוררת טלאי על טלאי, שחלק מהמרכיבים שלה נמצאים בה רק בשביל הישרדות צינית ובלי מצע ערכי, **והנה כשיש להם הזדמנות לשפוך נפט למדורה הם עושים את זה... כל החבורה שבוחשת בסיר סתם עושה מניפולציות.**

שום חקיקה ומניפולציה, ודילים, וקומבינות, לא יפתרו את הסוגיה. **אף אחד מעולם, שום ראש ממשלה ושום שר ביטחון לא ניסה לגייס חרדים בני** 18 **שהולכים ללמוד, והסיבה היא שצה"ל לא רצה את החרדים**. אני ישבתי בוועדת חוץ וביטחון **כשבאו נציגי החרדים ורצו לפתוח עוד בסיס נח"ל חרדי כי יש ביקוש לגיוס שר הביטחון אמר לא, זה עולה לי יותר מידי כסף"**. (בראיון לקול ישראל, תמוז התשע"ב)

ח"כ רן כהן

(לשעבר מרצ)

צה"ל לא מגייס את תלמידי הישיבות, כי הוא לא רוצה אותם. הרמטכ"ל אמר לי במפורש **שתלמידי הישיבות לא גויסו כי לצה"ל אין צורך בהם**. לדברי הרמטכ"ל **גיוס בני הישיבות אינו משתלם לצה"ל גם מבחינה כלכלית**, כי את הכסף שעולה גיוסם לצבא ניתן לנצל בצורה טובה יותר בקניית אמצעי לחימה חדשים, שתועלתם תהיה גדולה יותר". (דברים שאמר ביום עיון שערכה תנועת הקיבוץ הדתי בקיבוץ עין צורים בנושא "לחיות ביחד", מובא ב"יתד נאמן" 17.6.94).

יהורם גאון

(זמר, "קול ישראל")

"כמה קל ופשוט בארץ המטורפת שלנו, ובימים טרופים וחמים אלה להביט בתלמידי הישיבות שאינם מתגייסים ולשנוא אותם בשל כך... כמה ברור לכל חילוני פנאט שהם פרזיטים, אוכלי חינם וגונבי דעת. **כמה קל היום לפוליטיקאי להיכנס בהם ו"לכסח אותם", מבלי שאף אחד יחשוד בו שהוא מנסה בסך הכל ע"י הבאשת ריחם לקנות לו ציבור אחר**, ... כי הם החרדים, בשבילו כבר אבודים ממילא".

צבי לביא

(עיתונאי "גלובס")

"מפלגת העבודה מעוניינת יותר בעצם הגשת החוק לגיוס בני הישיבות, כדי לקשור את שמה למהלך הפוליטי, מאשר בגיוס עצמו. **בחוק עצמו אין תועלת ממשית רבה. גיוס בחורי הישיבות הוא דגל חברתי - פופוליסטי מאשר צורך ביטחוני אמיתי**. הגיוס והשירות הצבאי, מזמינים כאבי ראש שאינם חסרים לצה"ל. החזקתם בצה"ל אולי תעלה יותר מאשר התמיכה בהם בישיבות".

נחום ברנע

(עיתונאי, "ידיעות אחרונות")

מבחינה מעשית, **אין דבר מופרך יותר ודמגוגי יותר מהדרישה לגייס את בני הישיבות לצבא. צה"ל שסובל עכשיו ויסבול בשנים הבאות מעודף בני אדם, היה שמח להחזיר הביתה חלק ניכר מהנערים והנערות שמגיעים לבקו"ם**".

האם באמת חסרים חיילים לצה"ל?

בלי קשר לדרישה לגייס את החרדים, ברצוני לבדוק לפני כן את אמיתות הטענה של מחסור בחיילים.

כאשר כולם מדברים על שוויון בנטל, מפריכים סיסמאות שהם קורסים כי לא כולם מתגייסים, ואם המצב יימשך כך מצבנו בעתיד מסוכן. בואו נבדוק מה אומרים ראשי הצבא והוגי דעות חילוניים.

אהוד ברק

(הרמטכ"ל לשעבר)

בחנוכה תשנ"ד הציע **הרמטכ"ל אהוד ברק** בפני פורום הממשלה, **לקצר את השירות הצבאי**. הוא טען **שהצבא בנוי בעיקרו על יחידות קומפקטיות, ואינו זקוק לכל כוח האדם הגדול** המצטרף מידי שנה.

דבריו אלו נאמרו בעבר כאשר הוא לא היה פוליטיקאי, כאשר הוא ראה לנגד עיניו רק את טובת הצבא, רק שיקולים אמיתיים נטולי פניות פוליטיות. ואכן ראה את דבריו של העיתונאי עמוס כרמל.

עמוס כרמל

(עיתונאי)

"**מה יש לרמטכ"ל לשעבר ברק לומר, על הניצול האופטימאלי של כוח האדם העומד לרשות צה"ל בעבר ובהווה? מה הוא יודע שלא ידע עד שרוני מילוא התחיל לעשות**

כותרות נגד הדתיים, על התרומה המעשית הצפויה של תלמידי הישיבות, אם אכן ילבשו מדים?"

אל"מ במילואים ד"ר ראובן גל

(הפסיכולוג הראשי בצה"ל לשעבר מנהל מכון "כרמל" למחקרים צבאיים).

"**הצבא גם מעודד את מגמת הפטורים. האוכלוסייה היהודית הלכה וגדלה, אבל הצבא לא גדל, ואפילו קטן**. ועדת שפיר שמינה הרמטכ"ל כדי לבדוק את צרכי צה"ל לקראת שנות האלפיים **המליצה על צמצום הדרגתי של כוח האדם בצה"ל - הקטנת מסגרות, צמצום הגיוס, קיצור השירות, הורדת גיל המילואים**".

"דיברתי על דו"ח וועדת שפיר עם ראש אכ"א ושאלתי אותו, אם הוא לא מודאג מהשפעת הצמצום במספר המשרתים בצה"ל על החברה בישראל? תשובתו הייתה, ובצדק, שאין זה תפקידו של צה"ל לדאוג לפני החברה בכללותה". (עיתון הארץ 11.10.94).

פרופ' משה ליסק

(החוג לסוציולוגיה באוניברסיטה העברית)

"**אין מחסור באנשים ליחידות השדה, וגם רמת הגיוס לקבע מניחה את הדעת**. צה"ל ... הפך ליברלי מאוד במדיניות הפטור. **זה היה נוח לצבא, כי רצו לבנות כאן צבא קטן וחכם ברמה טכנולוגית גבוהה, שלא זקוק לכל אחד**. צה"ל בעצם הפסיק להיות צבא העם וויתר על החזון של בן גוריון ... שהצבא צריך להיות מחנך, המכשיר שיביא ליבראליזציה של הנוער". (הדברים נאמרו במסגרת ראיון למקומון "ירושלים").

אורית שוחט

(עיתונאית בכירה ב"הארץ")

"כבר כמה שנים הצבא רוצה להקטין את שורותיו, והחברה הישראלית לא מרשה לו. הבעיה החמירה פי כמה מאז גדלה אוכלוסיית המדינה ב-600 אלף עולים. **הצבא אינו זקוק להמוני המתגייסים המתדפקים על שעריו, ההופכים אותו למוסד בזבזני ואיכותי פחות**, אבל מדינת ישראל אינה מוכנה לוותר על תפקידו של צה"ל ככור היתוך חברתי. הטענה, כי הצבא הוא גורם מרכזי בחברה, היא טענה שמנציחה את עצמה. כל עוד לא מקטינים את שורותיו, צריך למצוא לו עוד ועוד תפקידים. ככל שיש לצבא יותר תפקידים, מוקצב לו יותר כסף והוא נעשה עוד יותר מרכזי בחברה. כדי לעצור את התהליך הסיבובי הזה צריך להחליט שצבא הוא רק צבא...".

וועדות שדנו בקיצור השירות

לפני מלחמת ששת הימים, גברים שירתו רק שנתיים וחצי והשירות עמד להתקצר לשנתיים. לאחר המלחמה, בעקבות כיבושיהם של שטחים עצומים והצורך לשמור עליהם הוארך משך השירות לשלש שנים.

ומאז...

* נחתם הסכם שלום עם מצרים, ופונה כל שטח סיני אשר נשאר כשטח מפורז. * נחתם הסכם שלום עם ירדן

* היקף הגיוס (מספר החיילים) עלה פי כמה וכמה בעקבות גידול האוכלוסיה והעליה הגדולה בשנות התשעים.

* הטכנולוגיה עשתה קפיצת מדרגה ואמצעים טכנולוגים חדישים כגון: מזלטי"ם, רובוטים וגדרות בשילוב מצלמות מתוחכמות יכולים להיות תחליף טוב יותר למשאב האנושי. לאור כל זאת בהפעלת הגיון סביר, ניתן להניח שקיימת אפשרות לקצר את משך שירות החובה בלא לפגוע בביטחון המדינה. ואכן בשנות ה-2000 קמו 3 וועדות מומחים לבדיקת הנושא.

* וועדת שפר (2002-2004) - ועדה צבאית בראשות ראש אכ"א לשעבר האלוף (מיל') גדעון שפר לבחינת שירות החובה.

* ועדת בן בסט (2005-2006) - ועדה מטעם משרד הביטחון לבחינת סוגיית קיצור השירות.

* ועדת ברודט (2006-2007) - ועדה לבחינת תקציב הביטחון. הדו"ח המקיף אי פעם על תפקודו ותקציבו של צה"ל.

כל הוועדות קבעו בהמלצותיהן כי יש לקצר את משך שירות החובה לגברים ולהעלות את השכר לחיילי החובה, אבל למרות כל זאת משך השירות לא קוצר, ושכר חיילי החובה לא עלה.

ישנה תנועה לצבא מקצועי הנאבקת על העלאת השכר לחיילי חובה עד לגובה שכר המינימום, וקיצור השירות המינימלי לשנתיים, כי גם אנשיה קוראים את הנתונים ורואים שבצה"ל לא חסרים חיילים, אלא צריך לבנות אותו בצורה קצת שונה, צבא שיהיה מקצועי יותר וחסכוני יותר, ולא העיקר לגייס את כולם בכפייה. כיום בפועל חלק ניכר מהציבור אינו מתגייס, וגם המתגייסים אינם משרתים שירות מלא של 36 חודשים, ורובם הם ביחידות תומכות ולא לוחמים. וגם למילואים מגיע חלק קטן מהצריכים להגיע.

וועדת בן בסט

בשנת 2006 הציג צה"ל לוועדת בן בסט - הוועדה לבחינת קיצור השירות את הנתונים הבאים:

* כ - 23% מהגברים החייבים בגיוס אינם מתגייסים מלכתחילה.

* 18% מהמתגייסים נושרים במהלך השירות, למעשה חל חוק גיוס חובה על 59% מהגברים בלבד.

* על פי דו"ח וועדת שפר, גורמים עשרה הסדרים שונים לקיצור השירות הרשמי, כך שמתוך אותם 59% רוב המגוייסים אינם משרתים את מלא 36 חודשי השירות, כלומר, בניגוד גמור לאתוס צבא העם, פחות משליש מן הגברים בכל שנתון גיוס נושאים באמת במלא הנטל - וזאת בלי שהבאנו כלל בחשבון את העובדה שרק מיעוט מתוכם נמצאים באמת בליבת הכוחות הלוחמים.

* בשנת 2002 שירתו במילואים לתקופה מלאה (26 יום) כ-32 אלף איש שהם 4% מכלל מכלל הגברים הכשירים לשירות.

מסקנה

בצה"ל אין מחסור בכוח אדם, להיפך יש עודף. צה"ל מעוניין בצבא קטן, קומפקטי, איכותי, חסכני ויעיל. א"כ על איזה מחסור הם מדברים? מחסור בנושאים שבהם יוכלו להכפיש את החרדים, כדי לשבור את עולם התורה ולהבאישו בעיני החילונים. וכאשר לא מוצאים מומים משמעותיים אצל החרדים, הדרך הקלה ונשק יום הדין שלהם הוא להזכיר דם, דם של חיילים שמסרו את נפשם למען המולדת, חיילים שמתו בקרב הי"ד, מול אותם "משתמטים" ש"מתים באוהלה של תורה".

הוא שאמרו חז"ל: "דור שבן דוד בא, קטיגוריא בתלמידי חכמים" (כתובות דף קי"ב:)(רש"י פירש - קטיגוריא - הרבה מסטינים ומלמדים חובה יעמדו עליהם).

כל ההסברים שנביא תמיד יפלו על אוזניים ערלות, כי המטרה ברורה והיא - הבאשת ריחם של בני התורה על העם, כיוון שהתוכנית המקורית "שבשנת אלפיים (למניינם) יישארו התפילין האחרונות בבית התפוצות" לא הצליחה, וחזונם "שיסגרו את כהני הדת בבתי הכנסת" לא צלח (עיין מדינת היהודים להרצל).

מספרים על פריץ אחד, שלא היה ידוע באהבה יתירה לישראל, שהגיע לעיירה וביקש מחלבן יהודי שיכין לו גבינה שוויצרית מיד. תמה החלבן: "מניין לי גבינה שוויצרית (חלב עכו"ם)?" א"ל הפריץ: "אם לא תביא תוך שעה, הרי שהינך צפוי לעונש חמור של מלקות". ואכן תוך שעה הופיע הפריץ והפליא את מכותיו ביהודי האומלל.

לאחר מכן ניגש הפריץ למוזג היהודי, וביקש ממנו שמפניה צרפתית מעולה. תמה המוזג: "מניין לי יין צרפתי (יין נסך)?" "אם אינך מביא תוך שעה", רעם קולו של הפריץ, "הרי שהינך צפוי למכות נאמנות ממני". ואכן תוך שעה הופיע אותו רשע שונא ישראל, והפליא מכותיו ביהודי האומלל.

המשיך הפריץ במסעו ונכנס לחנות הקצב היהודי, וביקש על אתר כי יביא לו בשר שפן, כמובן שלקצב לא היה בשר פיגולים זה, ואף הוא ספג מלקות נאמנות מהפריץ.

המשיך הפריץ ובא לפני הנחתום היהודי וביקש ממנו לחם - באגט צרפתי, ואם תוך שעה לא תמולא בקשתו הרי שישלם על כך במלקות. א"ל הנחתום: "אינך מעוניין לא בלחם צרפתי, לא ביין צרפתי, ולא בבשר שפן, **כל מגמתך היא רק להרביץ, ואם כן אל תחפש סיבות לשנאתך את עם ישראל**".

אף אנו נאמר כך לענייננו, לא מעניין אותם לא "נשיאה בנטל", לא "שוויון" ולא שום סיבה אחרת, אלא רק שנאת עולם לעם עולם. הרי בכל פעם ימצאו תירוץ אחר להצליף בנו. גם אם כולם יתגייסו לצבא הם יטענו אז לכפייה דתית בצבא, להדרת נשים, להשתלטות הדת והדתיים על הצבא, להטפה, להחזרה בתשובה, לבזבוז כספי המדינה על הכשרויות והוצאות דת וכו'. וכשיגמר נושא הצבא יטענו שאנחנו לא עובדים ונהנים מקופת המדינה, ופרזיטים. ואח"כ יטענו שאנו מחנכים לבערות ולפרימיטיביות, ושלימוד תורה הוא נגד המוסר האוניברסאלי וכו' וכו', והמשיכו לדמיין כמיטב דמיונכם מה עוד הם יטענו. והם לעולם לא יפסיקו עד ש... ח"ו.

פוליטיקאים וקצינים על הפטור

הפוליטיקאים בכל הזמנים יכלו לגייס את בני הישיבות לו רק רצו, כי כל הצעה כזו הייתה עוברת בכנסת ברוב גדול, אך לענ"ד, בסתר ליבם ידעו הפוליטיקאים את ערך לימוד התורה, ולכן לא נגעו בהם לרעה. מצורת התבטאותם ניכר שדבר זה לא נעשה מכורח פוליטי, אלא מהכרה פנימית בערך הלימוד.

דוד בן גוריון

(ראש הממשלה הראשון)

"התשובה על השאלה מדוע הסכים בן גוריון לשחרור... מהדברים שאמר הוא עצמו, וממקורות אחרים, אפשר לסכם כדלקמן - **לאחר השואה חובה על מדינת ישראל לדאוג להמשכיות ערכי הדת והמסורת, כפי שהם משתקפים בישיבות. מוטל על מדינת ישראל להיות מרכז רוחני - דתי לעם היהודי כולו, והישיבות בארץ ישראל צריכות**

לספק מנהיגים רוחניים (**רבנים**) **לעם היהודי**". (עפ"י פרופ' מנחם פרידמן החוג לסוציולוגיה באוניברסיטת בר אילן, מובא ב"החברה החרדית" עמ' 55).

ראינו לעיל שבעקבות מעשהו של שר הביטחון דאז - לבון, שרצה לגייס את בני הישיבות, כתב לו בן גוריון מכתב, וז"ל: "אולי יועיל אם תדע זאת: **אף פעם לא נעשה ביני ובין שום מפלגה דתית הסכם בעניין פטורי בחור ישיבה. עשיתי הדבר מתוך התנדבות חופשית** ...**הפטורים**, בניגוד למה שראיתי באחד העיתונים, **לא היה פרי הסכם קואליציוני**".

דברים אלו מחזקים את התחושה שבן גוריון בסתר ליבו האמין בלומדי התורה, ולכן לא נגע בהם לרעה, וזאת למרות שהוא היה אנטי דתי מובהק, וכפי שאמר מקורבו במשך שנים פרופי ישעיהו ליבוביץ: "**הכרתי אנשים ששונאים יהדות אולם כמו בן גוריון לא ראיתי, אצלו השנאה הייתה אי רציונאלית**", ובכל זאת ראינו שכאשר באו אליו ראשי הישיבות מיד נעתר לבקשתם ופטר את בני הישיבות משירות בצה"ל, ובשנים הבאות פטר אותם ואף הרחיב את יריעת המשוחררים, מפני שידע שכאן טמון חוסנו הרוחני והערכי של עם ישראל.

משה דיין

(שר הביטחון)

לא הייתי מציע למדינת ישראל להסתבך עם חוגים המאמינים אמונה שלימה בלימוד תורה, ולגייס אותם על כורחם לצה"ל. ...בשום פנים איני יכול להתעלם מהעובדה **שלימוד תורה בעם ישראל במשך 2,000 שנה נהפך יסוד חייהם, ולא הייתי מציע שבגלל גיוס קומץ קטון של בני ישיבות ננפץ אמונה זו**". (בהרצאה בפני סטודנטים בי-ם, שם נשאל על אודות גיוס בחורי ישיבות. "הצופה", ט' בשבט תשכ"ח).

יצחק שמיר

(ראש הממשלה)

בפגישה של ראש הממשלה עם ראשי הסיעות הדתיות בכנסת שהתקיימה הבוקר, אמר ראש הממשלה (יצחק שמיר): "אין לכם מה לחשוש בכלל. אני האחרון שידבר על הפרת הסטטוס קוו. אלחם בכל כוחי במי שיפר אותו... **לא תיפול ארצה אף שערה אחת מראשו של בחור ישיבה אחד שתורתו אומנותו**". (דברי שר התחבורה חיים קורפו בהצעה לסדר. מובא בדברי הכנסת תשמ"ח עמ' 834, י"ח כסלו תשמ"ח)

שמעון פרס

(ראש הממשלה ושר הביטחון)

"מוסד הישיבה החזיק מעמד בעם ישראל 2,000 שנה, לא ייתכן שדווקא במדינת ישראל יסלקוהו".

"מר פרס התריע נגד השנאה העצמית כלפי הדת היהודית שלנו, בעוד שלהבדיל אילו הייתה בארץ כת בודהיסטית שהייתה מסרבת לשלוח בניה לצה"ל, בנימוק שזה נגד עקרונות דתם, היה הציבור מקבל זאת בהבנה. גם בארצות רבות מבינים זאת, ובארה"ב למשל אין מגייסים את בני הישיבות. לבסוף קרא לציבור לא לעסוק בנושא מתוך שיסוי, אלא ללמוד את הבעיה בצורה תרבותית, להיכנס לביקור לישיבות ולשוחח עם התלמידים, וכך בצורה כזו, לקבל תמונה על העניין". (בערב שאלות ותשובות שנערך בבית הפרקליט בת"א. התפרסם בעיתון שערים בי"ד שבט התשכ"ח).

ואכן, באירופה ובארה"ב בזמן מלחמת העולם השנייה, פטרו שם את אנשי הכמורה ובני הישיבות משירות בצבא, בזמן שגייסו כל אדם לשירות צבאי כי היו זקוקים לכל אחד.

אהוד ברק

(ראש הממשלה ושר הביטחון לשעבר)

"אין לנו שום ספק. זה לא עניין אפילו שבאמונה, אלא ממש עניין שבעובדה, ש... **לימוד מורשת ישראל, יותר מאשר אנחנו שמרנו עליו הוא שמר עלינו, והעביר את הזיק הזה של רציפות, דרך כל הגזירות והשמד והפורענויות והחורבנות, והביאו אותנו עד הלום.** ואפילו, אילו רק הטעם הזה היה עומד, אז היה צריך לקיים לימוד תורה, קל וחומר שאנשים מאמינים אומרים, שזה גם מה שיבטיח לעתיד לבוא את הרציפות הזאת וחובה. לכן באמת אנחנו נסייע בעניין הקמח, כדי שתוכלו לגבות את לימוד התורה.

ואני אומר, זה לא רק עוצמה של שינון. זה עוד מאבי למדתי, שפה בעניין הזה, זה הרבה יותר מזה, **זה עוצמה רוחנית ואינטלקטואלית, שמייחדת את עם ישראל ומקרינה אל הכוחות שלו וליצירה שלו בכל תחומי החיים ובכל תחומי ההוויה, גם מעבר ללימוד תורה.** וגם על הדבר הזה באמת תבורכו ובאמת שה' יהיה אתכם". (הדברים נאמרו במהלך סיור מיוחד שערך במוסדות תורה בבני ברק לפני הבחירות תשנ"ו - קלטת הנאום נמצאת במשרדי מנוף).

אל"מ אהרן דוידי

(קצין צנחנים ראשי בשנים 65 - 68)

דוידי פיקד על אחת החטיבות המפורסמות בצה"ל, ואומרים עליו שהיה גדול המפקדים הקרביים שהיו לצה"ל. במשך 25 שנה שירת בצבא בתפקידי פיקוד רבים וראה מקרוב דם רב נשפך במלחמות.

"לי חשוב שהיהדות תתקיים. חשוב לי שיהיו כמה שיותר אנשים שיכירו את התרבות של היהדות, ולא כדי להביס את הפלסטינים באופן מספרי. מספר האנשים הלומדים בישיבות, כמעט אינו רלוונטי למלחמה שלנו בפלסטינאים. הרי תלמידי הישיבות ממילא לא יילחמו, ויוכלו למלא אולי רק תפקידי סיוע. **אז בתור אנשים שנושאים את התרבות היהודית הם חשובים לי יותר מאשר עיקרון השוויון עם הבנים שלנו הנהרגים בקרב"**.

דעת רבני הציונות הדתית - המזרחי

חוסר בהירות רב קיים בציבור הדתי לאומי לגבי דעת התורה בנושא גיוס לצבא, האם עדיף לימוד תורה ברצף בישיבות הגבוהות, או שיש צורך ואף חובה להתגייס לצבא או לישיבות ההסדר. ישנם רבנים בני דורנו הטוענים שחובה רבה להתגייס לצבא יותר מאשר לימוד תורה, והלומדים ואינם מתגייסים עוברים על חילול ה', ועל לא תעמוד על דם רעך ועוד. כעת נבדוק את דעת גדולי התורה האמיתיים של הציונות הדתית, לגבי לימוד תורה מול צבא.

הראשון שהתבטא בנושא לימוד תורה וצבא היה הגאון הגדול רבי **אברהם יצחק הכהן קוק** זצ"ל, שהוא למעשה האבא הרוחני של תנועת המזרחי. בשנת התרע"ז (1917) פנה הרב בתחנונים אל רבה הראשי של אנגליה ד"ר יוסף הרץ, ובו בקשה שיפעל אצל השלטונות באנגליה, שישחררו את בני הישיבות משירות בצבא הבריטי, בזמן מלחמת העולם הראשונה.

אביא כעת קטעים חשובים מדבריו המופיעים בספר **אגרות הראי"ה** (חלק ג' דף פ"ח אגרת תת"י), וז"ל: "...מטרתנו ברורה היא לנו ואחת היא: **להציל את נשמת היהדות בממלכה זו, התלויה בנימין רבים בקיומן של הישיבות האחדות**. וברור הדבר שבשלילותן של הזכויות של חופש בני הישיבה מעבודת הצבא כעת מטות הן הישיבות, אשר בעמל רב ובמסירות נפש נוסדו, להיות נופלות בלא תקומה חלילה. על כן זאת היא שאלתי ודרישתי מאת הדרת כבודו, יכיר נא את האחריות הגדולה שבמשרתו הרב, וידע שכעת הגיע השעה שיעשה את הצעד הנכון **להציל מה שהוא יקר לנו מחיים** וכו'. הממשלה חייבת היא להיות זהירה שלא לנגוע בנימין הנפשיים של כל דת ואמונה, ואנחנו לפי הכרתנו הדתית, **חורבנן של הישיבות שיהיה נצמח מלקיחת מבחר בניהן לעבודת הצבא, הוא לנו חורבן דתי איום ונורא**.

שונה הוא הצביון של דתנו הקדושה ביחס לחיוב של דרישת התורה מהצביון של הדתות הנוצריות בייחוד. ובעוד אשר ההתלמדות הדתית עומדת היא אצלן בעיקרה רק בתור ענין מכשיר לקליריקליות, להכשרתה של הכהונה, הכמריות וכו', **נהפוך הוא אצלנו, שראשית לכל החיובים לכל אדם מישראל כקטן כגדול**, כרב כבעל הבית, כסוחר כאומן, **הוא תלמודה של תורה. הישיבות לא נוסדו מעיקרן רק בשביל בשביל התכלית להעמיד לנו רבנים**, הישיבות בישראל מעולם היו והינן **מקדשי תורה שאנו חייבים חובה תורית שלא יתחסרו מאיתנו בכל מדינה**, וכשם שלא תעז שום ממשלה נאורה לגזור עלינו להחריב את בתי כנסיותינו, לשרוף את ספרי תורותינו, **כן לא תוכל להטיל עלינו חוק של החרבת ישיבותינו** וכו', וממילא **מובן הדבר שאין הזכות של ישיבותינו ביחס לחופש בניהן מעבודת הצבא כדי שלא ישבתו מלימודיהם, יכול להיות עומד במדרגה אחת עם כל הדתות האחרות**. ובשעה שאצל הנוצרים ביטול התלמוד הדתי אינו כי עם חיסרון הכשרת כהנים דתיים, שהוא חיסרון שאפשר לו להתמלאת בכל עת, **אצלנו החיסרון הזה הוא חיסרון שלא יוכל להימנות**.

גדול תלמוד תורה מהקרבת תמידין, ומכל עבודת הקודש היותר נשגבה. **ובשעה שתבטל הממשלה את ישיבותינו הרי היא כאילו גוזרת עלינו גזירת שמד**. מסירות נפשו של ר' עקיבא הייתה בעיקרה על הגזירה שלא יעסקו ישראל בתורה, אעפ"י שגם אז לא כל ההמון כולו עסק בתורה. **אבל חוק הוא לישראל שחובתו היותר קדושה השומרת את חייו הרוחניים ממיתה אכזרית היא, שיימצא בעריו ומדינותיו חלק רשום מקודש לתלמוד תורה, ששום לחץ מדיני לא יוכל להסיר מאיתנו את החובה הקדושה הזאת**".

ובהמשך בנוסף למכתב הזה הוסיף הרב תזכיר, ובו בירור הדברים כמובא לקמן, וז"ל: "הממשלה הרוממה שהיא מתחשבת כראוי לממלכה נאורה עם הרגשות העדינים של תושביה, וזהירה ביותר מלפגוע בתוכן הקודש הנעלה של הדת והאמונה, צריכה לדעת **שעפ"י תורת ישראל תלמידי חכמים אסור ללוחצם ללכת למלחמה. וכ"כ גדול הוא החטא של לחיצת ת"ח למלחמה** עד שלא הניחו חז"ל מלבקר את מעשה מלך צדיק כאסא מלך יהודה, ואמרו שנענש שחלה את רגליו מפני שעשה אנגריא בת"ח וכו'.

ויותר מזה ראינו את גדולת האיסור לעשות אנגריא בת"ח לכופם על יציאה למלחמה, **אפילו על מלחמת מצוה גדולה מאוד** וכו', מהמלחמה שערך אברהם אבינו נגד המלכים שמן השמיים הסכימו על ידו וכו', ומכל מקום אמרו מפני מה נענש אברהם וכו'.

והצלחת המדינה תלויה במלחמתה ע"י מה שנמצאים בה ת"ח העוסקים בתורה, שבזכותם המלחמה נוצחת, והם מועילים למדינה יותר מאנשי החיל הלוחמים.

ומתוך כך תנהג בוודאי ממשלה נאורה, **היודעת בכל עת להתרומם ממעלה לרוח הגס ההמוני**, ומכירה איך להוקיר את השרידים אשר ה' קורא, העוסקים בתורה, הנאמנים ביראת שמיים ובעבודת ה', ולא תפריע אותם מעבודתם הקדושה, **ובכוח ההשפעה הרוחנית העליונה שאנשי קודש כאלו משפיעים על מדינתה וממלכתה תנצח את מלחמותיה, ותוסיף אומץ וגבורה רבה, והם היחידים הללו יועילו לה הרבה יותר בכוחם הרוחני, בהיותם עוסקים בתורה ובמוסר ובעבודת ה', ומשפיעים ע"י זה רוח קדושה ואמונה בסביבתם וחוגם**, שבזה הם גיבורי כוח הרבה יותר ממה שיוכלו להועיל לה בכוחם החלש החומרי, בצאתם לעבוד עבודות גשמיות.

וכ"כ גבוהה היא בישראל תעודת לימוד התורה ללומדיה הקבועים, **עד שעפ"י המסורת התלמודית היא לא תוכל להיות נדחית גם מפני ציווי של כל מלך ושליט** וכו'.

אומנם ללחוץ ת"ח לבטל תורתם וללכת למלחמה או לשום עבודה חומרית אחרת, זה אסור בכל כמו שביארנו מהאיסור של עשיית אנגריא על ת"ח.

והכל סובב הולך על היסוד הגדול הזה, **שהצלחת המדינה וניצחון המלחמה עצמה קשורה הרבה בעבודה הרוחנית, שהיחידים שבבני המדינה המיוחדים לעבודת שמיים ממשיכים את עבודתם הקדושה בתורה, ובעבודת ה' הנחוצה להתקדם תמיד בדבר יום ביומו. על כן ת"ח העוסקים בתורה הם המגינים על הארץ, ועוזרים להצלחת הנשק הלאומי לא פחות, וגם יותר מכל החיל הלוחם**, ומזה תוצאה בטוחה שממלכה אידיאלית המכרת את הוד הקודש, לא תכוף את התלמידים השוקדים על דלתי התורה לבטל את תורתם ולעסוק בעבודה גשמית שאינם מסוגלים לה", עכ"ל.

יש הרוצים לפרש את דברי הראי"ה, שזה נאמר רק לעניין גיוס בני ישיבות לצבא האומות במלחמתם זה עם זה, אך לא בא"י בצבא העם היהודי. כמובן שהמעיין בדברי הרב רואה בצורה הוודאית ביותר, שהרב דיבר בכל עת ובכל זמן, ללא הבדל אם זו מדינה יהודית או לא.

כעת ראיתי גם בספר "**פנינים מן דברי הראי"ה**" שליקט הרב **משה צוריאל** (עמ' 230) שדחה זאת, וז"ל: "אבל בכתב עת "**עיטורי כהנים**" (ע"י ישיבת עטרת כהנים, העיר העתיקה, גליון שבט תשמ"ו) **כותב הרב שלמה אבינר כי שמע מפי הרצי"ה, כי גם בא"י יש ללמוד בישיבה לפחות עשר שנים לפני שמתגייסים לצבא, כדי שיוכלו לקיים מצוה זו כהוגן, בכל תנופתה הרוחנית**. ויש להוסיף, כי עובדא היא שבישיבת "מרכז הרב" העדיפו לימוד על פני גיוס, עד גיל עשרים ושש כאמור (ע"ע "שיחות רצי"ה", "פרקי משיח" דף 6", וכן בספר "צבא וישיבה" ג"כ בהוצאת ישיבת עטרת כהנים).

במלחמת הקוממיות בשנת התש"ח דעת הרצי"ה הייתה שעל כולם להתגייס, וזאת בניגוד לדעת רוב גדולי הדור שבאותה תקופה. דעתו אז התפרסמה בחוברת "**למצוות הארץ**" ושם ציין הרב: "חייבים לעמידה על נפשנו להצלת החיים מפני פראי המדברות המוסתים והמאורגנים וכו', מפני חיוב תורני כפול".

אך לאחר מלחמת תש"ח שינה הרב את דעתו, וכפי שהבאתי לעיל העדיף הרב שהבחורים ימשיכו ללמוד תורה מאשר גיוס לצבא. בספר "**קוממיות לארצנו**" (עמ' 424) להרב **צוריאל משה** הביא הרב מספר הסברים להחלטת הרב, וז"ל: "**מדוע שינה הרב את דעתו**? פשוט הוא שהנסיבות השתנו. **בשנת תש"ח היינו במצב בטחוני ירוד ביותר. לא היה מספיק נשק בידי חיילנו, וגם היה צורך לכל זוג ידיים נוספות**. אבל כעבור זמן שמדינת ישראל נתעצמה ב"ה, וגם הייתה עלייה ארצה של למעלה ממיליון עולים, כבר הייתה אפשרות לשחרר מהגיוס כמה וכמה מגילאי הגיוס, מפני כל מיני סיבות שונות ומשונות (חלק לא שירתו בפעילות צבאית כי היו בלהקה הצבאית או אנשי "גלי צה"ל"!), שחררו השלטונות בחורים רגילים מן חובת הגיוס. הסיבות הידועות לשחרור היו תרבותיות, חברתיות, סוציולוגיות, או שנמצאו בלתי מתאימים. א"כ כל שכן שיש לשחרר תלמידי חכמים! "לא תהא כוהנת כפונדקית".

זאת ועוד, **בשנת תש"ח היה מדובר על מלחמה מידית**. ידעו כי כשוך הקרבות התלמידים יחזרו האימונים עסקו בשמירה שוטפת, ולא מעשה קרב לתקופה קצרה, והיה ברור כי כבר לא יחזרו ללימודיהם. **ולכן "למעשה" הרצי"ה הסתייג מגיוס בני ישיבות לצה"ל**.

ואפשר שהרצי"ה שינה דעתו מפני שהתפרסם מאוד, **שאחוזים גבוהים של המתגייסים נטשו שמירת התורה, וחלק רב נהיו מחללי שבתות**. הכל מפני אוירה מובהקת של שנאת דת אשר שררה בימים ההם, לא כך היה המצב בתש"ח", עכ"ל.

וכעת נעבור לדיון מה עדיף - ישיבות הסדר, או להמשיך בלימודים ברצף בישיבות הגבוהות?

בשיחות הרב צבי יהודה (פרק ראשון ישיבה וצבא) נשאל הרב: האם יש בלימוד בישיבת ההסדר צד של ביטול תורה מפני תקופת השרות בצבא, או שדווקא לימוד שם הוא לכתחילה? על כך השיב הרב בתשובה (303), וז"ל: "ביחס לישיבות ההסדר, אלה **שמוכנים ומוכשרים להתגדל מאוד במעלות התורה והדרכתה, צריכים להיקלט ולהיקבע בישיבות הגבוהות למשך תקופות שנים**, בהסכמת והכרת העומדים בראש

מערכת צבאינו. לישיבות ההסדר בוודאי יש ערך וצורך רב במצבינו בזמנינו, מפורטים הם הבירורים האישיים והמיוחדים, שאין פרצופיהם שוים ואין דיעותיהם שוות (304)".
ושם בתשובה (305) הוסיף, וז"ל: "**הישיבות הגבוהות השלמות בשקידת התורה והדרכתה, הן העיקריות להגדלת התורה והאדרתה. וישיבות ההסדר** המסודרות עם התחשבות בהכרחיות הצבאית, **הינן השניות בערך במדרגות רוממות התורה**, עם הצורך והחשיבות שיש בהן לפי מציאותנו עכשיו" (306).
ובמכתב מ-ח' באדר התשל"ח, כותב רבינו, וז"ל: "**אין להשוות הערך של ישיבות ההסדר לזה של ישיבות גבוהות. התעכבות הראויים לישיבות גבוהות היא כחטא של ביטול תורה**".
עוד נשאל שם הרב, שיש הטוענים שיש בכך חילול ה' בעיני אנשים חילוניים?
על כך השיב הרב, וז"ל: "יש צורך להסביר להם בכל תוקף ועוז את הערך של בניין **מספר רב של תלמידי חכמים**, גדולי תורה עבור עם ישראל. כל הדיבורים האלה הם דיבורים של חולשה שאינם מוסיפים שמירת הלשון. **אדרבה, ביטול תורה הוא חילול ה', וקידוש ה' הגדול הוא להגדיל תורה ולהאדירה!** צריך אומץ להסביר לאנשים המכונים לא דתיים, כמה נחוץ וחיוני שיהיו אנשי תרבות בישראל".
לפי עדותו של הרב **דוד שפירא** (נכדו של האדמו"ר "החלוץ", וכיום **רבה של שכונת בית הכרם**, הוא מבוגרי ישיבת כרם דיבנה וישיבת מרכז הרב) הרצי"ה אף התנגד בתחילה לעצם הקמת ישיבות ההסדר. דבריו מובאים בעיתון הצופה (15.5.98) בראיון לעיתונאי שאול שיף, וז"ל: "למדתי במחזור הראשון של ישיבת "כרם דיבנה" (שבט הטירה). באחד הימים בא ראש הישיבה הבלתי נשכח **הגרח"י גולדוויכט** ז"ל מפגישות מחוץ לישיבה בהתאם. ראש הישיבה גילה את אוזנינו, כי הלך להיוועץ בעניין זה עם המשגיח של ישיבת פוניבז', הרב **יחזקאל לוונשטיין, אם אכן ראוי להנהיג את ההסדר בישיבת כרם דיבנה.** הרב לוונשטיין שקל את הענין זמן מה, ואז השיב לו: "**בשבילך זה בסדר**". וכששאל הרב גולדוויכט את הרב לוונשטיין: "**ולמה לא בפוניבז'**?", הגיב הרב לוונשטיין: "**בשביל התלמידים שלך זה טוב, אבל אין זה מתאים לפוניבז'** ". התלמידים בכרם דיבנה לא התלהבו מרעיון ההסדר, והלכו לשפוך את ליבם בפני רבי צבי יהודה קוק. **שמע רבי צבי יהודה את סיפור ההסדר והתנגד לכך בתוקף.** וכך אמר לנו: "**מי שלומד בישיבה לא צריך ללכת לצבא". הוא דפק על השולחן וכמעט צעק: "תורה מגנא ומצלא".**
הרב **ח"י גולדויכט ראש ישיבת ההסדר הראשונה כרם דיבנה**, צוטט אומר, וז"ל: "אם בישיבות מייצרים נעליים, הרי אנו משתדלים לייצר את העור".

ובמילים אחרות ביטא כבר לעיל הרצי"ה: "חשיבות **ישיבות ההסדר** עם כל חיוניותן, **אין הן אלא שניות במעלה**".

הרב **יעקב משה חרל"פ** (תלמיד הראי"ה קוק) במלחמת תש"ח פסק שאין לבני הישיבות להתגייס, וז"ל: "ולזאת דעתנו דעת תורה, **שכל בן ישיבה** ידע את תפקידו הנאמן להיות מחיל ה', **ואין עליו שום חובה להתייצב**, להיפקד ולהירשם לשום עבודה של פלוגה אחרת". (כרוז מתוך עיתון "היומן" 5.5.48).

הרב **שלמה יוסף זוין** (עורך האנציקלופדיה התלמודית, דבריו הובאו ב"הפרדס" חוברת ח' שנה מ"ז עמ' 8) התייחס אל הישיבות הגבוהות כה"לכתחילה", ואילו ישיבות ההסדר הם צורך חשוב להצלת הנוער, אך בוודאי שאין להשוותם אל הישיבות הגבוהות: "אין לנו דבר ח"ו נגד הישיבות המיוחדות המקיימות הסדר עם הצבא. אדרבא, יישר כוחם! הם הצילו חלק גדול מן הנוער, שלולי ישיבות ההסדר היו רובם הולכים לרעות בשדות אחרים לגמרי. אבל אין מצוה מכבה עברה. אין לזה עניין לישיבות הגדולות, בהן מקדישים התלמידים את כל זמנם ומרצם ללימוד התורה ברמה גבוהה. **ביחס לישיבות הגבוהות אנו אומרים: אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו!**

הרב **שאול ישראלי ראש ישיבת מרכז הרב** (הובאו דבריו בעיתון הצופה, א' טבת התשמ"ז) ג"כ כתב שערך לומדי התורה גדול אף משירות בצבא, וז"ל: "**אדם היושב ולומד תורה, מקים את העולם לא פחות מאשר הצבא**. בשעה שיושבים ועוסקים בתורה אין להסיח הדעת ממנה. לימוד התורה מצריך את כולו של האדם, **וגם אם בגלל התקדמותו בלימוד התורה לא ישרת בסופו של דבר כלל בצה"ל, אין לפגוע משום כך בלימוד התורה ובלומדי התורה**".

הרב **חיים דוד הלוי** רבה של **תל אביב**, נשאל אם באמת עפ"י ההלכה פטורים בני ישיבות משירות צבאי? וע"כ השיב הרב בספרו **עשה לך רב** (חלק א' שאלה כ"א), וז"ל: "**אומנם נכון הדבר, בני ישיבות ולומדי תורה פטורים משירות צבאי** וכו'. זאת ועוד, **ערך וחשיבות לימוד התורה עד כדי פיטור משירות צבאי הוא דבר שביסוד האמונה העמוקה שבלב**. הרואה בלימוד תורה השתלמות מקצועית בלבד לא יבין שחרור לומדי תורה משירות צבאי, אך היודע ומאמין במעמקי ליבו, כי נשמת רוח חייה של האומה קשור ואחוז בלימוד התורה, וכי **במידה שעם ישראל מרבה בלימוד תורה מגדיל ביטחונו מכל צר ואויב, יבין לאשורו שחרורם של לומדי תורה משירות צבאי**".

הרב **אברהם שפירא**, **הרב הראשי לישראל וראש ישיבת מרכז** בתשובה לשואל (במכתב מאלול התשמ"ה, העתק בידי) ששאל, וז"ל: "האם להמשיך וללמוד בישיבה גבוהה, או

שמצוה ללכת להסדר? וע"כ השיב הרב, וז"ל: "פשיטא ששניהם חשובים ויקרים, **אולם ככל שמרבים בתורה - עדיף**".

הרש"ל הרב הראשי לישראל הרב **מרדכי אליהו** (בתשובה במכתב מב' חשון התשמ"ו, העתק בידי) השיב, וז"ל: "**כל מי שיכול להמשיך וללמוד תורה ודאי שעדיף. לימוד זה מגן על עם ישראל אף יותר משירות צבאי**".

זקן ראשי ישיבות בני עקיבא היום הרב **צוקרמן**, אמר (בראיון לקול ישראל במוצ"ש פרשת פנחס התשע"ב), וז"ל: "**צריך לפטור את בני הישיבות מהצבא, כדי שימשיכו ללמוד תורה**".

להשלמת התמונה המראה בבירור, שלימוד התורה הוא העדיף על שירות בצבא ובישיבת הסדר, מצאתי לנכון להביא ציטוטים נבחרים מדבריו של הרב **משה צבי נריה**, **מייסד וראש ישיבות בני עקיבא**, **אבי דור הכיפות הסרוגות**, במאמרו הנפלא והמחזק כל בר דעת, ובפרט בני תורה, בשם "**בני הישיבות וגיוסם**".

"הרבה שבחים נאמרו על הנוער הישראלי, וכידוע אין הנוער הדתי מן הגרועים שבנוער. **עוול הוא להציג דווקא את הטובים והמעולים שבנוער הדתי - את בני הישיבות - כמשתמטים**. זה נוגד את ההיגיון, ומסלף את המציאות.

אם מהדהדת בעולמנו שאלתו - תוכחתו של משה רבינו "האחיכם יצאו (יבואו) למלחמה ואתם תשבו פה?" אין לפטור תופעה זאת בתשובה קלה ופשטנית: **משתמטים**! אלא חובה עלינו להבין את הדבר לאשורו.

ובכן יהיה נא ברור ומודגש, כי אם מישהו חושב שהעובדה שבנים אלה אינם מגיעים לצה"ל בגיל המקובל זו אשמה, לא אשמת בני הישיבות הנשמעים לראשי הישיבות היא. בני הישיבות אינם אשמים, הם אינם משתמטים!

חלק ניכר מבני הישיבות היה מתגייס ברצון לצה"ל, וממלא כל משימות הצבא שכם אחד עם חבריו. לא רק ממלא משימות חובה, אלא גם מצטיין. רבות הדוגמאות של בני ישיבות שהתגייסו לצבא והצטיינו בקרבות, שמשו מופת לחבריהם, והעלו את הרמה החברתית והתרבותית בצה"ל.

"אף עתה שזכינו לעצמאות מדינית, עדיין אין עובדה זאת כשלעצמה מבטיחה את הרציפות הרוחנית של האומה. **רוח האומה עודנו זקוק - ותמיד יהיה זקוק - לטיפוח מסור ולהגנה מתמדת**, ואין אנו יכולים להרשות לעצמנו דילול המעיינות. גם המסתפקים במינימום של תודעה יהודית להמונים, צריכים לדעת כי אלה לא יגיעו למינימום של הנחלת יהדות, אם לא יהיו בתוכנו יחידים המגיעים למקסימום. **צבא**

הגנה לישראל שומר על הגוף, והישיבות על הנפש. צה"ל מגן על היהודים, והישיבות מגינות על היהדות".

"שקידה בתורה והרציפות של הלימוד היא מטרה כשלעצמה. הוא הדין התמדה באיכות - ההשתקעות הגמורה בעולמה של תורה, זהו ערך מיוחד לעצמו".

"היוצא מאוהלה של תורה ספק אם יהיה מסוגל לחזור אליו. **לא משום שכוח משיכתו של אוהל התורה חלש הוא, אלא משום שדרישותיו קשות ומרובות**. לא קל לעמוד בעול תביעותיו היום יומיות.

כשם שבקרית פלדה לא תתכן הפסקה באישו הלוהטת של תנור היציקה, וכל ירידה ממעלית החום הגבוהות פוגעת בכושר ההיתוך, הוא הדין בישיבה. הפסקה כלשהי, יציאה לעולם אחר, מורידה את המתח ומעבירה את כל התחושה הפנימית לפסים אחרים, לימוד לסירוגין יכול לפגוע קשות במהות הלימוד, להוריד את המתח הגבוה".

"**יהא ברור: בני הישיבות בזמננו אינם רואים את שחרורם כזכות אלא כחובה, וגם אם אצל חלק מהם הופכת הדחייה לשחרור - לא משוחררים הם, אלא משועבדים הם למשמרת - הקודש בישראל. כל זמן שהם ממשיכים בלימודם, בגיוסם לתורה - אין מגייסים אותם לצה"ל, כדרך שאין מגייסים חייל שבחיל - רגלים לחיל - האוויר**".

לצערנו, אין לנו עודף של בני תורה, אין לנו **עודף של חלוציות רוחנית**. עם כל מאמציהם המרובים של ראשי הישיבות - לא רבים הם בני התורה. הם מועטים. פחות ממה שנחוץ. **אין לימוד תורה שלמה ומגמות חומריות יכולות לדור בכפיפה אחת**. בהתנגשות שביניהן, לרוב יד השואפים לקריירה על העליונה, ומספר הממשיכים בלימוד תורה בישיבות לא גדול הוא. קשה לחנך לחלוציות רוחנית, בדור של דחף לרמת חיים גבוהה. אם שרדו לנו שרידים - **נשמור עליהם מכל משמר. הם נחוצים לנו, חיוניים לאומה**. גם בשעת חירום, אפילו כשהסכנות המוחשיות נמשכות תקופה ארוכה יותר, אין לפגוע במוסדי דור ודור אשר האומה כולה בנויה עליהם, **אשר להרוס אותם קל, ולחזור לבנותם קשה מאוד**. נדע להוקיר את שבט לוי, המוותר על תועלת חומרית, כי יודעים אנו להעריך את בני קהת, נושאי ארון - הברית.

ובת קול מכרזת ואומרת: "אל תכריתו את שבט משפחות הקהתי"!

הערה - יום לאחר שהחליטו 298 צירים בועידת המפד"ל, כי יש לחייב את כל לומדי הישיבות ללכת לצבא, פרסם הרב נריה זצ"ל מאמר, ובו אמר **כי** 298 **זה גימטריה רצח, כאן רצחה המפד"ל את עולם התורה** - ואכן דברים כדורבנות.

גם הרב **שלמה יוסף זוין** גינה החלטה זו (דבריו נאמרו בישיבת מועצת הרבנות הראשית לישראל. הובאו ב"הפרדס" חוברת ח' שנה מ"ז עמ' 7), וז"ל: "דבר נפל בישראל, ודבר חמור מאוד. בוועידה הארצית של המפד"ל הוחלט ברוב דעות גדול לדרוש את גיוסם של בני הישיבות לצבא. **את אשר לא העז לעשות ראש ממשלת ישראל הראשון, דוד בן גוריון, ואת אשר לא ההינו לעשות כל שרי הביטחון שחנו מאז ועד עתה ועד בכלל, הרהיבו עכשיו חברי ועידת המפד"ל. אוי לאותה בושה, אוי לאותה כלימה!** וכו'. אף אומות העולם יודעות שלתלמידי הישיבות יש לתת דחייה לגיוס כל משך זמן לימודם בישיבה. כך נוהגת ארה"ב מקום הריכוז היותר גדול של יהודים, וכך אף במדינות אחרות. להחלטה זו תוכל להיות השלכה שלילית ביותר אף בחו"ל. "הן בני ישראל לא שמעו אלי, ואיך ישמעני פרעה?"

בהמשך דבריו שם תקף הרב בחריפות את המפד"ל ואת הקיבוץ הדתי, שהם דחפו את המפד"ל להחלטה אומללה זו, והוסיף עוד הרב, וז"ל: "זכורני, שבשנה הראשונה להקמת המדינה נפגשתי פעם עם ראש ישיבת חברון הגאון ר' יחזקאל סרנא ז"ל, ואמר לי: הנס הגדול שאירע לנו הוא זה שבן גוריון נתמנה אז לראש הממשלה. הוא ב.ג. - הבין לרוחנו ואמר בפומבי כי מאחר שכל הישיבות שהיו בחו"ל, נחרבו ע"י הצר הצורר, ולפליטה נשארו הישיבות בארץ, עלינו לשמור על הגחלת של התורה שלא תיכבה. ואנן מה נענה בתריה? עלינו לנסח עכשיו קצת אחרת ולומר כך: **נס גדול קרה לנו שאיש הקיבוץ הדתי איננו ראש הממשלה, ואיש הקיבוץ הדתי איננו שר הביטחון** ...", עכ"ל.

ישיבות ההסדר

ואכן, לאור פסיקתם של כל ראשי ישיבת מרכז הרב וגדולי רבני הציונות הדתית, הנהיגו בציבור הדתי החל מסוף שנות ה-50 שני מסלולים של ישיבות, בהגיע הבחורים לגיל גיוס.

ישיבות ההסדר - המסלול הראשון הוא מסלול ישיבות ההסדר. השירות במסלול ההסדר נמשך ארבע שנים, והוא כולל שנת לימוד בישיבה שהיא שנת שירות ללא תשלום (של"ת), 16 חודשים של שירות פעיל בצה"ל (שר"פ), ו-20 חודשים נוספים של לימוד בישיבה במעמד שנת שירות ללא תשלום (של"ת). בתקופת הלימודים בישיבה, תלמידי ההסדר אינם נחשבים לדחויי שירות עפ"י הסדר תורתם אומנותם, אלא הם במעמד של"ת שהוא כמעמד של חייל רגיל, אולם הם אינם נדרשים ללבוש מדים ולשאת תעודת חוגר, וכן הם אינם מקבלים תשלומים ושירותים מצה"ל. מספר ישיבות ההסדר

המאושרות בשנת 2011 הוא 65, ובשנה זו התווספו על ה-5,481 הקיימים עוד 1,674 **ובסה"כ ישנם כיום** 7,155 **תלמידים בישיבות ההסדר**.

הסדר מרכז - המסלול השני הוא מסלול ישיבות "הסדר מרכז". מסלול זה משלב לימודים בישיבה עם שירות צבאי מקוצר, המיועד למי שמבקשים להקדיש את חייהם ללימודי תורה ולשלב בכך שירות קצר. המסלול מופעל בישיבות הציוניות הגבוהות שקיבלו לכך אישור מישיבת מרכז הרב, המרכזת את המסלול עבור צה"ל. **צה"ל מגדיר את תלמידי "הסדר מרכז" חרדים**. בניגוד לתלמידי ישיבות ההסדר, שבתקופת הלימודים הם במעמד של של"ת, תלמידי הסדר מרכז הם במעמד של דחויי שירות שתורתם אומנותם עד גיל 29. בתקופה זו עליהם ללמוד שמונה שעות ביום בלי לעסוק בשום עיסוק מלבד הלימודים בישיבה. **אשר לגיוס לצבא**, **התלמיד יחליט אם ומתי להתגייס לצה"ל**, אך עליו להיות לפחות בן 22 ולשרת 15-6 חודשים בהתאם למסלול. לאחר השירות הצבאי התלמיד חוזר ללמוד בישיבה עד גיל 29 ותלמיד ששירת בצבא במשך 18 חודשים מחויב ללמוד בישיבה רק עד גיל 26. תלמיד ישיבה "בהסדר מרכז" אמור להצהיר שתורתו אומנותו בכל שנה עד סיום גיל ההסדר, קרי בגיל 29, ואם לא התגייס עליו להצהיר שתורתו אומנותו בכל שנה עד גיל 40. מספר ישיבות במעמד "הסדר מרכז" המאושרות בשנת 2011 הוא 19, ובשנה זו התווספו על ה-2,229 עוד 445 תלמידים, **ובסה"כ ישנם היום** 2,674 **תלמידים בישיבות "הסדר מרכז"**.

הגיוס לצה"ל בקרב הציבור הדתי לאומי תמיד היה נחשב לערך מקודש, אך בעשרים השנים האחרונות החלו להתעורר הרהורים ורעיונות חדשים בקרב ציבור זה, בגלל מספר אירועים חריפים שאירעו במדינת ישראל והם, הסכמי אוסלו וההתנתקות מחבל עזה. היו שטענו שצריך להתנכר למדינה, ואפילו הפסיקו לחגוג את יום העצמאות ולומר הלל ביום זה, והיו אף שקראו לסרב פקודה למפקדים בצבא, באם יינתנו פקודות הקוראות לעקירת יהודים ממקום מגוריהם, ועוד. כמו כן גם הצבא עבר תהליך נוסף של השתנות, ובו החיילות החלו לתפוס מקומות מרכזיים בצבא, וממלאות תפקידי פיקוד על גברים, דבר שפגע בצניעות המחנה.

בספר **קוממיות לארצנו** להרב **משה צוריאל**, הביא הרב שאלה ששאל את הדיין המפורסם הרב **שמואל דביר**, לגבי תלמידי ישיבות הסדר ששאלו אותו, אם להתנדב לקורס קצינים ולהאריך בשנה את שירותם בצה"ל, וכן אם יש לדחות את שנות שירותם? וע"כ השיב לו הרב:

א) התורה הבטיחה "כי ה' אלוהיך מתהלך בקרב מחנך להצילך, ולתת אויביך לפניך" (דברים כ"ג, ט"ו) אבל זאת בתנאי של והיה מחניך קדוש ולא ייראה בך ערות דבר. **אבל כאשר יש בנות המשרתות בצה"ל, ויש מהחיילים הצעירים הנכשלים מפני זה בהרהורים אסורים, או בהגרוע מכך, שוב אין השכינה מגינה ח"ו על החיילים. כיון שכך, הרי אנו שולחים את אותם השואלים לסכנה שהיא יותר גדולה ומאיימת.** (הערה: ומה היה עונה הר"ש דביר על מצבנו היום, שמפני חינוך מושחת סידר המטכ"ל שהבנות ישרתו גם ביחידות קרביות, גם בתוך טנקים גם באוירונים, גם בצוללות. וכבר הרבה מהחילוניים התלוננו על קלקול האוירה הכללית במוסר ירוד. וכל זאת חוץ מהנוהל הנפסד של "מדריכות ספורט", אשר כל נבון יבין הנזק שבכך. הרי זה נכלל "בערוות דבר" שבפסוק הנ"ל).

ב) עוד העיר הר"ש דביר, כי לפי נוהל פתיחה באש, חיילים שלנו עומדים במצב נחות מאד מול האויב הערבי. בו בזמן שהטרוריסטים יורים על מנת להרוג, חלו מגבלות על החייל שלנו להקדים לקרוא אל החשוד לעצור. ואם זה לא מועיל, לירות באויר. ואם גם זה לא מועיל, יש לירות רק ברגלי האויב או בחלק תחתון של גופו, וחלילה לסכן את חייו. וכל זאת אך ורק כאשר איננו נמצא בקרבת מקום של אזרחים ערבים (וכל שכן אם יש שם תינוקות) במצב כזה עליו לשקול היטב מה יהיו התוצאות המשפטיות של ירי ללא הצדקה מוחלטת מכל הבחינות. כמובן מפני הנחיות אויליות הללו הרבה מחיילינו נהרגו ולא הצליחו לקיים "הבא להורגך, השכם להורגו". כאשר המצב הוא כך, קשה לזרז תלמיד להתנדב למצב מסובך כזה. בהרבה אופנים ידיהם כבולות מלנקוט אמצעי לחימה.

ג) נשתנה עוד תנאי נוסף. בתקופתנו נוהגות הממשלות השולטות בישראל לשחרר מאות אסירים ערבים, לשם "מחוה לטובה" למדינות ערב. במשך העשור נשתחררו יותר מאלף מחבלים. כאשר חייל ישראלי צריך להתאמץ בכל יכולתו ללכוד אותם (חי ולא מת, למען יגלו לשב"כ מידע חיוני), והחייל עומד בסכנת נפשות, ואח"כ הרבה מהטרוריסטים הנלכדים בחירוף נפש של חיילינו, משתחררים (וחלק מהם חוזרים להפעיל טרור שוב נגדנו). מי יתיר לחייל להסתכן? עד כאן מדברי מו"ר הרב דביר", עכ"ל.

מסקנה

בכותבי פרק זה, דנתי בעיקר בשאלה מה עדיף, לימוד תורה ברצף בישיבות גבוהות, או יציאה ממסגרת הישיבה והליכה לשירות צבאי עם שילוב לימוד בישיבה - ישיבת הסדר. המסקנה היא חד משמעית, מכל גדולי ישראל, ומכל גדולי רבני הציונות הדתית

ללא יוצא מן הכלל, **ערך לימוד התורה ברצף בישיבות הגבוהות, הוא גדול יותר מאשר שילוב צבא עם לימוד תורה.**

למרות המסקנה הברורה שערך לימוד התורה ברצף בישיבות הקדושות הוא גדול יותר, אין אני בא חלילה וחס להמעיט בערך **בחורי ישיבות ההסדר, המקדשים שם שמיים בשירותם הצבאי**. מטרת החיבור בכלל ופרק זה בפרט, היא להראות ולחזק את מעמד לומדי התורה הן בקרב הציבור הכללי, והן בקרב הציבור הדתי, אשר לפעמים גם בקרבו מתעוררים ספיקות לגבי עדיפות השרות הצבאי או לימוד התורה, ולפעמים יותר מזה הם אלו שעומדים בחזית המתקיפים בצורה קשה את בני הישיבות.

כל זמן שבאים ומתפארים בבני ישיבות ההסדר, שהם משלבים את השירות בצבא עם לימוד תורה, אין אני בא לטעון על כך דבר, זו זכותם וחובתם של אלו שאינם יכולים, או אינם רוצים ללמוד תורה ברצף. אך כאשר יש דתיים הבאים ומסיתים כנגד בני הישיבות דרך ישיבות ההסדר, בטענה שהנה יש אפשרות לשלב גם תורה וגם צבא, לאלו אני בא להשיב:

א) ראו לעיל ולקמן את ערך התורה, כמה מגינה היא על ישראל כאשר לומדים אותה בכלל, וברצף בפרט.

ב) ראו מה אומרים רבני הציונות הדתית, על לומדי התורה ברצף ואינם מתגייסים.

ג) ראו שכיום מלבד 65 ישיבות ההסדר, יש 19 ישיבות עפ"י "הסדר מרכז", הדוחים את שירותם הצבאי לשנים רבות, ולבסוף מתגייסים לשירות צבאי מקוצר, וחלקם אף אינם מתגייסים כלל.

עוד יש על לבי לומר, לאותם דתיים הטוענים שצריכים כולם לשאת בנטל, ומדברים על שוויון בנטל ולא להשתמט, להם אני משיב:

א) אם על שוויון אתם מדברים, מדוע בני ישיבות ההסדר משרתים רק 16 חודשים בפועל, ולא 36 חודשים כמו כל חייל?

ב) אם אתם סוברים שרק בכוח הזרוע ניתן לנצח את האויב, אז בכלל למה צריך "הסדר", הרי אתם סוברים שניצחון משיגים רק בכוח, אז לכו על זה עד הסוף ולא בצורה חלקית.

שוב אין אני כותב את דברי אלו על מנת לקנטר, אלא דברי אלו הם בבחינת "ענה כסיל כאיוולתו", לאלו הקוראים לעצמם דתיים וחלוקים על רבותיהם ועל גדולי ישראל.

מי הם המשתמטים האמיתיים?

שוויון בנטל

כאשר מדברים על שוויון בנטל, מתקבל הרושם שכל החילונים והדתיים לאומים הם כמקשה אחת, הם התורמים היחידים למשק, הם המתגייסים היחידים לצה"ל, כל האימהות שלהם אינם ישנות בלילה מחשש לגורל בניהם בצבא. ואילו כל אדם המוגדר כחרדי, או שהוא בעל חזות חרדית מיד הוא מקוטלג: כמשתמט משירות בצבא, אימו ישנה טוב בלילה, אינו תורם דבר לחברה בישראל, ועוד נהנה מקופת המדינה על חשבון החילוני הפראייר.

אך לא כך הם פני הדברים. ראשית, מכלל ה-25% שאינם מתגייסים לצה"ל בכל מחזור גיוס, רק 50%, דהיינו 13% מתוך ה-25%, הם מטעם של תורתו אומנותו, ואילו השאר אלו בד"כ חילונים וכד' שאינם מתגייסים מסיבותיהם שלהם ("מדינת תל אביב" רק במקום ה-53 ב"ציון הגיוס", כ-30% מהתל-אביבים משתמטים!!!). החרדי שאינו מתגייס ודוחה את שירותו עפ"י חוק לצערנו הרב נקרא "משתמט", ואילו אצלם המשתמטים מהצבא שלא עפ"י חוק, כגון: "הפציפיסטים", "האנרכיסטים" ו"הצפונים" אינם מקבלים כלל כל התייחסות שלילית (דרך אגב, אם במשתמטים עסקינן, אז כל אותם ספורטאים ורקדנים למיניהם המקבלים פטור מהצבא, או הקלות בשרות, הקלות המעוררות גיחוך, הלזה יקרא שירות צבאי!) אין הם מוקעים בחברתם, אין הם מכונים פרזיטים או משתמטים, אלא להיפך, הם נישאים על כפיים בהערצה רבה, ואף מתוגמלים על כך רבות, הם גיבורי תרבות. ראה ערך הזמר אביב גפן שב-1992 חולל סערה כאשר הצהיר על כך שלא שירת בצה"ל ואף קרא לא להתגייס לצה"ל, אך בעיני החילונים והתקשורת הוא מלך. שיריו מושמעים ללא הפוגה, ובחברה החילונית הוא איקון, סמל תרבות.

חיל השם

"אתם מתים באוהלה של תורה, ואנחנו מתים בקרב", "אנחנו נקרעים", "אנחנו מסתכנים", אנחנו ואנחנו.... אלו רק חלק מסיסמאות ההסתה. המתרשם מסיסמאות אלו מבין שכל החיילים החילוניים בצה"ל הם קרביים, הם פייטרים, והם כל היום נקרעים, אך המציאות מורה אחרת, רק 40% מכלל חיילי צה"ל הם חיילים קרביים, (ויש אומרים שרק 12% הם קרביים, עיין בדו"ח בן בסט) והשאר משרתים ביחידות תומכות, דהיינו ג'ובניקים, יחידות מחשב, פקידים, אפסנאים, תזמורת צה"ל, כתבי גלי צה"ל, עיתון במחנה ועוד. ושאלתי לאותם אימהות ולאותם חיילים ג'ובניקים, איך אתם מעיזים לשרת ביחידות כאלו שאין בהם שום דרגת סיכון (מה הסיכון בכתב גלי צה"ל, שייפול

לו המיקרופון על רגלו?), בזמן שאימהות החיילים הקרביים אינן ישנות בלילות, מפחד בלילות. איפה השוויון בנטל? האם לשרת בקריה זה שירות משמעותי המגן על עם ישראל?

כמובן שהתשובה תהיה שצבא הוא לא דבר הומוגני (אחיד), וא"א שכולם יהיו קרביים, אלא חלק לוחמים ביחידות שדה, חלק טייסים, חלק צנחנים, חלק תומכי לחימה, חלק מגני עורף, חלק זמרים וחלק אף טבחים וכד', ובצבא כדי להגיע אל המטרה הנכספת והיא כיבוש האויב, צריך שיהיו חיילים מכל הסוגים ובכל היחידות ואין בכך כל פסול כי כולם ראויים.

כאן ניכנס אנו בני התורה ונשיבם, גם אנו חיילים, גם לנו יש תפקיד מיוחד ומשמעותי בצה"ל, בעם ישראל. החייל שלנו הוא **חיל השם** כפי שקראו הרמב"ם, דהיינו לוחמים מסוג אחר, בלי נשק (כמו בגלי צה"ל), ובלי מדי צה"ל - רק על אזרחי (כמו מסתערבים). גם אנו תורמים במסגרת לימודינו ואמונתנו גם אם היא לא אמונתכם, כי לא תמיד אמונתכם גם היא מסתדרת עם אמונתנו. אנו לא נבוא היום ונשנה מסורת ואמונה של 3,324 שנה (מאז מעמד הר סיני) בגלל שזה לא מוצא חן בעיניכם, כי זה לא מסתדר עם הבנתכם והכרתכם, כי לפי עיקרון זה בכלל תדרשו מאיתנו לבסוף לנטוש גם את דרך אבותינו ותורתנו, כי זה לא מתאים למציאות של המאה עשרים ואחת, וזה לא מתאים לתיאוריות המדעיות שלכם להאמין באלוקים וכד'.

אתם מאמינים ב"כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה" (דברים ח', י"ז), ואילו אנו מאמינים ש"שקר הסוס לתשועה וברב חילו לא ימלט" (תהלים ל"ג, י"ז). אנו מאמינים ב"אלה ברכב ואלה בסוסים, **ואנחנו בשם ה' אלהינו נזכיר**. המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד. **ה' הושיעה** המלך יעננו ביום קראנו" (תהלים כ, ח' - י').

אל תכפו עלינו את אמונתכם, אדרבא, לפי אמונתנו אתם מסכנים אותנו ואת כל כלל ישראל, בכך שאתם מונעים אותנו מללמוד תורה. אומר זאת בלשונכם: "אם רצונכם להתאבד, לכו לבד למגדל שלום ותקפצו, אולם לקחת אותנו איתכם כדי שאנו נדחף אתכם לתהום את זה לא נעשה, לכו ועשו זאת ללא עזרתנו".

האמונה התמימה שלנו הוכיחה את עצמה אלפי שנים. אנו עם הספר העם העתיק ביותר בעולם, שכל חכמי אומות העולם עומדים ומשתאים מול שרידותנו המופלאה, ללא טנקים, ללא מטוסים, ללא מדינה וללא דגל. עברנו את כל גלי האנטישמיות, אינקביזיציות ורדיפות, וראו זה פלא, אלה שהיכו אותנו נעלמו מבמת ההיסטוריה, ואילו עם ישראל חי וקיים, "נצח ישראל לא ישקר" (שמואל א' ט"ו, כ"ט). מה שאין כן

אתם עם אמונתכם בת ה-64 שנים, רואים אנו איך הנוער במדינת ישראל נראה ונשמע היום, ואחסוך לכם התבטאויות של ראשי מערכת החינוך הממלכתי, בגנות החינוך והנוער כיום.

אך כן אזכיר לכם, מה אמר ראש הממשלה הראשון דוד בן גוריון לנכדו יריב בן אליעזר: "אם נכדי יישאר כאן זה ספק, הנין ודאי לא יהיה כאן, מי שיישארו כאן לבסוף יהיו החרדים, ולהבדיל הערבים" (שמעתי מהרב עמנואל תהילה). צאו וראו כי מזרעו של הרצל לא נותר כלום, וכן נורדאו, וכן כל הגלריה של ראשי הציונות. אחד הדברים הטובים שעשה בן גוריון בחייו היה זה שחרור בני הישיבות מעול הצבא, ובזה נתן עוד סיכוי אמיתי לנצחיותו של עם ישראל.

אמתיק את העניין במשל כדי שהרעיון יובן עד תום. לו יצויר שאדם רואה כוס של מים על גבי השולחן, והנה נכנס מאן דהו ושם רעל ציאניד בתוך הכוס. ומיד אחריו אתה רואה כי לחדר נכנס חייל שלוקח את הכוס כדי להרוות את צימאונו, אתה בוודאי צועק לעברו "אל תשתה, ראיתי ששמו בתוך הכוס ציאניד", החייל מסתכל לעברך בבוז ופוטר בפיו "אני לא מאמין שיש פה רעל". נו! מה תאמר בגלל שהוא אינו מאמין שיש רעל אתן לו למות?! ודאי שלא! אני אקום ואחטוף את הכוס מידו, ואשפוך את המים, ואם אצטרך להגיע עימו לעימות פיזי לא אהסס כלל, וזה מכוח המצוה האמורה "לא תעמוד על דם רעך". אי האמונה של החייל, אינה מתירה לי לנהוג ולהיגרר לאמונה הפנאטית שלו חסרת ההיגיון.

החייל ודאי יכעס, ויגיש נגדי תביעה על תקיפה בנסיבות מחמירות בכך ששפכתי לו את כוס המים, ואולי גם שהתייחסתי אליו בברוטאליות מסוימת. אך בהגיעי לבית המשפט אוכיח לשופט כי אכן היה בתוך המים רעל ציאניד, בכך שאציג בפניו ממצא שהבאתי מבדיקת מעבדה, שאכן בתוך המים היה רעל ציאניד. אין ספק כי אקבל עוד פרס ישראל, על אזרחות ראויה לשמה.

והגע בעצמך, וכי רשימת פרופסורים, דוקטורים, ואנשי אקדמיה רבים מכל גווני הקשת חזרו בתשובה שלימה רק מתוך איזו לחישה של "אברא קדברא"?! או מתוך איזה חלום מפחיד שחלמו?! וודאי שלא! אלא מתוך חקירה ודרישה מדעית ברורה ללא שום כחל וסרק. תשאלו את פרופ' אליה ריפס מבחירי המתמטיקאים בעולם, תשאלו את פרופ' מיכאל מיכלסון, ד"ר שינדלר, פרופ' רדיקובסקי, פרופ' טרופ, פרופ' דורון אורבך, פרופ' אברהם לב, ועוד הרשימה ארוכה.

מסקנה - אי ידיעתכם מהי תורת ישראל, אינה מתירה לי לרקוד לצלילי החליל של האמונה החלולה שלכם. אך אנא קחו חופשה קצרה מחייכם ובואו להתבשם כמונו מהתורה הקדושה, ובטוחני כי אף אתם תצטרפו ללגיונו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, ובכך תשחררו את נשמתכם המעונה בסטריאוטיפים שקריים שעליהם חונכתם.

ולנו בני התורה, נשנן את דברי המדרש: "א"ר אבא בר כהנא לא עמדו פילוסופין בעולם כבלעם בן בעור וכאבנימוס הגרדי, נתכנסו כל עובדי כוכבים אצלו, אמרו לו: תאמר שאנו יכולים ליזדווג לאומה זו, אמר לכו וחזרו על בתי כנסיות ועל בתי מדרשות שלהן, **ואם מצאתם שם תינוקות מצפצפין בקולן אין אתם יכולים להזדווג להם**, שכך הבטיחן אביהן ואמר להם: "הקול קול יעקב" - **בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות אין הידים ידי עשו, ואם לאו - הידים ידי עשו**".

שמעתי מת"ח חשוב שהעיר, למה אמר "**מצפצפין**" ולא אמר "עוסקים" או "לומדים"? אלא ר"ל, אם קמים על בני התורה ומקטרגים כנגדם בדברי גנאי, כגון: "פרזיטים" וכד', אתם אל תשימו לב להם, פשוט "**צפצפו עליהם**" ועסקו בתורה, כי היא חיינו, ואורך ימינו, ובה נהגה יומם ולילה.

משתמט = מי שאינו שומר תורה ומצוות

אם במשתמטים עסקינן, אז **לפי השקפת היהדות מי שהוא מעם ישראל ואינו מקיים את חוקי התורה, הוא הנקרא משתמט**, הוא הפוגע בכלל ישראל, וזאת בגלל שישנה ערבות בעם ישראל, כדברי חז"ל **במסכת שבועות** (דף ל"ט עמוד א') על הפס' (ויקרא כ"ו): "וכשלו איש באחיו" - דרשו חז"ל: איש בעוון אחיו, **מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה!** לכן אם אינו מקיים מצוות הוא המשתמט האמיתי מחובתו היהודית.

עיקרון זה של ערבות מתחדד יותר **בפסיקתא זוטרתא** (לקח טוב, דברים פרשת עקב דף ט"ו עמוד א'), וז"ל: "תחילה היה מדבר בלשון יחיד, שנאמר: "ועתה ישראל, מה ה' אלהיך שואל **מעמך**"? מלמד **שכל אחד ואחד מישראל צריך לומר בשבילי נברא העולם, ולי נתנה התורה ועלי לקיימה כולה**. חזר ודבר להם בלשון רבים מן, "**וידעתם** היום כי לא את בניכם", ללמדך **שכל ישראל ערבים זה בזה, ללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים את תורת אלהינו**".

ובמדרש **ויקרא רבה** (מרגליות, פרשת ויקרא פרשה ד') רשב"י מביא משל יפה, הממחיש את דין הערבות, וז"ל: "תני ר' **שמעון בן יוחאי**, משל לבני אדם שהיו נתונין **בספינה, ונטל**

אחד מהן מקדח והתחיל קודח תחתיו. אמרו לו חבריו למה את עושה כן? אמר להן מה איכפת לכם, לא תחתי אני קודח! **אמרו לו: מפני שאתה מציף עלינו את הספינה**.
הוא הדין עם החילונים הטוענים שזכותם לעשות כרצונם כי זו דמוקרטיה, נכון שזו דמוקרטיה, אך אנו בספינה אחת וכאשר אינכם מקיימים מצוות, ויותר מזה עושים עברות כולנו נפגעים. ואני קורא מעל במה זו לכל "המשתמטים", לחזור בתשובה ולתרום להגנת עם ישראל.
ואלו המכנים בכינויי גנאי את בני הישיבות המסולאים בפז, וגם משתמטים מחובתם היהודית ללמוד תורה ולקיים מצוות, מזכירים לי את אחאב הרשע מלך ישראל, אשר בחוצפתו וברשעותו, כינה את אליהו הנביא בכינויי גנאי, באומרו לו: (מלכים א' פרק י"ח, י"ז) "**האתה זה עכר ישראל**"? ואנו נשיב להם כתשובת אליהו לאחאב (שם י"ח): "ויאמר לא עכרתי את ישראל כי אם אתה ובית אביך, **בעזבכם את מצות ה' ותלך אחרי הבעלים**".

כולם שווים?

אם על שוויון בנטל אתם מדברים, למה אינכם זועקים ואינכם מכפישים את **הציבור הערבי שנהנה מהמדינה, אינו משרת בצבא ואינו תורם דבר לפי הקריטריונים שלכם**? **יותר מזה, חלקו אף אינו נאמן למדינת ישראל אלא עוין את מדינת ישראל**, בשונה מהחרדים שלמרות הויכוחים האידיאולוגים וההלכתיים עם מדינת ישראל, הם אזרחים נאמנים למדינה בבחינת דינא דמלכותא דינא. (לפי הלשכה לסטטיסטיקה האוכלוסייה הערבית מונה כיום למעלה ממיליון וחצי, לעומת החרדים כשמונה מאות אלף, אז אצלם "המשתמטים" לשיטתכם הם פי שניים מהחרדים).
אלא אומר לכם בכנות, במלחמתכם אינכם מעוניינים בצבור הערבי אלא רק בחרדי.
כי הערבים בעיקרון אינם מפריעים לכם, כי הם חיים את חייהם ואינם מאיימים על "עצמאותכם הרוחנית", "לעשות מה בראש שלכם", ואילו אנו החרדים מאיימים עליכם, אנו ב"ה מתרבים, תלמודי התורה והישיבות מתמלאים בתלמידים, שכונות שלימות "נכבשות" ע"י החרדים, החזרה בתשובה תופסת תאוצה וחודרת כמעט לכל עיר, כפר וקיבוץ, לכל בית ומשפחה, ובכך אתם מרגישים איום על חירותכם וחירות בני משפחתכם, איום על שינוי הצביון והאוירה בישראל, איום על עתידכם במדינת ישראל שהיה לכם חלק נכבד בבנייתה, ולכן ההגנה הטובה ביותר היא ההתקפה, ההכפשה והשנאה.
איך מכפישים? לוקחים את הדבר הרגיש ביותר בחברה הישראלית, והוא הצבא.

דרכו אתם מנסים לצייר את החרדים כאנשים בלתי מוסריים שאינם מוכנים לתרום לחברה, ויותר מזה אף משתמטים מאחריותם לחברה ולמדינה. אתם משתמשים בדם, וכנגד דם קשה לענות בצורה רציונאלית, וממילא הויכוח הוא חסר תועלת ונועד מראש לכישלון.

אל תראוני שאני שחרחורת

אומנם הדגשתי לאורך כל הדרך, שאין אנו באים להתנצל על כך שאנו, ובנינו, ובני בנינו לומדים ונלמד תורה, כי זו אמונתנו, וזוהי הצלחת עמנו במלחמותינו. אך למען הדיוק, חלק גדול מהחרדים שירתו ומשרתים בצבא במסגרות שונות, וכעת ניגש לפרטן אחת לאחת.

חוזרים בתשובה

ישנם רבבות רבבות חוזרים בתשובה, ששינו את אורח חייהם וחזרו בתשובה **לאחר שירותם הצבאי המלא**, וכיום בעוברם ברחוב עם חזות חרדית, לא אחת הם נתקלים בחצופים למיניהם הקוראים לעברם "פרזיט", או "משתמט" תלך לצבא, בזמן שייתכן ואותו חצוף הוא עצמו לא שירת בצבא, או שהיה פקודו של אותו "משתמט" רק שלא זיהה אותו (היו מקרים כאלו), או מקסימום שירת בעיתון במחנה או בתזמורת צה"ל.

שלב ב'

כמו כן, חלק נכבד מאותם אברכים שדחו את שירותם במספר שנים (אין שחרור אוטומטי מצה"ל, אלא כל שנה האברך דוחה את שירותו לשנה אחת), על מנת שיוכלו להמשיך בלימודיהם, לאחר שהגיעו לרוויה בלימוד התורה הם מחליטים להתגייס לצבא לשלב ב', שירות הנמשך בין 4 - 18 חודש, ולאחר מכן הם נכנסים למערך כוחות המילואים. מדובר באלפים רבים שכמובן התקשורת והפוליטיקאים החילונים אינם מעוניינים לפרט על כך, כי זה יפגע להם ב"בייבי" ההסתה שלהם.

הסדר זה של דחיית שירות, שלא נטעה, אין הוא מונהג אך ורק עם החרדים, אלא כל תלמיד שהגיע לגיל גיוס ומעוניין להמשיך בלימודים נוספים, זכאי לדחיית שירות של מספר שנים עד השלמת לימודיו, והוא נקרא **עתודאי**. הוא הדין עם עולים חדשים שאינם אברכים, שהם זכאים לדחיית שירות או לשירות מקוצר.

נח"ל חרדי

כמו כן ישנו בצה"ל מסלול נוסף, והוא **מסלול נצח יהודה - גדוד הנח"ל החרדי הקרבי**, שהוקם ב-1999, והוא מיועד לתלמידי ישיבה בני 18 - 21 שאינם כלולים בהסדר תורתו אומנותו. חיילי הגדוד משרתים שירות קרבי רגיל במשך שנתיים, ובשנה השלישית הם עוברים הכשרה מקצועית ולימודים להשלמת בגרויות.

מסלולי שח"ר (שירות חרדים)

הוקמו ב-2007 בכמה חילות בצבא, והם מיועדים לדחויי שירות מבוגרים ובעלי משפחות. במסגרת מסלול זה, החיילים החרדים מקבלים הכשרה לתפקידים במערך הטכנולוגי של צה"ל. בשל תרומתו של מסלול זה להשתלבות בשוק העבודה לאחר השירות, זהו מסלול מבוקש בקרב החרדים. בינואר 2011 הוקם מחדש עבור החיילים החרדים מסלול שירות מקוצר, שנמשך שלשה חודשים ומיועד לגברים חרדים בני 26 - 27.

בשנים 2007 - 2011 גדל מספר המתגייסים החרדים למסלול **הנח"ל החרדי ולמסלול השח"ר פי ארבעה** בערך: מ-288 בשנת 2007 **ל-**988 **בשנת** 2011. בשנת 2011 יעד הגיוס לנח"ל החרדי היה 400 חרדים, ובשנה זו היקף הגיוס למסלול זה היה 380 חרדים. אשר למסלול שח"ר, יעד הגיוס לשנת 2011 היה 500 חרדים ובפועל גויסו 608 חרדים. קרי, יעד הגיוס לשני מסלולים בשנת 2011 היה 900 חרדים ובפועל גויסו 988 חרדים. יעד הגיוס לשלשת המסלולים, כולל מסלול שלב ב' היה 1200 חרדים,
אולם בשנה זו צה"ל לא גייס כלל חרדים למסלול ב' ולכן לא עמד ביעד הגיוס הכולל לשלושת מסלולים אלה (גויסו 988 חיילים במקום 1,200 חיילים). עם זאת, בשנה זו גייס צה"ל 294 חרדים ליחידות אחרות בצה"ל, כלומר, **סה"כ גויסו** 1,282 **חרדים לצה"ל בשנת** 2011, **והיעד הכולל לשנה זו** 1,200 **חרדים**.

שירות לאומי אזרחי (שא"ל)

בשנת 2008 החל לפעול **שא"ל**, אך בשנה זו הפעלתו הייתה מינורית. בשנים 2009 - 2012 חלה עלייה במספר המתנדבים החרדים לשא"ל. בינואר 2009 התנדבו 466 חרדים, **ובמאי** 2012 **כ-**674 **חרדים**, **שהם כ-**12% **מכלל המתנדבים בשא"ל**. **בשנת** 2011 **הצטרפו לשא"ל** 1090 **מתנדבים חרדים חדשים**, והיעד שקבעה הממשלה לשנה זו היה 1,200 מתנדבים חרדים חדשים.
סה"כ גויסו לצה"ל בשנת 2011 1,282 חיילים * 1090 לשא"ל = 2,372 חרדים. מספר זה אינו כולל את כל רבבות החרדים המתנדבים בארגוני ההצלה והחסד, כפי שנראה בפרק הבא.

כמה חרדים נמצאים היום בדחיית שירות?

ממשרד הביטחון נמסר למרכז המחקר והמידע של הכנסת, **כי במאי** 2012 **היו רק** 48,400 **דחויי שירות חרדים** מכל הגילאים, (ולא כפי שמפורסם בתקשורת החילונית שהמספר עומד על 60,000. ממספר זה צריך לקזז את בחורי ישיבות ההסדר * הסדר מרכז

המונים כ-10,000, כי גם הם כלולים בספירה הכוללת, כך שסך הדחויים החרדים הם כ-38 אלף בחורי ישיבות בלבד, בכל הגילאים עד גיל 35).

הערה - מסגרות אלו שנוצרו עבור האוכלוסייה החרדית הם מתבקשות, והם תנאי בל יעבור, משום ששהות של חרדים בצבא באוירה חילונית של קלות ראש גרמה לנזקים נוראיים, שרבים מהבחורים הדתיים איבדו ומאבדים עד היום את יראת השמיים שלהם. וכבר התריע על כך הרב **משה צבי נריה** בספרו **מאורות נריה** (עמוד 251), וז"ל: "צה"ל הינו צבא קטלני גם בימי שלום. **מדי שנה מפיל הוא עשרות קרבנות רוחניים. בחורים רבים הנכנסים לצבא כשומרי מסורת עוזבים אותו לאחר שרות של שנתיים, כשמן המסורת לא נשאר ולא כלום**". לאור דברים קשים אלו, ולאור דרישת רבני ישראל ממוסדות הצבא שמי שאין תורתו אומנותו והוא צריך להתגייס, אז שהמסגרות תהיינה מתאימות לאופי החיילים הדתיים והחרדים.

אין בהבאת מסלולי הגיוס לצה"ל נקיטת עמדה מצידי, או המלצה לשרת ביחידה כל שהיא, או לשרת בכלל. בעניין הלכה למעשה כל אחד ישאל את הרב הפוסק שלו.

עולם חסד ייבנה

חושבני שיחידות העילית של הציבור החרדי (כמובן אחרי תלמידי הישיבות והאברכים) הם ארגוני ההצלה והחסד לאלפיהם. בארגונים אלו כדוגמת זק"א, הצלה, איחוד הצלה, עזר מציון, עזרא ומרפא, לב לאחים, יד לאחים, קופת העיר, וועד עולמי, יד שרה, יד אליעזר, יד עזרא ושולמית, קו החסד, חסדי נעמי ועוד ועוד, מתנדבים רבבות רבבות חרדים בפריסה ארצית עם מתן שירות לכולם, יהודים וערבים, דתיים וחילונים כאחד. לדוג', **באיחוד הצלה ישנם** 1,800 **מתנדבים** (רובם חרדים), **ובזק"א** 1,600 **מתנדבים בשגרה יומיומית, ובחירום כ-**3,000 **מתנדבים**. מתנדבים אלו פועלים 24 שעות ביממה ב-365 ימות השנה, ללא הגבלת זמן, שנים או גיל. לחלקם כבר יש וותק של 10 ו-15 שנים, ומבחינתם עוד היד נטויה. הם אינם מקבלים תשלום, תעודה או הטבה כלשהיא לאחר שירותם או תוך כדי שירותם, כפי **שמקבל בצדק כל חייל** המשרת בצה"ל, וכן לאחר שחרורו (מדובר באלפי שקלים כן ירבו). להיפך כאשר הם עוברים ברחוב כשהם אינם בתפקיד, במקום לקבל מחיאות (כפיים) הם מקבלים רק מחאות קולניות על "השתמטותם", ובטח לא המחאות. אך עם כל זאת הם **אינם מרגישים "פראיירים"**, ואף לא הקימו "מאהל פראיירים". הם אינם מרגישים בעבודתם נטל או חובה אלא זכות, וכמה תמוה לשמוע מאדם שחירף נפשו למען עם ישראל, שהוא מרגיש פראייר. וכי בעשותך דבר חסד ערכי מהרמה הגבוהה ביותר, אתה מתנה זאת רק אם

חברך יישא עמך בעול? האם אינך רואה בכך זכות גדולה לשרת את עמך - עם ישראל דרך הצבא? גם אם לכאורה לשיטתכם טענותיכם צודקות, כדאי שתמחקו מהלקסיקון שלכם את המילה הזו שאינה לכבודכם.

בשורה התחתונה, גם אם חלק ניכר מהציבור החרדי אינו מתגייס לצה"ל, ומשרת את עמו דרך לימוד התורה בישיבות, הוא מגויס לפעולות אחרות, פעולות של חסד באלפיו וברבבותיו. פעולותיו של ציבור זה אינם מקבלות כותרות חיוביות כלל וכלל, למעט כשיש, ה' ישמור, פיגועים, שאז מקבלים אנשי זק"א והצלה צל"ש (ציון לשבח) **זמני לכמה שעות, עד החזרת התואר האהוב והחביב על החילונים "משתמט" ו"פרזיט". יש לפעילי הציבור החרדים, לפעול להכרה בשירות החרדים בכל מסגרות פעילות החסד, ושפעילותם תוכר כשירות לאומי** (אך שלא יהיו כפופים לגופים אחרים).

אם כולם ילמדו בישיבה מי ישרת בצבא?

שאלה זו כבר נשאלה ע"י **דוד בן גוריון** בביקורו אצל גדול הדור אז ה"**חזון איש**" - **ר' אברהם ישעיה קרליץ**: "אם העם יבחר בך כראש ממשלה, האם היית שם לכולם גמרות תחת הזרוע, ומבקשם ללכת לישיבות? האם היית סוגר את צה"ל? מה יהיה על עם ישראל?"

ה"חזון איש" חייך והשיב לו:

"אמשול לך משל: מעשה באדם שנסע בעגלה רתומה לסוסים, ביום חורף באחת מארצות הצפון הקרות. אוזניו החלו קופאות, והאיש חשש לגורלן, שמא יהפכו לגליד קרח וישברו (תופעה מצויה בארצות הצפון הקר). שאל את העגלון מה לעשות. עצתו של העגלון הייתה לשפשף את האוזניים בשלג, כדי שישמרו על חומן. האיש עשה כמצוותו ואכן - אוזניו נשארו שלימות".

"ראי" - פנה הלה לאשתו - אירע לי נס".

"מה הנס?" שואלת האשה.

והוא משיבה: "ראי איזה מזל שזה קרה לי בחורף, אם זה היה קורה לי בקיץ, מהיכן הייתי לוקח שלג כדי לשפשף את האוזניים..."

ו"החזון איש" סיים:

אתה שואל אותי, אם צריך היום את צה"ל. ודאי שצריך! אחרי שיצרתם את "החורף הרוחני", העברתם את העם על דתו ודעתו, פרצתם כל גדר מוסרי, חינכתם ב"הגיון" מסולף, שהעם היהודי חי רק על "כוחו ועוצם ידו", אין כל פלא בכך שאנו חיים במלחמת מגן מתמדת, ואנו צריכים צבא למצב דיעבד זה...".

(הרב שיינפלד משה מספר, כי בקרבת בני ברק התאמנו בימים טרום המדינה חיילי ההגנה בירי ביום שבת קודש, ושהדי היריות הגיעו לאוזניו. והנה כאשר עבר ה"חזון איש" ברחובה של עיר, לחש חייל חילוני לאוזניו: "כבוד הרב לא צריך לפחד, זה יריות מהבחורים שלנו" ענהו החזו"א: "אני חושש מהיריות של הבחורים שלנו ביום שבת קודש, יותר מיריות אויבינו הערבים ביום חול").

משל דומה מובא **בחפץ חיים**, על אדם שנפל לבור ורגלו נשברה. בא חופר הבור והוציאו וטיפל בו. הודה לו הפצוע מאוד. אמרו לו חבריו למה הודית לו, הלא אם הוא היה מכסה את הבור שחפר, לא היית נפגע כלל.

בברמינגהם שבאנגליה פורסם שכבאי פשוט עלה בסולם הדרגות במהירות מסחררת, לאחר היו עמוסים בעיטורי כבוד, דרגות ואותות הצטיינות, התגלה שהוא היה תמיד מצית את הדליקות כדי לכבותן ולזכות לאותה הערכה, לכן ידע תמיד היכן מוקדי השריפה.

זה בערך מה שקורה כאן!

החכמה היא לא לכבות את השריפה לאחר פריצתה, אלא, ליצור את כל הנתונים לכך שאש כזו כלל לא תפרוץ! מנהיגים "עיוורים" גורמים ליצירת מצבים שבהם אנשים צריכים להקריב את חייהם.

"פני הדור כפני הכלב" (מסכת סוטה דף מ"ט:) כך נאמר על דורנו, דור של עקבות המשיח. הסביר זאת אחד מגדולי ישראל, שכאשר מכים את הכלב במקל, הכלב מסתובב אחורה ומתקיף את מתקיפו - המקל. הוא חושב שהמקל הוא המכה, אין לו מעט הבנה לראות שאדם מחזיק במקל והוא המכה.

כך המנהיגים "ההגיוניים" שלנו. נדמה להם, שהפלסטינאים או החיזבאללה או אחרים המתקיפים אותנו בהם רק צריך להילחם, במקום להילחם בסיבות האמיתיות, שהובילו לכך שנצטרך להכאה במקל זה, בחטאים הנובעים מחוסר תורה. וכפי שהעיד הכתוב: "ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה', וימכרם ביד..."

במצבנו היום צריך צבא חזק - הוא עושה מלאכה חשובה ביותר. גם משה השתמש בצבא, גם יהושע, דוד ויואב. **אך זה בדיעבד**. ללא יחס נורמאלי בין לומדי התורה לבחורים יקרים המשרתים בצה"ל המצב יחמיר. יש ליצור במדינה הזו כוח תורני אדיר. אתם שואלים, מה יהיה אם כולם ילכו לישיבות?! ובכן יש כיום מאות אלפי חיילים בשרות סדיר ומילואים. כמה לומדי תורה יש? עשרות אלפים. אם היינו מצליחים להגדיל את מספר לומדי התורה, עוצמתנו הייתה גדלה פי כמה וכמה.

להמחשת העניין אביא שתי דוגמאות היסטוריות שאירעו לעם ישראל בשתי תקופות שונות, סוף בית ראשון וסוף בית שני, הממחישות בצורה הברורה ביותר, שאין זה אומר שאם יש צבא חזק אז בהכרח מנצחים, ומאידך גיסא, גם אם אין צבא אך יש תורה ויראת שמיים שאז כן מנצחים.

א) בסוף בית ראשון מלך בירושלים מלך צדיק, בשם חזקיה המלך. הוא חינך ודחף את עם ישראל לתורה ומצוות, כמובא במסכת סנהדרין (דף צ"ד עמוד ב'): "וחובל עול מפני שמן" (ישעיהו י'), אמר רבי יצחק נפחא: חובל עול של סנחריב, מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. מה עשה? נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר: **כל מי שאינו עוסק בתורה יידקר בחרב זו, בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ**, מגבת ועד אנטיפרס ולא מצאו תינוק ותינוקת, איש ואשה, **שלא היו בקיאין בהלכות טומאה וטהרה**".

לפיכך לאור המצב הרוחני המעולה הזה ששרר אז בי-ם, שכולם היו צדיקים ות"ח מופלגים, ולא היה בנמצא עם ארץ אחד, כאשר בא סנחריב מלך אשור, ראש האימפריה הגדולה בעולם עם צבא רב כחול הים (שני מליון ושש מאות אלף חיילים), לא חשש חזקיה מסנחריב ואמר לעמו המבוהל, לכו וערכו את סדר הפסח (אותו יום זה היה ליל הסדר), אתם תחרישון וה' ילחם לכם. ואכן באותו לילה שלח הקב"ה את מלאך גבריאל, שהיכה בצבא אשור והרג את כולם (שני מליון ושש מאות אלף) למעט חמישה, סנחריב ושני בניו אדרמלך ושראצר, נבוכדנצר ונבוזרדאן.

מהלכו זה של חזקיה לא עבר בקלות, כי היה לו מתנגד בכיר בשם שבנא הסופר, שאמר לחזקיה שהוא הולך על מהלך של התאבדות, ואת זה הוא לא ייתן לו. הוא הציע לצאת לסנחריב ולקבל ממנו תכתיבי כניעה, וע"י כך להציל את י-ם ואת יושביה. הוא אף עשה מעשה ויצא לסנחריב על מנת לחתום איתו הסכם שלום, ושם מצא את מותו כשהתברר לסנחריב שאף אחד לא בא איתו כפי שהתחייב, אלא הוא לבד. חזקיה סירב להצעת שבנא, בטענה שאנו קיימנו את חלקנו בהסכם עם הקב"ה, שהבטיח בתורתו (ויקרא פרק כ"ו, ג): "אם בחקתי תלכו, ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם", אז "(ו) **ונתתי שלום בארץ** ושכבתם ואין מחריד, והשבתי חיה רעה מן הארץ **וחרב לא תעבר בארצכם**: (ז) **ורדפתם את איביכם ונפלו לפניכם לחרב**: (ח) ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו ונפלו איביכם לפניכם לחרב".

אמר חזקיה, בזמני כולם צדיקים וירא שמיים וקיימנו את כל התורה כולה, ועמדנו בהסכם עם הקב"ה, לכן אני מצפה ומאמין שבורא עולם יקיים את חלקו בהסכם, כפי שמובא לעיל.

ב) בסוף בית שני אספסיאנוס קיסר צר על י-ם החזקה מאוד במשך שנתיים וחצי, ולא יכול עליה בגלל חוסנה הכלכלי ועוצמתה הצבאית, עד כדי כך שחשב כבר לעזוב את י-ם ולחזור לארצו, בגלל האבדות הרבות שספג. הגמ' במסכת גיטין (דף נ"ו ע"א) אומרת שבי-ם היו אוצרות מזון, מלח, שמן ועצים בכמות שיכלה להספיק ל-21 שנה. חומות י-ם היו חזקות ביותר ולא ניתנות להבקעה, העם היה חזק ואיתן ברוחו. אך עם כל התנאים המצוינים והמעודדים הללו, גדול הדור באותה תקופה היה רבן יוחנן בן זכאי, שקרא לאחיינו אבא סיקרא שהיה ראש הבריונים ששלטו אז בי-ם, וביקש ממנו לשכנע את חבריו הבריונים, לצאת אל הרומאים ולקבל מהם תכתיבי כניעה. כמובן שהוא וחבריו לא הסכימו בגלל שראו את עוצמתם האדירה מול הרומאים, ולכן לא היה שייך מבחינתם לצאת לקבל תכתיבי כניעה. זאת ועוד, כדי לדחוף את העם לצאת למלחמה ולא לשלום, הם הלכו ושרפו את כל מחסני המזון שבי-ם, שבפועל גרמו לתוצאה הפוכה. העם במקום לצאת למלחמה עם הרומאים, החל לדעוך בגלל רעב ומחלות שפרצו בעיר. העיר הלכה והתדרדרה עד שלבסוף הוכרעה, ומיליונים רבים מצאו את מותם, או שנמכרו לעבדים.

משני סיפורים היסטוריים אמיתיים אלו, שאירעו בשתי תקופות היסטוריות שונות (בהפרש של כחמש מאות שנה), אנו רואים מהי הסתכלותם של גדולי ישראל. בבית ראשון לא היה לחזקיה צבא בכלל, עד כדי כך שרבשקה שר הצבא המומר של סנחריב, הציע לחזקיה אלפיים סוסים כדי שאנשיו ינהלו איתו קרב של ממש. אך לחזקיה לא היו רוכבים ולא לוחמים כלל, כולם בזמנו עסקו במלחמה אחת, והיא מלחמתה של תורה בלבד. ועל זה סמך חזקיה, כשעם ישראל עוסקים בתורה ומקיימים אותה הוא אינו חושש כלל, הוא בוטח בהקב"ה שהוא ינהל את מלחמותינו מול האויב, וכך היה.

לעומת הסיפור בבית ראשון, בבית שני ראינו עוצמה אדירה של עם ישראל, נשק, חומות בצורות וחזקות, חיילים מעולים ואמיצים, אספקה לעשרות שנים, כלומר תנאים אידיאליים ביותר להצלחה במלחמה, ובכל זאת גדול ישראל אז, ריב"ז, אמר להם לצאת לקבל תכתיבי כניעה, למה? הרי זה מנוגד להגיון ולשכל הישר? כי הוא ראה את המצב הרוחני של ישראל באותה תקופה שהיה ירוד ביותר, שנאת חינם ובמצב כזה אין סיכוי לניצחון, ועדיף לקבל תכתיבי כניעה ובכך לצמצם את החורבן.

לו באמת היינו היום במצב רוחני כזה מושלם כמו בתקופת חזקיה, בוודאי שלא היינו צריכים צבא כלל וכלל, כפי שהיה בזמנו של חזקיה. אך לדאבוננו הרב, המצב הרוחני היום במדינת ישראל הוא קשה מאוד. אומנם מצד אחד עולם התורה הולך ופורח, מרכז התורה הגדול בעולם היום הוא בישראל. אך מצד שני תהליך החילון שעברו מיליונים במדינת ישראל, הביא רבים מאוד מבני עמנו להתרחקות נוראית מדתם ומיהדותם, מיליון וחצי מילדי ישראל אינם יודעים מהו "שמע ישראל", חילולי שבת המוניים ועוד. לכן במצב שכזה, אין אנו ראויים לאותם ניסים גלויים כפי שהיו בדורו של חזקיה, ולפיכך אנו צריכים צבא, צבא חזק שיילחם באויב. אך בוודאי אל לנו להשלות את עצמנו, שבכוח הזרוע והנשק אנו יכולים לנצח את מיליוני אויבינו שמסביבנו, הזוממים יומם וליל להכחידנו ולהשמידנו, ולולא נסי הקב"ה לא הייתה לנו ח"ו תקומה כאן בארצנו.

לימוד תורה מול לימוד סינית

אחת השאלות האוויליות שמקשים העולם היא - לו יצויר כי מחר יופיע סטודנט שלומד חכמה סינית ויאמר כי לימודו זה מגן עלינו, האם גם אותו נפטור אותו משירות בצבא? פשוט שאין להתייחס לטענה זו ברצינות, כי אצלנו הטענה קדמה להקמת המדינה והצבא, כך חיי עם ישראל לדורותיו, מה שאין כן אדם זה, הקמת הצבא קדמה לטענתו, ובוודאי כוונתו היא אך ורק לקנטר, ולכן אין להתייחס לטענותיו הקנטרניות ברצינות.

לימוד תורה ברצף ולאורך זמן

יש השואלים:

א) למה אתם צריכים ללמוד כל כך הרבה?

ב) למה צריך כל כך הרבה בני ישיבה?

ג) כמו כן, מה יקרה אם תעזבו את הישיבה למספר שנים, ולאחר מכן תחזרו לישיבה להמשך לימוד התורה, כפי הדגם של ישיבות ההסדר?

לימוד התורה אינו כלימוד שאר החכמות. בשאר החכמות אפשר ללמוד ולעשות הפסקות ולאחר מכן לחזור שוב ואין בכך פגם גדול, משא"כ בלימוד התורה. לימוד התורה מצריך לימוד ברצף, בעמל, בהתמדה, בשקידה, בחריצות ובעיון רב (עיין לעיל בדברי הגראי"ה קוק שכתב כן באריכות).

רבים הם המתחילים בלימודי התורה, אך רק חלקם הקטן זוכה להגיע למדרגות הגבוהות, דהיינו **מורה הוראות** וכד', וזה כמובא **בילקוט שמעוני קהלת** (רמז תתקע"ז):

"נוהג שבעולם אלף בני אדם נכנסים למקרא ויוצאים מהם מאה, מאה נכנסים למשנה - יוצאים מהם עשרה ואחד לתלמוד, הוי אדם אחד מאלף מצאתי".

וכן פירש **רש"י** קהלת (פרק ז'): "אדם אחד מאלף מצאתי - בנוהג שבעולם אלף נכנסים למקרא אין יוצאים מהם להצליח שראויים למשנה אלא מאה, ואותם מאה שנכנסו למשנה אין יוצאים מהם לגמרא אלא עשרה, ואותן עשרה שנכנסין לגמרא אין מצליח מהם אלא אחד להוראה, הרי אחד מאלף".

בהתנתקות מהתורה אפילו לזמן מועט נגרם נזק, וככל שהנתק גדול יותר כך גודל הנזק. לפיכך כדי להעמיד תלמידי חכמים, מורי הוראות, מנהיגים רוחניים לקהילות ישראל בארץ ובעולם יש ללמוד ברצף במשך שנים רבות, בכמות גדולה של תלמידים, וכל המרבה הרי זה משובח - המרבה מלשון רבים בלימוד זה משובח, וגם המרבה בלימוד משתבח.

אביא כעת מאמרי חז"ל וגדולי ישראל, המדברים בשבח ומעלת הלימוד ברצף.

במשלי (פרק כ"ג, ה') מובא: " **התעיף עיניך בו ואיננו**, כי עשה יעשה לו כנפים כנשר, יעוף השמים".

רש"י - "התעיף עיניך בו - **כרגע שתכפול עיניך לעמצו**, **ואין אותה גירסא מצויה בך**", כלומר התנתקות ולו הקלה ביותר כבר מסבה נזק ללומד.

המלבי"ם (שם) פירש - "התעיף עיניך בו ואיננו, **כי הבינה שלך**, **צריך אתה שלא להעלים עיניך רגע ממנה**, כי הוא דומה כעוף כנף אשר ביד האדם, שברגע יפנה ממנו יעוף למעלה, **כן השכלת האדם והתבונה**, **אם יתעלם ממנו רגע יעוף ממנו**, **כי אינו מתעורר מעצמו רק ברוב שקידה והשתדלות**, וז"ש שאם תעיף עיניך שתתן העפעף על העין, אז בינתך איננו, כי יעשה לו כנפים לעוף ממך, וכ"פ חז"ל ואין עוף אלא תורה שנאמר התעיף עיניך בו ואיננו".

הגמ' במסכת **מגילה** (דף י"ח עמוד ב'): "אמר ליה רמי בר חמא לרבי ירמיה מדפתי: מאי ועפעפיך יישרו נגדך? אמר לו: אלו דברי תורה, דכתיב בהו (משלי כ"ג) התעיף עיניך בו ואיננו".

רש"י - "התעיף עיניך בו ואיננו - **אם תכפול עיניך ממנה הרי היא משתכחת ממך כהרף עין**".

ספרי (דברים פרשת עקב פיסקא מ"ח): "ומנין שאם שומע ראשון ראשון ומשכחו, כשם שאין הראשונים מתקיימים בידו כך אין האחרונים מתקיימים בידו, תלמוד לומר (דברים ח',

י"ט): "והיה אם שכח תשכח", אי אתה מעלים עיניך ממנו עד שילך לו, שנאמר: משלי (כ"ג, ה') "התעיף עיניך בו ואיננו", וכתוב במגילת חריסים: **יום תעזבני יומים אעזבך**".

מסכת **סנהדרין** (דף צ"ט עמוד ב'): "נאף אשה חסר לב (משלי ו'), אמר ריש לקיש: **זה הלומד תורה לפרקים** (רש"י - לומד תורה לפרקים - ואינו לומד תדיר תדיר, כמי שאין לו אשה ובועל פעמים זו פעמים זו) **שנאמר** (משלי כ"ב): "**כי נעים כי תשמרם בבטנך יכנו יחדו על שפתיך**".

רמב"ם הלכות תלמוד תורה (פרק ג' הלכה י"ב): "**אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן**, ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתיה, **אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד**, ולא יתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה. אמרו חכמים דרך רמז: "זאת התורה אדם כי ימות באהל", **אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באוהלי החכמים**".

כתב **המאירי** במשלי (ח', כ"ד), וז"ל: "השקידה, רוצה לומר התמדת הלימוד והעיון, הוא בכלל קבלת התורה. כי שאר המלאכות אין החלק מהן תלוי בחלק האחר, שאם הוא עושה מלאכה ראויה לעשרה ימים, הנה בראשון נשלמה עשירית המלאכה. ואם יבטל קצת זמן, מכל מקום כל אשר ישוב עליה עשירית עשוי, לא יצטרך לחזור. **אבל התורה, אם יפסיק בה ויבטל זמן - הכל נשכח**. וכן שאם תייעד זמן בלימוד החכמה על הדרך שאמר בברייתא של אבות (אבות דר"נ כ"ו, ו') יכול אדם ללמוד תורה עשר שנים וכו", לא תחשוב שהחלק העשירי ממנה ילמד בשנה הראשונה. אבל בראשונה ישיג מעט, ובשנייה כפליים. **וכל שיתעסק בה תקל הבנתו, וימצא לפניו נתיב החכמה דרך סלולה** וכו', ויפה לו שעה אחת מאורך זמן בהתחלה וכו'. ומתוך כך, **כל אשר ימעט בשקידה, יפסיד מה שאין שיעור ומה שאינו ניתן להשבון**", עכ"ל.

וכתב **החזו"א באגרותיו** (ח"א אגרת ג') **ללמוד שעה אחת ולהפסיק שעה אחת, הוא קיום התוהו האפס וההעדר**. הרי זה זורע ושולח עליהם מים לסחפן. **עיקר הלימוד הוא התמידי והבלתי נפסק**. בלימוד התמידי הוא סוד הקדושה, וזה שעושה תורתו קרעים קרעים, אסף רוח, עכ"ד.

ובספר הזכרון על **הגר"ח שמואלביץ** (עמ' צ"א) הובא שהמשיל זאת **לקומקום על האש, שמשך רתיחתו עשר דקות. אם כל פעם נרתיח אותו חמש דקות, לעולם המים לא ירתחו. כך גם ברוחניות, כדי ליצור רתיחה רוחנית, זקוקים לרציפות**, ע"כ.

ובספר **אור אלחנן** (ח"א עמ' כ"ז) מובא שר' **אלחנן וסרמן** הי"ד, אמר: **אפילו בחור בעל כשרונות בינוניים, מכיוון שילמד בהתמדה י"ב שעות ביום, מובטח לו שיצמח גדול בתורה**, ודבר זה למדתי מתוך הנסיון, עכ"ד.

ובספר **ברכת שלמה** להגה"ק ר' **שלמה אריה ליב מטוטשין** זי"ע, הביא בשם הגה"ק מלובלין שמי שלא לומד שש שעות רצופות גמרא עם פירוש תוס', לא טעם טעם של יראת שמים, ע"כ.

ובספר **מגיד מישרים למרן הב"י** (פרשת כי תבוא) הביא, שאמר המגיד לב"י, **שע"י שילמד ברצף יזכה לזכרון**.

הרב אהרן קוטלר בספר משנת אהרן (דף ד' סעיף ד'): "**הדרך היחידה להעמדת גדולי התורה ותלמידי חכמים אמיתים היא רק ע"י התמסרות מלאה לתורה, בריכוז כל כוחות הרצון וכל הכישרונות**. ואכן מה שראינו גם בדורות האחרונים, כי רק באופן זה הייתה עלייתם והתגדלותם של כל גדולי ישראל. ואפילו "בדורות הראשונים כמלאכים", שליבם היה רחב כפתחו של אולם, הוצרכו ליגיעה תמידית למעלה מן המשוער. ובתלמוד במקומות מספר נמסר על גודל יגיעתם ועמלם בתורה, בהתפשטות מכל עניינים גשמיים. ובידוע, שיגיעה ועמל הם מהדברים שהתורה נקנית בהם, ובלי זה איננה קניין בנפש האדם, ואינה הופכת את מהותו ונעשית לחלק מעצמותו, שזוהי הדמות והמציאות של תלמיד חכם אמיתי".

השופט אולשן (מתוך חוות דעת של נשיא בית המשפט העליון לראש הממשלה): "**גיוס בני ישיבות לשנתיים ימים, כמוהו כחיסול הישיבות לגמרי, ויש אינטרס ממלכתי בקיומן של הישיבות**".

גדול התנאים רבי עקיבא - במסכת **נדרים** (דף נ' עמ' א') מובא שכאשר חזר ר' עקיבא לביתו לאחר 12 שנה, שמע שאיזה רשע אחד מדבר עם אשתו רחל, ואומר לה שמגיע לה כל אשר קרה לה, שבעלה עזב אותה אלמנה חיה, ושאביה נטשה. אמרה לו: לו היה בעלי ר' עקיבא שומע אותי כעת, הייתי אומרת לו שיישאר עוד 12 שנים ללמוד תורה. ר' עקיבא בשומעו את דבריה אמר, א"כ היא נתנה לי רשות להמשיך ללמוד אז אחזור כעת, ולא נכנס לביתו. שאלתי את ילדיי:

א) איך יתכן, שבדיוק ברגע שבא ר' עקיבא להיכנס לביתו, הגיע אותו רשע ודיבר סרה ברחל ובבעלה, ואז בדיוק כעסה רחל ואמרה את דבריה, שבדיוק שמעם ר' עקיבא, ויישם אותם הלכה למעשה.

ב) מדוע לא נכנס ר' עקיבא לביתו לפחות לומר שלום, ולשהות קצת עם אשתו וילדיו, ואח"כ לחזור לישיבתו?

בס"ד עיינתי באותו זמן בסוגיא זו גם במסכת כתובות (דף ס"ב עמ' ב'), ושם מופיע אותו סיפור רק ששם השוני הוא, שבמקום שיהיה כתוב שעם רחל דיבר רשע, כתוב שדיבר עמה ההוא סבא, ונזכרתי בתוספות במסכת חולין (דף ו':) ששם נאמר, כל מקום שמוזכר **'ההוא סבא' זה אליהו הנביא** (למעט מקרה אחד שמופיע במסכת שבת דף ל"ג), ואז התבהרו לי הדברים. משמיים רצו שר' עקיבא ימשיך ללמוד תורה עוד הרבה שנים, רק שזה יהיה ברשות אשתו ולא יעבור על איסור של צער אשתו, ולכן בדיוק כאשר הגיע ר' עקיבא לביתו, הופיע אליהו הנביא בדמות אותו רשע ואמר את דבריו, במטרה להכעיס קמעה את רחל, ואז כשאמרה רחל את דבריה בדיוק שמע אותם ר' עקיבא, וקיבל החלטה לחזור ללימודו בהיתר, ולהמשיך לגדול עוד ועוד בתורה.

ולעניין מדוע לא נכנס לביתו, ראיתי שהשיב על כך כבר ר' חיים שמואלביץ זצ"ל בספרו שיחות מוסר, שאינו דומה 12 שנים + 12 שנים ל-24 ברצף.

וחשבתי להוסיף עוד, שבמידה ור' עקיבא היה נכנס לביתו והיה רואה את כל הדלות ששורה בביתו, אולי היה מתעורר לרחמים ולא היה חוזר למקום לימודו, אלא נשאר במקומו ללמוד. כמו - כן, אשתו וילדיו אולי היו משכנעים אותו להישאר קצת, ומי יודע איך היה מתפתח העניין, ומי יודע האם היינו במצב כזה מקבלים את אותו ר' עקיבא - גדול התנאים (כהגדרת הרב שרירא גאון). אדם שעוצר באמצע עניין קשה לו לחזור לאותו מצב ולאותה התלהבות, וכפי שאמר לי בני יקירי אליה נ"י, שזה דומה למכונית שנוסעת בעלייה במהירות, ופתאום נעצרת באמצע העלייה, בוודאי שיקשה עליה לחזור לאותה מהירות, וגם כשתחזור ייקח לה זמן. הוא הדין לכל לומד תורה, או כל בחור ישיבה הלומד ברצף הוא מצליח, והצלחתו וסיפוקו הם גדולים ביותר, אך בחור שכל שבוע יוצא לביתו, אז עד שיחזור ביום ראשון כל כולו מבולבל ממה שראה בביתו, או ששמע ברחוב, או בתקשורת וכו'. וזה שאמרו חז"ל: "אם תעזבני יום, יומיים אעזבך" (ירושלמי, מסכת ברכות פ"א. ה"ה).

מסופר על **החזו"א** זצ"ל, שבביתו היה גג שמשמש לבית מדרש. פעם ישבו שם שני בחורים ולמדו בחברותא, והנה, כאשר עלה מרן החזו"א תפסם בשעת בטלה.

אמר להם החזו"א: מתיקות התורה, כמה גדולה היא נעימות התורה, ואי אפשר להשיג את זה ולהגיע לזה רק אחר שקידה של שלוש וארבע שעות רצופות בלי הפסק. בלי זה אי אפשר אפילו לצייר מהי הרוחניות הזו. וק"ו אחר חמש שעות כמה רוממות יש - איך

אפשר למי שיש לו את האפשרות הזאת, להפסיק את הרציפות ולהפסיד בידיים נועם זה. **והוה כמו קדירה המתבשלת, להורידו מן האש, וליתן להתקרר ואח"כ להשיבה**... המשיך מרן החזו"א בעיניים בורקות - ואחר שש שעות של לימוד שוכח האדם מכל העולם ועניניו ומתדבק בדברים רוחניים, ואחר שבע שעות מרגיש האדם קרוב לקב"ה ואין לו מהנאות העולם כלום, ומתמלא שמחה, ואחר שמונה שעות אפילו לא נופלת בליבו מחשבה של תאוה וחומריו, וכולו משתוקק לאלוקיו. ואחר תשע שעות כולו קודש למעלה למעלה, ואחר עשר שעות עין לא ראתה, אין לתאר ואין מילים לבטא את מצבו ואת רגשותיו. (עיין עוד בספר נחלת שדה).

כוחי ועוצם ידי

באחד מימי הזיכרון לשואה, התבטא רמטכ"ל מדינת ישראל דאז רא"ל גבי אשכנזי, באחד מהגטאות בהאי לישנא, וזת"ד: "לו היה צה"ל קיים בזמן השואה, אז לא הייתה מתרחשת שואה. כיום שיש לנו צה"ל חזק, היו לא תהיה שואה". בשומעי את דבריו אלו ייחלתי בסתר ליבי ואמרתי הלוואי, לו יהי כדבריו. אך בהכירי את ההיסטוריה של עמנו, וכן את הבטחות ה' יתברך שאמר: (ויקרא פרק כ"ו, י"ד): **"ואם לא תשמעו לי**, ולא תעשו את כל המצות האלה: (טו) **ואם בחקתי תמאסו**, ואם את משפטי תגעל נפשכם לבלתי עשות זאת כל מצותי, להפרכם את בריתי", אז... ה' ישמור. אמרתי שאין אני יכול להסתפק במשאלת לב חרישית, ולעבור לסדר היום לאחר דברים אלו, אלא עלי להתריע בשער בת רבים מה יכול לקרות לנו אם לא נלך בדרך התורה, אם לא נלמד תורה, אם לא נשמור אותה, ואם נסמוך רק על כוחנו ועוצם ידינו, האסון שח"ו יגיע מי ישורנו. בקטע הבא שאביא ברצוני להראות: רבותי ההיסטוריה חוזרת! ראו הוזהרתם.

כידוע בזמן חורבן בית שני י-ם הייתה חזקה ביותר, גם מבחינה כלכלית וגם מבחינה צבאית (כפי שהרחבתי לעיל) ואנשיה בטחו בכוחם הרב מול האימפריה הרומאית האדירה. אך לבסוף י-ם החזקה אז נכנעה לכוחותיו של טיטוס שטבח ולא חמל במיליונים רבים, ושרו טורנוסרופוס אף חרש את י-ם עד היסוד.

52 שנה לאחר החורבן קרה אסון נוסף לעם ישראל, וייתכן שמימדי ההרג בו היו גדולים יותר אף מחורבן הבית. באותה תקופה היה גיבור עצום בישראל שנקרא **בר כוכבא**, שעשה שמות ברומאים עם צבאו האדיר שמנה 400 אלף לוחמים (לפי מדרש **איכה רבה** פרשה ב', ו', ולדעת סופר יווני צבאו מנה 580 אלף), והוא התרברב וביקש מהקב"ה שלא יסייעו במלחמות כי הוא כבר יסתדר לבד. הסוף היה מר ונמהר, לאחר שבר כוכבא

הוקש למוות ע"י נחש, חדר אדריאנוס קיסר לעיר ביתר, ובמשך 3 ימים טבח ללא רחם וללא הפסקה מיליונים רבים מבני ביתר.

במדרש **איכה רבה** (פרשה ב') מובא תיאור של החורבן, וז"ל: "...היו הורגים בהם עד ששקע הסוס בדם עד חוטמו, והיה הדם מגלגל אבנים של 40 סאה והולך בים ארבעה מילין. ואם תאמר שקרובה לים? והלא רחוקה מן הים ארבעה מילין".

מספר ההרוגים עפ"י הגמרא במסכת **גיטין** (דף נ"ז:) היה מיליונים רבים, וז"ל: "הקול - זה אדריאנוס קיסר, שהרג באלכסנדריא של מצרים ששים רבוא על ששים רבוא, כפלים כיוצאי מצרים. קול יעקב - זה אספסיאנוס קיסר, שהרג בכרך ביתר **ארבע מאות רבוא** (4 מליון) ואמרי לה **ארבעת אלפים רבוא** (40 מליון).

ניצול הפטור לרעה

האם מותר לנצל את הפטור שמקבלים בני הישיבות?

המסיתים נגד בני הישיבות טוענים, שרבים ממקבלי הדיחוי אינם לומדים כלל בישיבות, ומנצלים זאת להשתמטות משירות צבאי. כמובן שטענותיהם מהבל ימעטו, ואין להם כל אחיזה במציאות, כי הצבא עורך ביקורות פתע תמידיות בישיבות הקדושות, ואחוז הלא נוכחים הוא מועט (בד"כ ההיעדרויות מסיבות בריאות וכד'), ואף הצבא אינו טוען זאת. זכורני כאשר הייתי משגיח בישיבת אור החיים, אחת לכמה חודשים היה מגיע קצין מהצבא ובודק פיזית את נוכחות התלמידים מקבלי הדיחוי, ולא זכור לי אף פעם שהייתה כל בעיה.

אין בידי כיום נתונים עדכניים לגבי ביקורות הצבא בישיבות, אך בנתונים שיש בידי משנת 1994 עולה משם: מידי שנה היו מבוצעות ביקורות ב-35% מהמוסדות התורניים (היום זה הרבה יותר). כ-6% בלבד לא נכחו בישיבה במהלך הביקורת (ולדעתי זה נתון מדהים, שהרי תמיד יש חולים או נעדרים מסיבה זו או אחרת). ב-76 חקירות שנעשו כנגד חשודים בהפרת תנאי הדיחוי נמצא כי בכ-40% מתיקי החקירה שנפתחו - תלמידי הישיבה חרגו מתנאי המעמד. פירוש חריגה אין זה אומר שלא למדו, אלא הכוונה שעבירתם הייתה: אי התייצבות בלשכת גיוס, חזרה מחו"ל באיחור, או שהייה בחו"ל ללא רשות, אי הסדרת המעמד, השתמטות מגיוס וכד'. היוצא שמתוך עשרות אלפים המקבלים דיחוי רק כ-30 מהם לא עמדו בתנאי הדיחוי כל אחד מסיבתו, וחושבני שזו תעודת כבוד לעולם הישיבות, שאינם מנצלים את הדיחוי לרעה, ויושבים ועוסקים בתורה.

דרך אגב - 60% מתלמידי ישיבה שויתרו אז על מעמדם ונדרשו להתגייס - פוטרו משרות ביטחון ע"י הצבא!

מאותם תלמידי ישיבה דלעיל, שנתגלו כמפרים את תנאי המעמד ואולצו להתגייס - פוטרו משרות ביטחון!

לאלה המפקפקים ביושרם של בני הישיבות, הינם מוזמנים להיכנס להיכלי הישיבות לראות ולשמוע את קול התורה המהדהד, ולהיווכח למורת רוחם שב"ה "הקול הוא קול יעקב".

בכל כלל יש כידוע יוצאים מן הכלל, ועל היוצאים מן הכלל הללו התבטא בחריפות חסרת פשרות מרן החזון אי"ש זצ"ל, וז"ל: "**כל מי שמנצל לרעה את זכות הדחייה של תלמידי הישיבות, הרי הוא בבחינת רודף, וחוטא כלפי בני הישיבות**". (החזו"א מצוטט ע"י מנהל וועד הישיבות הרב מ. טננבאום, הופיע בעיתון "ערב שבת" 11.12.87).

בעבר הלוחמים היו רק הצדיקים - למה היום לא?

מדין תורה, כמובא בספר דברים (פרק כ'), לפני שבני ישראל היו יוצאים למלחמה היה עומד הכהן משוח המלחמה והשוטרים שעמו לפני החיילים, והיו נותנים אפשרות לפטור מהמלחמה מסיבות, כגון: "האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, האיש אשר נטע כרם ולא חללו, האיש אשר ארש אשה ולא לקחה, האיש **הירא ורך הלבב** ילך וישב לביתו, ולא ימס את לבב אחיו כלבבו".

על הסיבה של "הירא ורך הלבב" דנה המשנה במסכת סוטה (פרק ח' משנה ה'), מהו בדיוק "הירא ורך הלבב", וז"ל: "ויספו השוטרים לדבר אל העם וגו', **רבי עקיבא** אומר: הירא ורך הלבב - כמשמעו, **שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה** ולראות חרב שלופה. ר' **יוסי הגלילי** אומר: הירא ורך הלבב - זהו **המתייירא מן העבירות שבידו**, לפיכך תלתה לו התורה את כל אלו שיחזור בגללן. רבי **יוסי** אומר: אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לממזר ולנתין, הרי הוא הירא ורך הלבב".

הרמב"ם פירש שכוונת ר' יוסי הגלילי "המתייירא מן העבירות שבידו", בין שהעבירות דאורייתא או דרבנן. ואילו ר' יוסי אומר שעבירות דאורייתא בלבד. ולהלכה פסק הרמב"ם כר' עקיבא.

א"כ יצא לנו מר' יוסי ור"י הגלילי שהירא ורך הלבב הכוונה ירא מעבירות שבידו, לפי ר' יוסי עבירות דאורייתא, ולפי ר"י הגלילי עברות דאורייתא ודרבנן, יוצא שהחיילים שהיו יוצאים פעם למלחמה היו צדיקים גמורים ללא כל עברות בידם, ומחשש לחייהם שוחררו מהצבא ונשארו רק הצדיקים.

כעת תישאל השאלה במלוא עוצמתה, מדוע כיום בני הישיבות היראי שמים אינם מתגייסים לצבא ומותירים את החילונים ואחרים לצאת למלחמה, כאשר בידוע שדבר זה מסכן אותם, והיה נכון יותר שדווקא בני הישיבות הם שישרתו בצבא ולא החילונים? אומנם השאלה גדולה ומהותית מאוד, אך התשובה עליה פשוטה יותר. לעיל הזכרנו והראנו בצורה הברורה ביותר, שכאשר יצאו הלוחמים למלחמה ישבו כנגדם לומדי תורה, כמו במלחמת מדין שאלף לחמו ואלף למדו תורה כנגדם, ואילו במציאות של ימינו לומדי התורה הם יחסית ללוחמים מועטים, ולכן באין ברירה, במצב שאם בני הישיבות ילכו לצבא לא יהיו כנגדם לומדי תורה, אז הנזק שיצמח מכך הוא נוראי, ושירותו של הבחור ישיבה יצא בהפסדנו.

לא תעמוד על דם רעך

הדורשים את גיוס החרדים לצבא, או המטיפים לנו לצאת לשוק העבודה אוהבים להשתמש בפסוקים מהתורה, וציטטות מדברי חז"ל להוכיח את צדקתם, ולהראות שהחרדים אינם בסדר, ודווקא הם הולכים נגד ההלכה. אך כמובן מי שבאמת בקי בהלכה, יודע שציטטות אלו הם בעיקרן מוצאות מהקשרן, והשקר הגדול הוא חצי אמת. גם בעניין גיוס בני הישיבות טוענים לא אחת, הנה כתוב בתורה (ויקרא פרק י"ט, ט"ז): "לא תעמד על דם רעך אני ה' ", ואתם שאינכם מתגייסים לצבא, עוברים על איסור תורה זה. כפי שאמרתי לעיל, תורה אינה נלמדת מפסוק אחד בלבד, תורת ישראל היא מכלול שלם של חוקים ומשפטים הקשורים אחד עם השני ולא ניתן לנתקם, לפיכך, אכן כתוב שאסור לעמוד על דם רעך, אך מאידך גיסא, בעשרות מקומות בדברי חז"ל (כפי שהבאתי לעיל בהרחבה) מופיע עניין לימוד התורה כמגן על עם ישראל, כשומר הטוב ביותר על עם ישראל. לפיכך בני התורה הלומדים תורה בישיבות, אם יתגייסו לצבא ויינטשו את עמדת השמירה בישיבה, הם יואשמו בשבירת שמירה, בהפקרת עמדה וייתנו את הדין על כך, איך נטשו את הנשק הטוב והיעיל ביותר שמגן על עם ישראל, והתעסקו בדברים אחרים.

בין הזמנים

טענה נוספת היא, אם אתם סוברים שהתורה מגנה על ישראל ולכן צריך לומדי תורה, והרבה, אז למה יש לכם חופשות "בין הזמנים" שבהם בני הישיבות מתבטלים ואינם לומדים תורה, ובכך אתם לשיטתכם מסכנים ומפקירים את עם ישראל?

ראשית אסביר ש"בין הזמנים" אלו חופשות הנוהגות בישיבות, בחודש ניסן, מיום כיפור עד ר"ח חשון, ומתשעה באב עד ר"ח אלול. חופשות אלו נועדו לבני הישיבות ולרבניהם

לנוח מעט מהעמל הרב שהשקיעו בלימודיהם, כדי שיוכלו לחזור לאחר מכן בכוחות חדשים ורעננים להמשך לימוד התורה. מנוחה זו חשובה למניעת שחיקת הרבנים (וגם לסייע בעבודות הבית) וגם התלמידים.

כמובן שאין משמעות בין הזמנים הפקרות מלימוד התורה וקיום המצוות, אלא זוהי ירידה לצורך עלייה, כשהכוונה לא לירידה ברוחניות, אלא ירידת מתח הלימודים, לצורך עלייה בתחילת זמן הלימודים הבא.

גם בימים אלו מצווים בני הישיבות לקבוע להם סדר לימוד בכל יום, וכפי שמורים ודורשים זאת כל הרבנים מתלמידיהם. מרן ראש הישיבה הרב **מנחם אלעזר ש"ך** זצ"ל (במכתבים ומאמרים של הרב אלעזר ש"ך ראש ישיבת פוניבז', ח"ו דף י"ב), פרסם כרוז, המבקש מכל התלמידים **לקבוע לימוד תורה בבין הזמנים, לא פחות מארבע שעות ביום**.

טענה זו שאל לנו להתבטל מלימוד תורה, במקורה יש בה הרבה מן האמת, אך אי אפשר וזה לא אנושי לדרוש מאדם שיעבוד ויעמול 365 יום בשנה ללא מנוחה. לפי שיטה זו יהיה אסור על בחורי הישיבות לישון, גם לא לאכול, אין לדבר סוף, אלא הנהג בהם מנהג דרך ארץ. גם חיילים העומדים על משמרתם בקו הראשון של הגבול, הם אוכלים, ישנים, יוצאים ל"אפטרים", לחופשות שבת וחגים, ו"לרגילות", וכולם מבינים שכך צריך להיות, ואף אחד לא בא אליהם בטענה של הפקרת שמירה. ה"ה בבני הישיבות שצריכים וחייבים מנוחה, אך כמובן אל להם לשכוח שאינם פטורים מלימוד התורה בימים אלו הן מחובתם האישית, והן מאחריותם הכוללת למען כלל ישראל.

דרך אגב, ברוב המקומות בארץ קיימות **ישיבות בין הזמנים**, שבהם רבבות בני הישיבות מתכנסים שם ועוסקים בתורה לשמה, וממשיכים בהגנתם הרוחנית על עם ישראל.

עילויים

אנו שומעים בזמן האחרון את פשרת הקסם שמציעים מצדדי הגיוס של בני הישיבות. הצעתם היא לגייס את כל בני הישיבות ולהשאיר אך ורק את העילויים שהם ילמדו תורה, כי בפועל בעתיד רק מהם יש סיכוי שיצמחו תלמידי חכמים, והרי זו שאיפתנו.

בנימוקינו לעיל בשבח ריבוי בני הישיבה טענו, שככל שיהיו לומדי תורה כך ההגנה על עם ישראל תגבר יותר. ולכן בלימוד תורה המגן על עם ישראל, אין זה שייך רק לעילויים אלא לכל לומד תורה. ויתירה מזאת, לימוד של "לא מוכשר כל כך" במאמץ רב, הוא בעל ערך גדול יותר אצל הקב"ה, שהנה למרות אי כישרונותיו ובכל זאת הוא מתאמץ רבות, אז מעלת לימודו גבוהה יותר. חוץ מזה מי אמר שרק מעילויים תצא תורה, הרי המציאות מורה שפעמים רבות גדולי ישראל וגדולי תורה לא יצאו תמיד מהעילויים,

להיפך, פעמים רבות אותם עילויים שלא השקיעו בלימוד בגלל כישרונם לא יצא מהם דבר, ואילו הבינוניים השקיעו יותר ומהם צמחו גדולי התורה. מי יכול בגיל 18 או 20 להחליט על עתידו של בחור אם יהיה תלמיד חכם או לא. הרי זה דיני נפשות, הרי במו ידינו אנו יכולים לאבד את גדול הדור הבא. ואנכי ראיתי בני ישיבות רבים שבבחרותם לא למדו היטב ואף רבותיהם ניבאו להם עתיד לא מזהיר, והנה בגיל ההתבגרות או לאחר נישואיהם, התעלו ונהפכו לתלמידי חכמים מהשורה הראשונה.